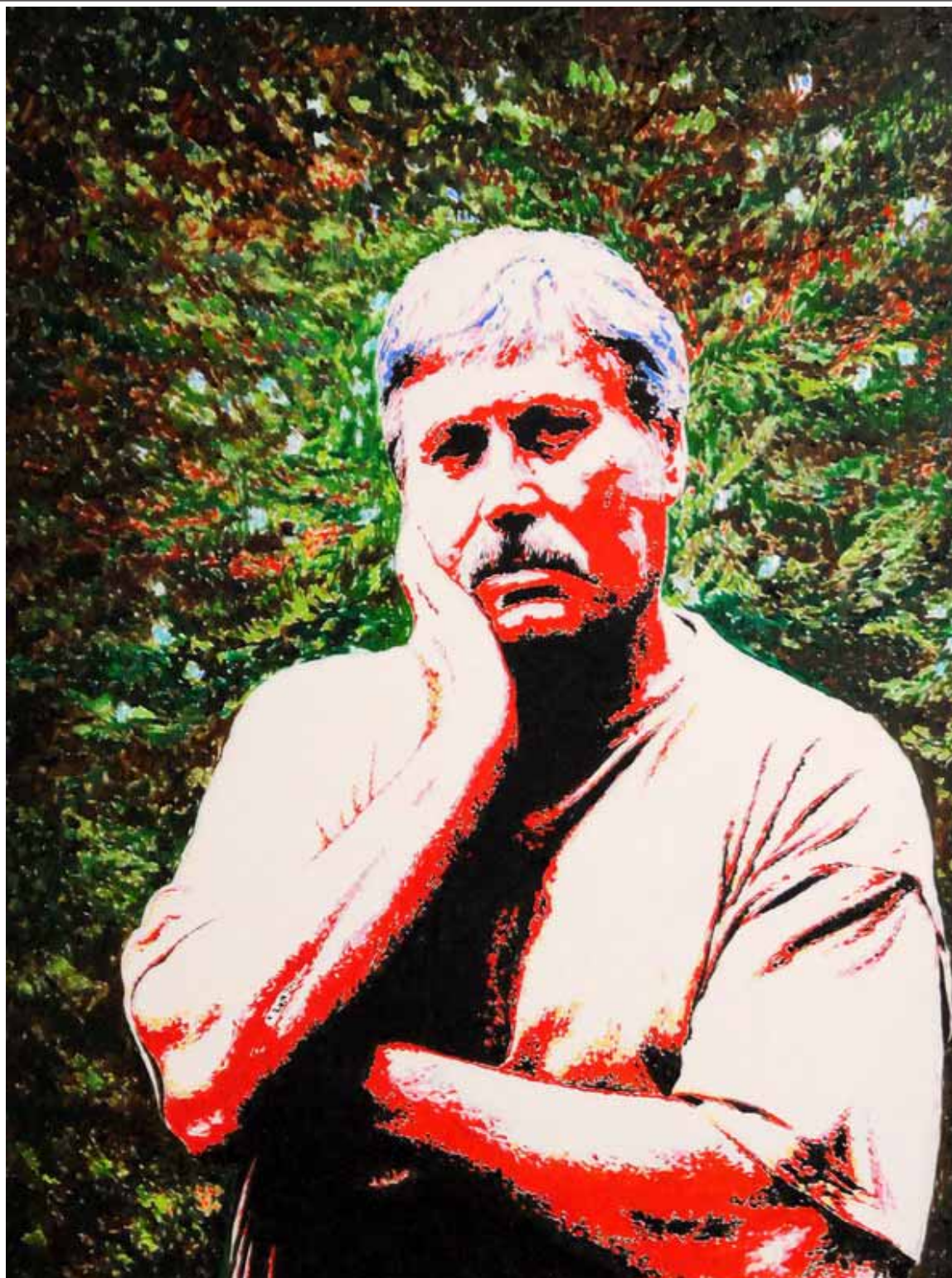

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

V. évfolyam 4. szám, 2010. április

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Óvári János: „MÁRCIUSRA VÁRVA” 2009 50x62 olaj, fa

Tartalom:

- 3. o.: Hetedik év;** (Ketykó István verse)
4.-6. o.: Cé naplója; (Pongrácz Ágnes verse)
8. o.: Egy verembe; (Karaffa Gyula meséje)
10.-11. o.: Reggeli párbeszéd; (Kovács T. István írása)
12.-17. o.: Nógrádmarcfal történetéhez; Órhalom történetéből; (Végh József képes helytörténeti írásai)
18. o.: Évek kapujában; (Csáky Károly verse)
20.-22. o.: Palackposta; (Jónás Tamás levele)
24. o.: Ne csüggedj!; (Csapó Lajos verse)
26.-27. o.: Az almabor; (Kő-Szabó Imre írása)
28.-32. o.: Kenyeri; (Ács Bódog írása)
34.-37. o.: Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból: I. II. III. IV. V. jelenet; (Szájbelly Zsolt írásai)
38.-39. o.: Hét haiku; (Németh Péter Mikola versei)
39.-41. o.: Az út fel és le; (Miklóssy Endre írása Németh Péter Mikola *VisszaSejtesít* című kötetéről)
42. o.: Hol; (Székács László verse)
44.-58. o.: Ipolyszécsénke szakrális emlékei; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
60. o.: A múlt időben megállva; (Hörömpő Gergely verse)
62.-71. o.: Beszámolók;
72.-91. o.: Volt egyszer egy pályázat; (Zabari Józsefné: Édesapám emlékére; Rakóné Molnár Ibolya: Színes gyöngyök; Téli erdő; József Attilához; Kovács Jánosné: Milyen volt a munka régen a faluban?; Milyen szokások voltak régen a faluban?; Gomola Andor: Jocóka; Hornyák Endréné: A Nagyoroszi Óvoda története;)
92.-95. o.: Könyvajánló;
97. o.: Felhívás;
98. o.: Meghívó;
99. o.: Impresszum;

E havi számunkat a Rétságán élő és alkotó **Óvári János** festőművész a helyi Művelődési Központban április 14-én megnyitott kiállításának anyagából válogattuk. Köszönet a fotózásért Girasek Károlynak, és köszönet az alkotónak a képek közlési jogáért.

A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Hetedik év

Megértük hát együtt ezt a bűvös számot is -
mondják, hogy a házasság hetedik éve
a legkritikusabb...
Eloldom az emlékezés lovait,
hadd vágassanak szabadon;
leveszem az égre szegezett szivárványt is
és odateszem szerelmünk asztalára.
Mert nincs ünnep fény és színek nélkül -
ha ezt az évet kibírjuk
és egymás mellett talál
a szilveszteri Himnusz pergő dobszava,
nem kell félnünk;
szirmait bontja kertünkben a sok virág
kinyílik szerelmünk is
- összecsucódott lila kehely -
óvjuk hát az évek ajándék-perceit,
mit a sors ad és adhat a jövőben is,
csak észre kell vennünk
a hangyák szorgos munkáját
és a méhek mézpor húzta útjait;
el kell csodálkoznunk
egy letaposott fűszál talpraállásán
és meg kell békülnünk azzal is,
hogy a szél
lassan homokkal fedi el
lábunk nyomát...

Borsosberény , 1980. április 25.

PONGRÁCZ ÁGNES

Cé naplója

Péntek

- Nem! Egyáltalán nem mondják a fejemben azt a hangok, hogy legyek öngyilkos, a szomszédot sem kell megölnöm, sőt semmit sem követelnek tőlem.

Néha én kérem, hogy jöjjenek, és ha úgy akarom, akkor elmennek. Ilyen egyszerű ez, nincs ebben semmi különleges, Doktor Úr, kérem, higgye el!

- Igen, beszélgetnek velem.

- Hogyhogy miről?! Természetesen versekről.

Bezáródik egy ajtó.

Fényt! (Kell ez ide?)

Aszonták: "Elmegy!"

Szerda

Emlékem leszél már, dobozkába zárlak,
előveszlek néha, akkor megcsodállak,
nem visellek többé fedetlen nyakamon

Emlékem leszél már, hatot üt az óra,
hetente halásztam zavaros folyókban,
üres hálót hagytam kietlen partokon

Mostanában, olykor temetőben járok
- álmodom - letépnék nefelejcs-virágot,
s mire lehajolok, nő egy friss sírhalom.

délután két óra

tyúk-máj, kutya-máj
macska-lábú szamovár
én nem tudtam, hogy nélküled vákuummal telnek meg az esték
s hogy nem érnek vissza hozzám tisztán a jóízű gondolatok
lúd-láb, kutya-láb
Manci néni odaát
Józsi bácsi odaát
üszkös tehén ideát

Szerda

Azt hiszem, mi sohasem veszekedtünk volna...
- ...Ti sohasem veszekedtetek volna,
egyetlen hangos szó sem esett volna közöttetek

Békésen távoznak az álmok
orgonasípon
hamis nyitánytól.
Énekel a kántor,
senki sem érti:
“Pater noster, qui es in caelis”

26-a, ez egy másik péntek

lázás
igyekezettel szaladnak a napok, hal...
hallgatok
ma hal volt vacsorára
holnap feltámadás van
valaki azt súgja: Jézus!

kedd

zsong és bong egy kőhalom
fekete egérből tetszhalott
mikrocsipet olvas a néember
kattantyúból country-zenész lett

“Csak” annyi történt, idézgetem:
hogy “cél táblának nézte Robin Hood a Cyberteret.”
- Egyetértesz velem?
- Egyetértesz velem.

reggel

Czerwony, Cé, tűzpiros lángok,
betakargatnak,
mint kehelyben szendergő tündért
tavaszi esten szirmaikkal
a bölcs tulipánok
- Fázom?
- Már sohasem fázol.

Elvettek tőlem sok-sok barátot,
lángokból szövöm viharkabátom,
tűz-lelkem éget.
Harapom ajkam: vérzem.

tegnap éjjel

glang-glang-glang
harangok vannak a szélben
glang-glang-glang - én mondtam
- én mondtam
- én mondtam
glang-glang-glang
a hangok szólnak a szélben
- már nem félek
- nem félek

ma

- ő nem egy látomás, aki veled szemben ül (fehér köpenyben),
hanem a doktor
- nézz rá, beszélni fog
(hozzád)

- Hazamehet, kedves Cé, holnap.
- Mért? Eddig hol voltam?

„MUZSIKÁLÓK” 2008 54x68 olaj, farost

KARAFFA GYULA

Egy verembe...

Hát hajják, kinek pénze vagyon, nem biztos, hogy esze es vagyon véle. Erre szóljon ez a mese!

Eccer egy uraság igen sok lovat tartott. Hol sok lú van, ott sok széna szükségeltetik, s hol sok széna van meg lú egybe, ott biza sok ganyé keletkezik. Merhogy azok ganyéznak állandójan. E mán csak így vagyon az emberekvel es. Szóval, felhatalmasodott a lúistállóba a ganyé. Mit vót mit tenni, az uraság elé állottak a szógák, lovászegények, kocsisok, oszt kérdik tülle:

-Tekintetess uram! Mit méltóztatik parancsolni a lúistállóba felgyülemlt ganyé felől? Tán fel kék használni, be kék szántanyi, oszt jobb lenne a vetés tavasszal.

-Nem úgy van a! Vermet ássatok az istálló végibe, oszt abba hagyícsátok a ganyét. – mondta az uraság.

-Oszt a verembül kikerülő földdel mit csánnunk tekintetess úr? Aztat hová az anyánk picsájába tegyük?

-Hová, hová! Hát ássatok akkora vermet, hogy mind a ganyé, mind a föld beleférjen! Egyébként es, haggyatok tik éngemet az efféle dógokkal békibe! Máskor óggyátok meg magatok ha valami gond van!

No, a ganyét azért kihordták a szógák, mert ki kell aztat hordanyi, ha mán a lovaknak a térgyéig ér. Hogy oszt hová tették, kise tuggya, de szép búzát arattak a sajáttukon másévbe, az bizonyos. De hogy vermet se ástak, az es. Nem vótak azok bolondok! No az ilyen bolond, lehetelen parancsokra mongya a magyar, hogy:

„Egy verembe két tömés.”

„SÁMÁN II” 2007 70x90 olaj, vászon

KOVÁCS T. ISTVÁN

Reggeli párbeszéd

-Alszol?

-Nem. Már felébredtem.

-Kapcsold be a rádiót!

A szekrényen megcsörrent a wekker. A szobában széthullámzott a zeneszó.

-Alig tudtam valamennyit aludni-panaszkodott a férfi. –Ez az átkozott gépies életmód az oka biztosan. Megvesszük még az új kocsit, kifestetjük a lakást, és jövőre csak napi nyolc órát dolgozom. A munkaidő után megyünk tollaslabdázni-mondta, és nevetett.

-Ne magyarázz annyit, hanem mássz ki az ágyból! Különben, megint nem lesz időd borotválkozni-noszogatta a felesége, aki közben már felöltözött.

-Jó reggelt kedves hallgatóink! –szólalt meg egy férfihang a rádióban. -Március 29.-e van. Az égbolt felhős. Esős nap várható.

-Micsoda?-élénkült meg a férfi a közlés hallatán. Hiszen, ma van az édesanyám születésnapja!

-Lássuk csak! Igen, így van, mert 17.-e a húgomé. Még emlékszem is, hogy megegyezik a nagyapáéval, aki annak idején így köszöntötte a kis jövevényt: Na, ha te jöttél, én már mehetek.

-A húgomat sem köszöntöttem fel-motyogta maga elé bosszúsan. Az anyám születésnapjára évek óta nem küldök ajándékot, mert mindig, minden családi eseményről megfeledkezem. Hát, ide jutottam! Tulajdonképpen ki vagyok én, hogy ezt megtehetem? És Édesanya? Ő még sohasem panaszkodott rám. Inkább csak dicsekedett a szomszédok előtt és örült a sikereimnek. Na persze, arról mindig tájékoztattam. Sőt, még meg is toldottam a hírt, hogy nagyobb legyen az öröme.

-Kelj már fel!-kiáltott be a konyhából a felesége, aki közben hozzáfogott a reggeli készítéséhez.

-Ne süss! -morgott vissza kedvetlenül.

-Bánom is én, ha megint nem lesz időd reggelizni.

-Ma van az anyu születésnapja.

-Küldjél neki egy dísztáviratot!

-Praktikus megoldás-jegyezte meg ironikusan.

-Hány éves is a mama?

-Na várj csak. Ha jól emlékszem, hatvanöt.

-Ezt sem tudod pontosan?

-Nem egészen.

-Szép kis alak vagy, mondhatom.

-Nekem mondd? Mindig azzal álltatom magam ilyenkor, hogy hajszolt életet élek. A második diploma megszerzése, tervek, koncepciók, közélet, jót tenni másokért is. Humanizmus úgy általában, de a világ első emberét, akit a legjobban kellene szeretnem, mégiscsak elhanyagolom.

-Azért nem kellene ezt eltúloznod-vélekedett az asszony, mikor ismét bejött a hálószobába. Lehajolt a férje ágya fölé és megcsókolta, s közben ravaszul kirángatta a paplan alól, majd a padlóra rántotta.

-Öltözni!-parancsolt rá kacagva.

-Na látod! Erről is Anyu jut az eszembe- magyarázta a férje, miközben feltápáskodott.-Egyszer olyan rosszul sikerült ez a próbálkozása, hogy én a térdemre estem. Naggyon fájt és keservesen sírtam. Ő meg szegénykém, úgy kétségbe esett, hogy azt sem tudta, mivel keresse a kedvemet. Büntudattal járt-kelt körülöttem egész nap.

-Na jó. Vedd elő a határidőnaplódát -ajánlotta a felesége.

-Most? Minek?

-Jegyezd elő magadnak; emlékek, ömlengések, este nyolc után. Aztán tessék reggelizni. Utána pedig irány a munkahely.

-Szeretnék ilyen lenni, mint amilyen te vagy.

-Konkrétan, milyen?

-Olyan, hogy csak akkor kerítsenek hatalmukba az érzelmeim, amikor én akarom.

-Néha én is váratlanul érzékenyülök el. Eszembe jut, hogy velem is alig törődsz. Az én születésnapomat is mindig elfelejted.

-Igaz. Node, te látod milyen hajszoltan élek, és ezt megértheted.

-Én is éppen olyan érző ember vagyok, mint bárki más, és egyébként szintén anya.

-Bocsáss meg!

-Megbocsájtás-legyintett az asszony. –Ezt viszont már én írom be a határidőnaplómbe.

A párbeszéd itt megszakadt, mert a férfi bement a fürdőszobába, zuhanyozott, borotválkozott, aztán hozzálátott a reggelijéhez.

-Hát, akkor én megyek - hallatszott a feleség hangja az előszobából.

-Szia.

-Szia.

A férfi az órájára nézett. Ideje, hogy ő is induljon - állapította meg. Egy pillanatra még az jutott az eszébe, milyen jó lenne, ha legalább telefonon felhívhatná a mamát.

-A mamának azonban ott, abban a távoli kis faluban nincs telefonja.

VÉGH JÓZSEF

Nógrádmarczal történetéhez

A Záh nemzetség ősi birtoka. A helység határához tartozik a nemzetség nevére emlékeztető Záhfalva is. 1281-ben a Záh nembeli Tiborc a helységnek Szügy felé eső, Záhtelek nevű részét fiának, Istvánnak a beleegyezésével vejenek, Haraszti Simonnak adta. A XIV. században a Kacsics nembeli Szécsényi Kónya birtoka volt, aki még 1330-ban Ákos nembeli Cselen fia és Sándor fia Jánosnak ajándékozta. Hálóját fejezte ki ezzel, mert ez utóbbi személy, mint alétekefogó, éppen helyettesítette őt Károly Róbert asztalánál Zách Felicián híres merényletekor.

A XVI. század közepén a török hódoltságához tartozott, 14 adóköteles házzal a nógrádi szandzsákban. 1598-ban Marczali István volt a földesura. 1633–34-ben ismét a behódolt falvak között szerepel és ekkor öt adóköteles házzal vették fel az összeírásba. 1715-ben 11 és 1720-ban 15 magyar háztartását írták össze. 1740-ben a Básthly család volt az ura. 1754–55-ben Tornyos István volt itt birtokos. 1770-ben, az úrbéri rendezés alkalmával, Básthly Pál, János és Samu, továbbá az Uzovics és a Tornyos családok.

Az I. katonai felmérés térképén

1799: “Marczal. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szécsénhez háromnegyed mértföldnyire, határja meg lehetős, vagyonyjai külömbfélék.”

1826-ban Rajcsányi Borbála, a Tornyos család és a Básthly örökösök, később a Szent-Ivány és az Ebeczky családok.

1851: “Marczal, magyar falu Nógrád vmegyében: 692 kath., 35 evang., 15 ref., 14 zsidó lakos, kath. paroch. szentegyházzal, postahivatallal. Határa termékeny, szőlőhegye nagy kiterjedésű s igen híres fejr és vörös bort terem, az uraság eredeti schweiczi tehenészete különösen szép, erdeje is derék. Földes ura gr. Széchenyi Pál.”

Egy 1911-es forrás szerint „Jelenleg Sztranyavszky Gézának és Weisz Józsefnek van itt nagyobb birtokuk. A községbeli két úrilak közül az egyiket Uzovics Mózes építtette. Ez neje révén a Szent-Ivány családra szállott A másikat az Ebeczky család építtette s ez most Sztranyavszky Gézáé.”

1907-ben kőkori leleteket tártak fel a közelben, s egy kettős gyűrűvel védett földvár is állt itt, amit egyes vélekedések szerint a szlávok építettek a népvándorlás korában. Az 1966-ban Rosner Gyula és Gádor Judit által a Kerekdombon végzett ásás az ott talált cseréptöredékek és cölöpnymok alapján a vár Árpád-kori eredetére utal a korábbi vélekedésekkel szemben.

A községhez tartozik Søj-puszta, mely 1327-ben puszta földterületként az oklevelekben már említve van. A XV. században önálló község volt s a török alatt pusztult el. Søj-pusztán a 18. század végétől a második világháborúig jelentős majorsági gazdálkodás folyt.

A római katolikus templom

Az itteni plébánia már 1332-ben fennállott, de a templom építési ideje ismeretlen. Mai Mindenszentek-templomát 1773-ban építették. Orgonáját 1906-ban készítette a Rieger gyár. Harangjai közül az 58 és 48 cm átmérőjűt Novotny Antal öntötte 1905-ben, a 74,5 cm átmérőjűt pedig Szlezák László öntötte 1925-ben. Anyakönyvei 1737-től vannak.

A nógrádmarcali római katolikus templom

Nógrádmarcal hírességei

Sztranyavszy Sándor országgyűlési képviselő, főispán, földművelési miniszter, belügyminisztériumi államtitkár, képviselőház elnöke. Nemesség sztranyavai Születési hely Balassagyarmat, Nógrád vm. Születés ideje 1882. XII. 9. Halálóási hely Nógrádmarcal Halálóás ideje 1942. IV. 30.

Sztanyovszky Madách Sándor huszársászlós Születési hely Nógrádmarcal, Nógrád vm. Születés ideje 1913.

Tóth Mihály karvezető, énektanár Születési hely Nógrádmarcal, Nógrád vm. Születés ideje 1926. XI. 24.

Órhalom történetéből

ÓRHALOM

Órhalom címere

A halmon álló őrdaru a település nevére utaló ábrázolás. Az oldalt fordult, stilizált daru felemelt jobbában követ tart. Az ábrázolás jelentéstartalma az éberség. Az állat, ha elalszik, a követ leejtve felébred, így figyelme nem lankadhat.

Órhalom - korábban Trázs - falut, középkorban is Stras és Zthras alakban említik az oklevelek. A XIV. század elején Varbóky Márton fia Mihály birtoka, kinek hűtlensége következtében Károly király tőle elvette és Szécsényi Tamásnak adta. 1461–81-ben a szécsényi uradalomhoz tartozott. 1486-ban Óbudai Kálmán Péter vette zálogba Guthi Ország Lászlótól. A XVI. század közepén a török hódoltságához tartozott és 1562–63-ban a nógrádi szandzsák községei között találjuk, 21 adóköteles házzal. 1579-ben 12 adóköteles házat vettek fel. 1598-ban Forgách Zsigmond volt a földesura. 1635-ben Bosnyák Tamás örökösei osztozkodnak rajta. 1665-ben Koháry István özvegye született Balassa Judit birtokában találjuk. 1715-ben 10 és 1720-ban 23 magyar háztartást írtak itt össze. 1740-ban a gróf Forgách család, 1770-ben e családon kívül még Bossányi Ferencz volt az ura, 1826-ban pedig gróf Forgách János és Szent-Ivány Ferencz volt országbíró. Jelenleg gróf Mailáth István Gézának és gróf Forgách József örököseinek van itt nagyobb birtokuk. Az itteni két úrilak közül az egyiket Koltay Ernő, a másikat Kürti Jakab építették. 1873-ban a kolera pusztította lakosait. 1911: „A községben fogyasztási szövetkezet van. Csetneki Györgynek pedig gőzmalma.”

A községhez tartozik: Máriamajor (azelőtt Drahi-pusztja). E pusztja a középkorban önálló helység volt, s már az 1332–37. évi pápai tizedjegyzékben is előfordul, a mikor tehát már plebániája is volt. 1461–1481-ben a szécsényi uradalomhoz tartozott. 1598-ban Forgách Zsigmond birtokában találjuk. A XVII. században pusztult el. Máriamajortól kb. 500–600 m. távolságban állt egy dombon a régi község temploma, melynek nyomai ma is láthatók. Innen az Ipolyvölgyön keletre és nyugatra messze lehetett ellátni, ettől kapta a község a Strázsa nevet. A templom déli oldalán volt egy tó, mely már teljesen betömődött, de a helyét ma is feneketlen tónak nevezik. Az Ipolytól határolt félszigetszerű rész (ma Badószög) a régi község egyik utcája lehetett. A XVII. században, mikor a törökök feldúlták, a lakosság a falu mai helyén ütött tanyát, melyet három oldalról mocsár és bozót vett körül, hol a nép alkalmas búvóhelyet talált. A XVIII. században a község a Trázs nevet vette föl.

A Szent István Kápolna

A Nógrád megye műemlékeit számba vevő kötetben, Őrhalomból egyedül ez a kápolna található az alábbi leírással: A község keleti szélén álló, kisméretű, dél-észak tájolású kápolna eklektikus, népi jelleggel készült 1850 körül. Szélessége 3, hossza 4 méter, szentélyrésze szegmentíves, a torony és az oldalfal kisméretű ablakai félkörívesek. Zsindelytető fedí, a toronysisakon latin, a szentély felett kettős, kovácsoltvas kereszttel. A belső tér deszkázott mennyezetű.

A Szent István kápolna

A katolikus templom

A XVIII. században épült egy római katolikus templom is, melynek főoltárában az 1757. évszám volt olvasható. A Katolikus Lexikon szerint a mai Szent István-templomát 1937-ben építették. Orgonáját: a Rieger gyár építette 1925-ben, majd 1964-ben Novoth Lajos átépítette. Harangjai közül az 52 cm átmérőjűt 1905-ben Thury Ferenc, a 68 cm átmérőjűt 1931-ben, és a 100 cm átmérőjűt 1937-ben Szlezák László öntötte. Anyakönyvei 1947-től léteznek.

Újabb keletű látványosság: trianoni kereszt az Ipoly partján és a faluba érkezőt fogadó Szent István szobor

Az örhalmi viselet

CSÁKY KÁROLY

Évek kapujában

Perget rostájában az idő,
a józanságra intő;
töri ezer darabra
tükörcserepeit a múlt.
Mennék még erre meg arra,
de a lépések hatalma is elmúlt.

Lekések mindent:
ibolyavirágzást és rigófüttyöt,
kánont és demokráciát,
csak a varjak kárognak
fekete lobogók felett,
s egyre hangosabb
a circumdederunt.

2010. IV. 26.

„VARJAK” 2009 50x70 olaj, farost

PALACKPOSTA

37 éves költő vagyok. Cigány férfi. Még emlékszem rá, hogy erdőben aludtunk a családommal, s emlékszem az első nehézségekre, amit a beilleszkedés hozott.

Értelmetlen börtönnek láttam az iskolát. Választanom kellett, magyarul vagy cigányul beszélek-e. Anyám, apám választott. Magyarul kezdtem beszélni. Szébbnek találtam és nehezebbnek, mint a cigányt.

Elkezdtem falni a magyarok kultúráját, a magamét elhagytam. Bánom. Soha nem tudom magamnak megbocsátani.

Pár hete a végső összeomlás fenyeget, gyakran nézegetem a tenyeremet, a szívemet.

A tenyerem finom, olyan emberé, aki kevés fizikai munkát végzett, hajlékonyak az ujjaim, erős a markom. A szívem tiszta, mint egy kihipózott fürdőkád.

Zúg körülöttem a világ. A minap felakasztotta egy velem egyidős cigány ember magát, véletlen talán, hogy nem én voltam. Siratni akartam, de nem ment: megértettem, értettem mindig is, miért fogja egy hozzá hasonló ember megtenni az akasztást. Megakad a torkunkon, amit itt tanulunk. Helyette is elmondom, szelíden, szinte mosolyogva.

Lassan az utcára kerülök, nincs hol laknom. A város, amit életem színpadjának választottam, s ahol játszottam is egész sok szerepet, úgy, érzem egy ideje nem lát. De ért. Érteni próbál. Szeret. Szeretni próbál. Segíteni próbálok, mesebeli hittel, hogy megértsen, nem kiáltok, csak suttogok, megolvasható minden háború haragja, minden nyugtalanság, zaklatottság mögül kiszólhat a béke.

Sok ember, míg éltem, segített nekem. Nélkülük a Nagy Magyar kultúra kapuján belépni sem lett volna esélyem, kimagasló intelligenciával is kiegészítőiskolába irányítottak az első "hivatali emberek". Anyám harcolt értem, rendes iskolát kaptam, ahol ma is büszkék rám, nyolcvan éves tanítónők írnak nekem APEH-listából kilopott címre levelet, mennyire hálásak, hogy taníthattak, s hogy én voltam legizgalmasabb tanítványuk. A tanítvány, aki olyan elmélyülten figyelte ezt a kultúrát, hogy szinte nyála csöppent mindenre, amit a katedréről meséltek neki.

Aminek neki kezdtem, sikerrel elvégeztem. Gyakrabban nem értette senki, minek kezdtem neki. Büntelen maradtam, mégis bűnösnek érzem magam túlzásaimért, hangos kiáltásaimért, szerelmeimért. Ma is kevesebbnek érzem magam annál, aki nem látszik cigánynak. Ma is félek azoktól az emberektől, akik cigánynak látszanak.

Jó ideje nincs lakásom. Aludtam padon, padlón, ég alatt, szerető,
megértő emberek ágyában, szivacsán, sötét, levegőtlen spájzban, volt,
hogy meg kellett hunyázkodnom egy-egy takaróért, elalvás előtt József
Attila Ódáját szavaltam el magamnak ima helyett, mert azt a verset
szeretem minden tudatállapotomban. Imádkozni nem fogok. Istenekben nem
hiszek.

Szeretem a hazát, ami megszült. Magyarok érzem magam. Szegénynek
érezem magam. Gazdagnak érzem azonban magam mindabban, amit nehéz lehet
szavakba foglalni — talán ezért lettem költő.

Szeretem a magyar őseim vadságát, erejét, bölcsességét. Szeretem
szelídségét és bátorságát. Szeretem szegénységét.

Szeretem a hazám alakját: egyszerre szakóca, mely segít élni, követ
pattintani, s egyszerre becsületos fegyver, mert csak testközlelől
lehet vele ütni.

Nem szeretek cigány lenni, nem szeretek nem cigány lenni. Szeretek
szegény lenni. Kényes ember vagyok, nem vágyom és fogadok többet, mint
ami a boldogság alapjaihoz kell. A boldogságot megcsinálnám én.

Szeretem a magyar nyelvet, a filozófiáját, a belőle kiragyogó
szellemet. Ha gyémánt lenne, látnám a beléje szerkesztett smaragd
színét kiragyogni: ez a magyar nyelv szenvedélye, szerelme.

A szerelmem három hete elhagyott. A hitem hat heted három hete
elhagyott. Nem tudom, hol alszom holnap, érdemes-e elaludnom még ma,
érdemes-e még felkelnem holnap.

Talán írtam sok gyenge versem között 2-3 jót, talán egy nagyon szépet
is. Ez egyelőre az összes vagyonom, amit a magyaroktól, gádzsóktól
haza tudnék vinni, ha lenne hova haza térnem, s eldicsekednem, milyen
messzi tájról érkezem.

Nincs hova haza mennem. A családom törött, poros, mint a szétzúzott
fürdőszobacsempe. Magányos vagyok, sikeres és boldogtalan.

Folyton biztatnak, akik ismernek, hogy kérjek, merjek kérni.

Lakást kérek. Kitüntetettséget. Lehet, érdemtelenül. Lakást kérek
attól a várostól, amelyik elismer költőjének, szeret, keres, támogat,
ismer. Kérem, hogy ígérjen és adjon nekem könnyű álmot. Akkor is, ha
nem érdemlem meg. Adjon azért, hogy higgyek az égben, ami Budapest
felett vakuzza furcsa történeteinket. Adjon azért, hogy
megnyugodhassak, kipróbálhassam, milyen többnek lenni,
gondtalanabbnak. Adjon azért, hogy végre üzenhessek sikert régi,
halott költőnknek, hogy lehet még jó Budán lakása szavak gondnokának.

A hivatal rendjét megismernem nem sikerült. Nem tudom, ezt a levelet kinek címzem. Verseket mormogok azért, hogy értőn, nyugodtan olvasson, ne hezitáljon, és segítsen ki hajléktalanságomból. Fáradok, komorodok.

Másom nincsen, tehát maradásommal, figyelemmel, versekkel és kicsi, fontos katarzisokkal fizetek. Nem tudom, ezek ma mennyit érnek. Azt sem tudom, kinek mennyit én.

Jónás Tamás, 2010. áprilisa

„A BICIKLISTA” 2010 54x68 olaj, fa

CSAPÓ LAJOS

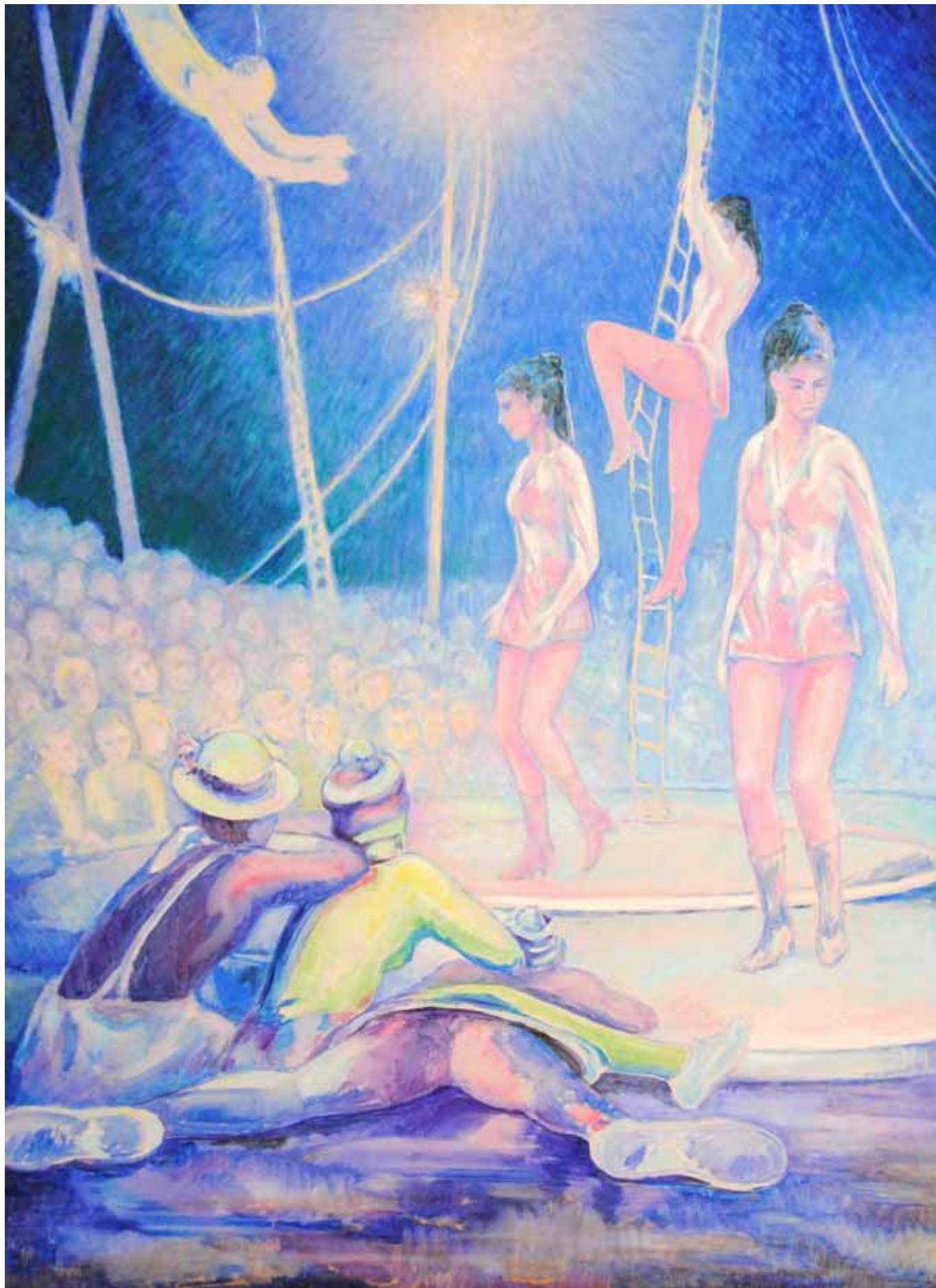
Ne csüggedj!

Ha csal, vagy elhagy a kedves,
Ha kifog rajtad e tetves,
Cudar, csámpás, kancsal világ,
Ha elhervad minden virág,
Ha minden dolgod félre sikerül,
- Ne csüggedj! – Nem vagy egyedül!

Ha zárul előtted minden kapu.
Ha talpadon vásik a lapu,
Ha lelked a kínnal pertuba áll,
Ha veszett kutyaként vonítanál,
Ha éltedbe a káosz beleül,
- Ne csüggedj! – Nem vagy egyedül!

Ha átcsap feletted az ár,
És minden csak keresztben áll,
Ha erőlködéstől fogad török,
Ha fejed prés alá lökik,
Ha ború van, - majd kiderül!
- Ne csüggedj! – nem vagy egyedül!

2001. november. 01

„ARTISTÁK” 2008 70x90 olaj fa

KŐ-SZABÓ IMRE

Az almabor

Gera Péter ezen az őszön, az erőtlen napsütésben mégis kiült a ház udvari teraszára. Friss levegőre vágyott, a hirtelen jött hideg bekényszerítette a szobába, ahol naphosszat ült a számítógép előtt. A nemrég beindult vállalkozása ezt követelte tőle. Most arra gondolt, ahogy ott ült a vesszőből fonott fotelban, mennyire más volt a világ, amikor olyan huszonöt éves volt. Most hatvanöt, csak csodálkozni tud.

Körülnézett, látta a kert örökzöld fáit. Rajtuk nem fogott semmit az idei ősz, de a többi fa levelei sárgák, vörösbe hajlók. Ekkor pillantotta meg az ablak párkányára tett almák sorát. Ezt Éva, a felesége szedte össze a kertből. Sajnálta az érésben lemaradt almákat, gondolta itt a párkányon még a kései nap talán megérleli őket. Péternek az almákról is a huszonöt éves kora jutott ismét az eszébe. Akkor voltak Évával fiatal házaspárok, kezdők. Éva óvónőnek tanult, ez volt a végzettsége. Pesten albérletben laktak egy kicsi szobában. Ez a szoba régen egy polgári családnál szolgáló cseléd szobája volt. Egy keskeny világító ablak nézett a liftaknára. Ezen aztán a nap még véletlenül sem süttött be. Még szerencse, hogy esténként tartózkodtak csak benne, meg éjszaka. Ilyenkor, fiatalon, ifjú feleséggel az oldalán nem a napfény utáni vágy hajtotta. Nappal dolgoztak, a hétvégék voltak rázószobák, ilyenkor mindig elmentek ebből a lakásból. Nyáron strand, ősszel a hegyek, télen a szánkózás jöhetett számításba. Két év után elégük lett az egészségből, megoldást kerestek. Itt ugrott be egy kis falu neve. Éva találkozott egy képzős társával, aki említést tett erről a lehetőségről. Üresen áll ott egy szolgálati lakás, hiányzik egy óvónő. A következő vasárnap kiutaztak busszal abba a kis faluba. Péter azt mondta, ez jó lesz egy kirándulásnak is. A busz úgy tíz óra körül állt meg a falu közepén, a templomnál. Az épületet körbe gesztenyefák sora övezte, mint egy zöld gyűrű. Érdeklődtek az óvoda felől, de a véletlen egy jól tájékozott helybéli lakost vezérelt az útjukba, aki imakönyvvel a kezében éppen a misére igyekezett. Megmutatta az iskolaigazgató – Laci bácsi – házat. Ott volt mindjárt a templom szomszédságában. Egyszerű, apró falusi ház, melyhez utólag építettek egy keskeny, fedett folyosót. A folyosó közepére pedig egy kiugró tornácot. A tornác oldala apró lécekből volt megformálva, benne vesszőből fonott asztal, kényelmes, támlás székekkel. Itt a tornácra ült az egyik székben az igazgató, Laci bácsi, és egy kék lavórban áztatta lábait. Laci bácsi, mert csak így hívták faluszerte, közel volt a hatvanhoz. Alacsony, ősz hajjú kántortanító volt, aki ebben a minőségben a kor legjobb pedagógusa címet is büszkén viselhette volna. Ezt nem adta neki senki, de az volt. Szívélyesen fogadta őket, elnézést kért a lenge negligés fogadtatásért. Felesége, aki apró asszonyka volt, mindjárt süteményt tett az asztalra és hamarjában főzött egy kávét. Éva és Péter már az első percben szimpatikus volt Laci bácsinak, aki elmondta, hogy van egy kétszobás szolgálati lakás. Csak az a gond, hogy a víz, amely a vizes részekben keringeni lenne hivatott, egyelőre nincs. Az angol vécét is hozott vízzel kell majd üzemeltetni. Tervbe van véve, de ki tudja mikor lesz ebből valóság. Meg is nézték, az albérlet után palotának tűnt. Aztán megegyeztek az állás elfoglalásának részleteiről, és örömmel utaztak vissza Pestre, hogy hamarosan falusi lakosok lesznek. Egy hónap múlva egy heverővel, pár könyvvel, lábasokkal, lavórral, vödörrel és egy Tavasz televízióval elfoglalták a lakást.

Friss, beköltözött lakosok voltak a faluban. Olyannyira frissek, hogy a nem létező spájzuk is teljesen üres volt. A cukrot, a sót, a kenyeret az egyetlen szövetkezeti boltból talán majd csak beszerzik, de a vízzel gond volt. Csapok éktelenkedtek az újonnan átadott pedagógus szolgálati lakásban, de abból vizet még egy bibliai alak sem tudott volna fakasztani, nemhogy ők. Az első információk szerint, egy arra totyogó öreg bácsi mondta, hogy az utca végén van egy tekerős kút. Abból lehet vizet nyerni, inni, mosakodni, mosni, ki mire akarja.

Péter el is ballagott egy műanyag vödörrel a kúthoz. Öntött, kékre festett vaskereket kellett tekerni, hogy víz a felszínre kerüljön. Péter hajtotta is egy darabig, de semmi. Úgy érezte, üresen forog a kerék, a dugattyú csak a levegőt sűríti a kongó csőben. Már azon a ponton volt, abbahagyja és belenyugszik, hogy ez a hegyek közé ékelődött kis falu egyenlő a sivataggal, azzal a különbséggel, hogy nincsenek homokdűnék a kút körül és a pálmafák is hiányoznak. Tehát nem mondható oázisnak sem. Elkeseredésében nagyobb lendülettel forgatta a kereket, a szájpadrólása is száradni kezdett, amikor egyszer csak nehezebb lett a pumpálás és a kifolyóba megjelent a víz. Gyorsan tele is nyomatta a vödröt és ajkához emelte a vízzel telt edényt. Ekkor érte az első meglepetés. A víznek szaga volt, mégpedig olyan bűdösbogárra emlékeztető szaga. Az íze pedig vas ízű. Kénytelen volt kortyolni belőle, de nem tetszett neki. – Na, ezzel meg vagyunk lőve, ezt nem lehet meginni! – mondta magának kissé elkeseredve. Gondolkodott, most mit lehetne tenni? Arra a végkövetkeztetések sorára jutott, hogy kell lenni itt a hegyek között valahol egy hús forrásnak. Nem baj, ha messze is van, majd onnan hoz vizet. Az is eszébe jutott, hogy sokfelé a kertekben szőlőtőkét látott. Könnyű azoknak, akiknek ez díszíti a kertjét, mert ott biztosan van bor, és abból nyugodtan kortyolhatnak, nem törődve ezzel a bűdös bogaras vízzel. De neki nincs szőlője, pincéje. Legfeljebb a boltban, vagy a kocsmában vehet bort, és azt iszogatja majd.

Ezzel eldöntöttnek tartotta ezt a vízi csatát. Majd holnap körülnéz a falu egyetlen boltjában és a mellette lévő kocsmában. Úgy is volt, feleségével először a boltot vették célba. A boltos egy barna hajú, vékony fiatalember volt, a hosszú pult mögött állt és kérdezte: - Mivel szolgálhatok? Péter és Éva körülnézett a tanteremnek is beillő helyiségben, ahol a pult mögötti polcokon sorakoztak a becsomagolt cukor, só, liszt, rizs halmazok. Még található volt egy-két üveg befőtt, a sarokban drótkerítés fonatok, zsákokban állati tápszerek, és polcok tetején almaborral teli palackok sokasága. – Vízet szeretnénk! – mondta Éva, és ahogy körülnézett, bizonytalanná vált. – Víz az nincs! – mondta boltos. – Az csak a kúton van! – szögezte le. – Nem mosakodni, inni kellene! – próbálkozott Péter. – Nem tartunk! – mondta a boltos. – Vízért a kútra szoktunk járni! – tette hozzá egy kicsit kioktató hangnemben. – De ha inni akarnak, vigyenek almabort, látják, az van bőven! – és a polc tetején sorakozó poros üvegekre mutatott. Kezdetnek vettek két üveg almabort, ha már iható víz nincs, legalább ezzel oltják szomjukat. Az almabor ihatónak mutatkozott, így másnap is vettek két üveggel, aztán szinte mindennap. Egy jó hónap múlva a boltos hálálkodva mondta: - De jó, hogy ide költöztek, látják üres a polc, az almabort maguk nélkül, sohasem tudtam volna eladni!

ÁCS BÓDOG

*„Romló országban virtus rongy jószág:
Tegnap vitézek, ma vagyunk csak kószák.”*

(Ady E)

KENYERI

Arrafelé mentünk Kenyeribe, nézek önkéntelenül oldalra, amint elhaladunk Mersevátton a jobbra leágazó út mellett. Az út szélén takaros kis templom, arrébb a sarkon Mária szobor emlékezteti a jövő-menő népeket égi nagy patrónánkra. De talapzatán mindig van pár gyertya, virágok, bizonyítva, az itt lakók még tudják mi a tisztesség!

A falu túlsó végén első világháborús emlékmű, amely egy dicsőséges, de elvesztett háború hőseinek állít emléket, azoknak, akik a legdrágábbat, életüket áldozták fel a haza oltárán!

És fájó örömmel látom, innen sem fogy ki soha a virág, a koszorú... s ahogy elgördülünk az emlékmű előtt, főhajtással emlékezem meg az elesett bajtársakról.

Aztán megpróbálom hajdani vitézi múltamra emlékezve összegezni az elmúlt tíz esztendő történéseit:

- Vajon mi történt a hajdani tartalék - repülőterrel?*

Csak annyit hallottam, állítólag feladta a hadsereg, nem kell már a tartalék - repülőter, végleg sorsára hagyta a régen oly gyakran használt területet.

Pedig jöhet még idő, amikor szükség lehet rá - morfondírozok tovább magamban a régi katonabölcsesség klasszikus igazságára gondolva:

- Ha békét akarsz, készülj a háborúra!

De manapság, úgy tűnik, ezzel nem nagyon törődnek derék vezetőink...

Valamikor, talán nem is olyan régen, sokat jártunk oda hajdani bajtársaimmal gyakorlatozni, ténferegnek visszafelé gondolataim a ködös múltba. De ők, azóta már az égi seregekben „ellenőrzik a légteret”*** és onnan fentről biztosan fejcsóválva nézik a legendás tartalék-repülőter elhanyagolását.

Akkor is valamilyen gyakorlatból kifolyólag jártunk Kenyeriben.

Az öreg Csepel dülöngélve kínlódott az aljnövényzettel sűrűn benőtt erdei úton, miközben sofőrünk öreg átkokat morgott félhangosan, bennük egy kalap alá véve utat, autót, katonaságot.

Jómagam csak hallgattam az eredeti kifejezéseket, amikor váratlanul nagyot döccent a Csepel, majd kissé féloldalra dőlve megállt. Sofőrünk – aki most bezzeg egy mukkot sem szólt - hiába kapcsolgatott előre, hátra és taposta tövig a gázpedált, öreg járgányunk csak nem akart megmozdulni. Hátról, a leponyvázott plató felől fojtott hangzavar hallatszott, nyilván legényeim is meglepte a hatalmas zökkenő, és krumpliszákokként döltek egymásra.

Mit volt mit tenni, kiszálltam a fülkéből, de azért közben megjegyeztem:

- Inkább az utat nézte volna... átkozódás helyett!

Aztán megállapítottam, az egyik hátsó kerék tűnt el szinte tengelyig egy kisebb, négyszögletes gödröcskében.

- A Vámos Laci*** átka - néztem körül, felismerve a helyszínt, amely egy évvel korábbi táborhelyünknek bizonyult, csak a gyorsan felnövő aljnövényzet tette kissé idegenné.

- Gépkocsiról – vezényeltem a legényeknek, és megvártam a másik kocsiból kikászálódó Józsi**** barátomat, egyeztetni a tennivalókat. Megjegyzem, nem sok egyeztetni való akadt, olyan régen szolgáltunk már együtt, még egymás gondolatait is ismertük.

A legények egy – kettőre kitolták a kocsit a gödröcskéből, amely tulajdonképpen egy elárvult lövészgödörnek bizonyult. S amelyet még az előző évi nagygyakorlat közepette ásattam egy fiatal hadnaggyal***** némi pedagógiai célzattal, komoly összeesküvés árán, kevés döntőnői segédlettel.

Földi védelemnek szántuk tavaly, diverziós cselekmények ellen, és kiásására Vámos hadnagy elvtárs látszott legalkalmasabbnak, aki csak nemrég került ki a főiskoláról.

Úgy tűnik, fogott a Vámos Laci átka, állapítottuk meg Józsisal - „segédemmel” a tavalyi beugratásban – aztán mentünk dolgunkra.

Késő délutánra elkészült minden. Álltak a sátrak, a tábor, semmi rendkívüli nem történt, csak a szolgálatvezető sózott rá sátorverés közben bal kezére kiadósat kalapáccsal, mert mindenáron meg akarta mutatni, hogyan is kell a sátorcöveket beverni.

A derekas ütés után aztán úgy eldobta a kalapácsot, hogy akár olimpiára is benevezhetett volna. Majd combjai közé kapva bal kezét, kimeredt szemekkel toporgott körbe – körbe, végezetül olyan csúfat mondott, hogy még a fák is elszégyellték magukat az erdőben, pedig azok igazán hallottak már egyet s mást erre felé.

Az eset kapcsán tulajdonképpen mindenki jól járt.

Kicsit lejtött a bőr, de a törzsőrmester keze nem tört el, csak megdagadt, a kalapácsot három katona kereste fél óráig, de megkerült, és mellesleg mindenki nagyon jól szórakozott a szolgálatvezető eredeti mondókáján.

Annyit azért megjegyeztem:

- Látja János, ha bemeszelte volna a bal kezét. . .

Estefelé nekem volt egy kis ütközetem az ételmezési szolgálat vezetőjével, - akit csak „Csirke Gyurkának” titulált a katonai köznyelv - mert mindketten másként értelmeztük a létszám kérdését. Furcsa mód a konyhai létszám nem egyezett azzal, ahányan mi voltunk.

Szó szót követett, követeltem a fejadagokat a mi létszámunknak megfelelően, mire Csirke Gyurka megesküdött idős szülei életére, egyetlen adaggal sem hajlandó többet adni!

Még a miniszter parancsára sem!

Sőt, mivel nem tágitottam igazamtól, nagy pimaszul megjegyezte:

- Csak a testemen keresztül!

- Ha másként nem megy. . . - ütöttem pisztolytáskámra - és „bárányszeliden” figyelmeztettem, akár le is löhetem. De lelki szememmel már láttam a díszszakaszt a konyhafőnök temetésén, amint régi, szép vitézi szokás szerint sortüzet ló a sírgödörbe. Lehetőleg éléssel! Nehogy feltámadjon véletlenül ökelme!

Végezetül abban maradtunk, mindazokat, akinek nem jutott vacsora, kocsira pakolom, és a laktanyában majd az ezredparancsnok elvtársat felkérjük, vacsoráztatná meg őket! Érdekes módon ez az ötlet már nem volt ínyére a köpcös rablóvezérnek, mert némi tiltakozás után odalökte a pár hiányzó fejadagot, de annyit azért még hozzátett:

- Mindenesetre jelenteni fogom az ügyet!

- Jó, hogy mondja – válaszoltam – ezek után én is jelenteni fogom!

Az úton visszafelé a táborhoz, egyre azon füstölögtem, ezzel a fajtával még Napóleon sem bírt. Pedig lövetett agyon közülük szép számmal.

Viszont, a táborban kiderült, valamilyen érthetetlen módon egy teljes rúd gépsonkával többet hoztak el katonáim a konyháról, mint amennyi járt volna! A felesleget természetesen azonnal elosztottuk, és meg is ettük! Pont időben, mert egyszercsak megjelent a „spórolós” konyhafőnök, és paprikavörös ábrázattal, emelt hangon elkezdte taglalni az eltűnt gépsonka titokzatos esetét, azt állítva, egyik katonám „menekítette” el ezt a rendkívül becses élelmiszerfajtát.

-Semmi gond, itt vannak az embereim, mutassa meg melyik volt – álltam elébe a vizsgálatnak, mialatt a szolgálatvezető összerelte a népet, gondosan eltüntetve azt az élelmes hadfit, aki tényleg elhozta a nevezetes sonkát.

Miután a szembesítés ekképpen teljesen sikertelennek bizonyult, Csirke Gyurka belátva, hogy csatát vesztett, dúlva, fúlva eltávozott.

Valamivel később egy ismerős ténfergett arra, és nagy óvatosan megérdeklődte, netán nincs szükségünk pár üveg sörre?

Az ajánlat erősen kívánatosnak tűnt a sonka után, bár eleinte azt firtattam ábrázatomat szigorúra igazítva:

- Aztán. . . honnan van?

De Jóska, no meg a többiek meggyőztek, ma már semmiféle gyakorlás, és egyéb katonás tevékenység nem várható. Az egy-két üveg sör nem árt, sőt, egyenesen használ – utalt a könnyű elalvásra Mefisztó képű barátom, az ördögöt helyettesítve. Azt hiszem, tényleg az ördög sugallatára hallgattam, amikor belegyeztem a szabályzat teljes mellőzésébe, de azt szigorúan kikötöttem, fejenként csak két üveggel engedélyezek.

Ha már visz az ördög, legalább ne vigyen egyszerre.

Hogy aztán derék beosztottaim ezt a két üveget be is tartották, azt a mai napig nem tudom.

Úgy este tíz óra tájban takarodót rendeltem el, gondolva, aznapra kiszórakozta már mindenki magát, beleértve a sörözést is, és tisztán csak a rend kedvéért a létszámot is firtatni kezdtem szolgálatvezetőnkön. Az ütő állt meg bennem, amikor jelentette, három ember hiányzik! Nem mondom, savanyú lett a sör egy pillanat alatt!

Ami azt illeti, fogalmam sem volt hova mehettek, és egy darabig még reménykedtem, talán más alakulatbéli cimboráikat látogatták meg, de az idő csak telt, a három jómadár sehol, engem meg vert a víz rendesen.

- Látod, a fene evett volna meg benneteket – szidtam büntudattól hallgatag csábítómat kissé igazságtalanul, mert azért én is ittam a sörből – most aztán hol a... keressük őket - neveztem nevén a helyet amúgy katonásan, de tanácstalanul.

Később felkelt a telihold, szinte nappali világossággal árasztva el a környéket, s amint a tábor körül tébláboltam, egyszer csak egy motoros rendőr pufogtat mellém, köszön, és azt kérdezi:

- Nem hiányzik három embere?

- Hol vannak – feledkezem meg az illemről is – mondja már!

A közeg szélesen mosolyog, és azt mondja:

- Hát hol lennének? A temetőnél. De már alig állnak a lábukon... és a körzeti megbízott biciklijét is elkötötték – hangzik tovább a szaggatott beszámoló, kissé összefüggéstelenül.

- Jobb lesz, ha értük jön valaki – javasolja a főtörzs, azzal már el is pufogtatna, de visszatartom és kérem, majd mutassa az utat.

Mellesleg a temető szóra azonnal kivert a víz, csak a további magyarázat oldotta ijedelmemet.

Nosza, Jóska felveri Csepelünk sofőrjét, aki olyan szerencsétlenül tolat ki a bokrok, fák közül, hogy jobboldali hátsó irányjelzőjét teljesen legyalulta egy faág.

- Még csak ez hiányzott – káromkodom el magam cifrán. Biztosan maga is ivott, röffenek rá a sofőrre, de nincs mit tenni, menni kell!

Beugrunk a fülkébe, a platóra még három ember a megbízhatóak közül a szolgálatvezetővel és már robogunk is a motoros nyomában.

Azért nyugtatom a sofőrt, lassan... még csak egy baleset hiányzik... ittas vezetéssel...

Kiérünk az erdőből, már a falu felé közeledünk, amikor a temető mellett megáll motoros rendőrünk, és még három alakot is látok mellette az út szélén.

- Ők azok – fújok nagyot megkönnyebbülve, amint mi is megállunk.

Pattanok ki a fülkéből, Jóska mögöttem, a három alak meg csak áll, mint a pisai ferde torony.

Közöttük egy látszólag gazdátlan bicikli fekszik a földön. Távollabbról, a falu felől testes, biciklis ember kerekezik be a panoptikumba illő csoportba, és vastag hangon ordítani kezd:

- Ők azok... megvannak. Lássák... eevütték a biciglimet is – fújtatja. Amint látom, ő is alaposan a pohár fenekére nézett.

- Ki ez? - veszem fel ismét a diplomáciai kapcsolatot motoros rendőrünkkel.

- Ő a körzeti megbízott – feleli szélesen vigyorogva a rendőre, élvezve a szokatlan helyzet humorát.

- Együtt ittak – fejezi be a történetet.

- Az még csak hagyján, legalább vigyázott az embereimre – próbálom összerakni a történet darabjait.

A nagyhangú tag megint rákezd, de ezúttal a bicikliről készíti leltárt:

- Lássák... mit tettek ezek a haramiák... Letörték a lámpát... most osztán hogyan megyek innejd haza... Eeelopták a kocsmá elöl a biciglimet... oszt itt van, ni... Még a dinamó is letörtött...

- Ládd'e Sándor... kicsinyáatak ezek a... – fordul a motoros rendőrhöz, mutogatva a megrongált alkatrészeket – ki fizeti ezt meg nekem Sándor?

Végre engem is meglát, nagyot csuklik és már nekem magyarázza:

- Főhadnagy úr... pardony... főhadnagy elvtárs... Ki fizeti meg a károm... Ezek a fiúk... Pedig millen rendes gyerekeknek láccottak... oszt itt van, ni... - dugja orrom alá vastag mutatóját.

Megcsap a tömény alkohol, amint arcomba hajolva magyaráz, de fáraszt is, unom is, embereim már alig állnak a lábukon, ezért a motoroshoz fordulok:

- Mennyibe kerül manapság egy komplett világítás biciklire?

- Úgy százötven forint körül lehet – morogja a motoros.

- Na, fiúk! – fordulok embereim felé – Elő a bukszát, aztán lehet adakozni! - hangzik már parancsként.

Mozdul a három jómadár, de mint a lassított felvétel, előkerülnek a bukszák, a pénz, és az elemlámpák fényében hamar összegyűlik a százötven forint.

Pénzzel a kezemben fordulok a motyogó civilhez, akiről alig hiszem el, hogy ő lenne a körzeti megbízott, de azért markába nyomom az összeget - itt a pénze jóember – s fordulok a motoros rendőrhöz:

- Maga tanúsítja, a fiúk az okozott kárt megtérítették. Rendben van így?
- Rendben, persze – feleli a motoros mosolyogva. Ahogy elnézem, tetszik neki az ügy intézése.
- Úgy gondolom, befejeztük az ügyet, folytatása remélem nem lesz.

Elköszönünk hát, a három „madarat” fel a platóra és már indulnánk, amikor eszembe jut valami.

- Várjon csak! – fordulok a civilhez.
- Ide velük – mutatok a dinamóra, lámpára – ha már egyszer kifizettük őket...

A civil motyog valamit, de a motoros érti a dolgot, s már nyomja is markunkba a nevezetes biciklikellékeket, és ki – ki megy dolgára.

Éjfél jóval elmúlt, mire a táborba érünk. A három csavargó inkább élő halott, ezért ágyba parancsolom őket, aztán mi is leülünk a hátunkra - de nagyon ránk fért!

Másnap reggel gyűrötten ébredünk, Józsi a fejét fájlalja.

- Sok benne a víz – utalok kajánul az esti sörözésre, de Mefisztó képű barátom nem is válaszol, kissé megviselte az éjjeli kaland.

Valahogy le kéne zárni a tegnap este történeteket, jut eszembe a három szökevény, az éjjeli kirándulás, a sör, meg sok egyéb, s hívom szolgálatvezetőnket:

- János! Sorakoztassa fel az állományt oktatási négyszögbe, középre meg vezesse fel a három jómadarat! – világosodik meg elmém a tennivalókról.

És még valami:

- Adjon mind a három kezébe egy – egy ásót, aztán... hozzák magukkal azt a dinamót, meg a lámpát is!

A szolgálatvezető magasra húzott szemöldökkel nyugtázza az újabb parancsot, nyilván nem érti, de ez most nem fontos. Kellemes nyári napsütésben áll az oktatási négyszög, mint a cövek, közepen a „bűnösök” ásóval, előttük a földön a „megvásárolt” biciklitartozékok.

Először is felszólítom a három „elkövetőt”, az utolsó szó jogán mondják el, mi is történt előző este. És a szaggatott mondókából lassan kikerekedik az éjszakai történet hiányzó része.

Az esti sörtől kissé megszomjaztak, ezért úgy döntöttek, kimennek a falusi kocsmába, magukhoz szólítanak még valami innivalót, aztán szépen visszajönnek.

Nem is lett volna semmi baj, ha a kocsmában össze nem hozza őket balsorsuk az állítólagos körzeti megbízottal, aki éppen ivócimborákat keresett, és bennük vélte feltalálni az erre a célra kiválóan alkalmas alanyokat.

- Gyűjjenek a vitézurak... e'kkis áldomásra... ha meg nem sértem magukat...

Persze, a szökevények nem vették sértésnek a meghívást, így aztán alaposan belemerültek a honvédség és a polgári lakosság kapcsolatának ápolásába. Valamikor, úgy éjfél felé azért már derengeni kezdett, illene visszatérni, mert hátha keressük őket.

Az elgondolást tett követte, valahogy lerázták a derék körzetest, de alaposan belefáradtak a fegyverbarátság ápolásába, ezért elkötöttek a kocsmá falától egy biciklit és elindultak visszafelé. Az egy bicikli, három ember problémáját úgy oldották meg, hogy ketten ültek a biciklin, a harmadik gyalogolt és időnként cseréltek.

A szokatlan közlekedési mód erősen megviselte a kétkerekűt, estek, keltek vele, közben némi egyensúlyi zavarok is felléptek, így természetes, hogy a tulajdonos által felemlgetett káresemények bekövetkeztek.

Egy kevés idő múlva a falu „főrendőre” elveszett ivócimboráit keresve kiment az udvarra, de a kocsmá falánál nem találva egyetlen szolgálati járművét, keservesen elkáromkodta magát és segítséget kért motoros rendőr cimborájától, aki valamilyen halaszthatatlanul fontos okból szintén a kocsmában tartózkodott.

Ő aztán végigpufogatva az úton, megtalálta a három jómadarat a temető környékén a szökevény biciklivel egyetemben. Ám nem sok híja volt, hogy három katonám megússza a történeteket, mert táborhelyünk már közelebb volt, mint a kocsmá. Amint a mozaik minden darabja a helyére került - jókat vigyorogtunk a különös fordulatokon - zord pofával jelöltem ki a „biciklitolvajok” előtt egy méterszer méteres földarabot, majd vészjósló hangon röffentem rájuk:

- Ássanak!

A három katona sápadtan állt neki a különös parancs végrehajtásának. Talán még az is megfordult fejükben, ez a bolond főhadnagy képes, és itt temetteti el őket?

Az oktatási négyszög meg csak állt értetlenül, némán. Amint a gödör mélysége elérte a fél métert, megint megszólaltam:

- Elég – és kezükbe adva a lámpát, a dinamót, még egyszer rájuk dörrentettem:

- Tegyétek a gödörbe – szótlanul engedelmessé váltak.

- Temessék be! – csattant az utolsó parancs.

Aztán Józsihoz fordultam, és vigyorogva megkérdeztem:

- Fáj-e még a fejed komám? Ne hozzak egy kis sört?

A választ nem írom le, mert komoly függelémsértés is szerepelt benne. Arról nem is beszélve, oda, ahova a görbe est főszervezője küldött, mégse mehettem... Hogyan? Hadi öltözékben?

Most veszem csak észre, elásott „kincsek” rejtékhelyét árultam el akaratlanul.

De ha valaki, oly sok év után mégis megtalálja hajdani táborhelyünkön ezeket a „muzeális értékeket”, hát nyugodtan elviheti, s ha még tudja, akár használhatja is őket!

Az én felelősségemre!

Az öreg Csepel hátuljára reggelre valaki valahogyan „pótolta” a letört irányjelzőbúrát.

Igaz, a vadászoknál erősen káromkodtak, mert hogyan, hogyan nem, náluk egy másik járműről tűnt el egy hasonló irányjelző...

A fejevert régen letettem már, s helyembe a sorban fiatalok léptek.

Ám zubbonyom még ott hallgatózik a szekrényben... és ha néhanapján rápillantok a „parkettás” válllapokra, eszembe jutnak azok a felejthetetlen évek, emlékek, amelyek elkísérnek, amíg csak élek.

Azóta elcsendesedtek arrafelé az erdők. Nem járnak népes autókaravánok az erdei földutakon, s a széles rétek felett nem dörögnek hatalmas gépmadarak.

A rövidfűvű gyepen csak békés birkanyájak legelésznek csendesen, néha vakkant a puli és a pásztor komótosan szalonnázik a vadkörtefa alatt. Az erdőkben kakukk jósol hosszú életet, valahol harkály kopogtatja öreg fák odvas oldalát, és magasan a nyári ég alatt ölyvek köröznek mozdulatlan szárnyakkal...

* „Vitézi” életemet a lokátorosoknál szolgáltam le.

** Kenyeri füves repülőteréről van szó, amelyet a pápai 47. vadászrezred tartalék repülőteréül használt sokáig.

*** Hajdani alakulatom „Benjámija”. Ha „brancsbéli” olvassa ezt a kis elbeszélést, biztosan tudja, majd kiról is van szó - ám 2009.-ben váratlanul ő is meghalt!

**** D. József nagyon kedves barátom és bajtársam volt... A rák neki se kegyelmezett...

„PAPÍRHAJÓ” 2009 60x75 olaj, farost

SZÁJBELY ZSOLT

Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból, I. jelenet: A rom

A hétágú, magasztos nappal szűz csillagként tündöklő mesés fény-gallyait csonthideg porba sújtotta a könnyörtelen és falánk köd, s én éppen görög látomások mákonyos mézcseppjeitől kába fejjel, mint álom-bilincsből szabadult életunt vándor feküdtem Daphné hús megnyugvást nyújtó, csodás lombjai alatt, és szemeim kiszáradt kútját türkiz anyánk magasztos látványával élesztgettem. Ó, ti hátam mögött elfolyó napok! Ó, ti szent csalfaságban vétkező, reményt kínáló órák, milyen szakadékba szédített titeket hű barátaim, a múlt? Lét-súlytól megfáradt elmém vérhálós szemei előtt, mint a Glastonbury Tor magasodik megélt józanságom folyamából a reménytelen holnapok porával hintett Idő. De szavam, most pár percre csitulj! Minő rom magasodik ott a messze távolban, hol még a gigászok alakját is összepréselik a kíméletlen mérföldek? Végtagjaim: ti lábak! ti levegőt markoló ér-domborzatú kezek! - nosza, útra hát e furcsa látvány felé! Te hófehér ing, kin most a verejtek új és ismeretlen földrészek alakzatát rajzolja, szorosán tapadj mellkasomra, és száguldj vélem kobold-néptől sűrű gyp-világon át! Úgy, úgy! Szökkenj jó Roland, s lásd, a távol csökken, mint apály idején a víz, s láss szemeddel, lásd mit látnod rendeltetett, nagyvilágnak magányos vándora! Ám döbrent a némaság! Halott rom nyögi a légbe pusztuló életét. Jobbra, egekbe kúszik még a zord torony, amott, már lenyeste félig Kronosz zord akarata, s e két furcsa rom között, mint örök kapocs, íves híd magasodik. S már nyugszom is újra, a látvány formáit elmémbe vési szemem, hátam görbületét megtámasztja a büszke rom. Szemem visszatekint, majd fel, egyre fel, s a hídról egy elmúlt kor mézédés hamva pereg. Álom, vagy valóság e hely, megfogható közeg, s mégis, könnyed, éteri. Homlokomra álom-méz csorog az alkony harmatától megnyíló csillag-virágokból, s mint egy féltő, ritka kincs, egy hű baráti kéz: magába zár a csendes, bagolyröptű éjszaka...

Megjegyzés: Daphné: Egy görög mitológiai nimfa, akit anyja, a Föld, hogy az őt szerelmével üldöző Apollótól megmentsen, babérfává változtatott.

Glastonbury Tor: A glastonbury zodiákus Vízöntő alakzatának középpontja.

Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból, II. jelenet: A koponya

Ne mosolyogj, Te, ki látványoddal csakis az igazságról szólhatsz, Te zord, egykor emberi alak, kiről egy jól ismert arc vonásait lefejtette már az Idő könnyörtelen vésője! Ne mosolyogd sanyarú sorsomat, s szemednek hiányával ne tükrözd lelkem fájó valóságát! Éj van most, bizonyára, tiszta éj, a nappal már elkergette a vad lidércek maszkarádja, s millió fáradt szem kémlel utána, bízván benne: még láthatja őt.

Ó, mennyire megvetem őket, ócska bohócok, gyászba-borult ripőkök egytől-egyig, mind! S emígyen csavarva gondolataim - barátom, te magasztos koponya! - szavamra, már értem, s lelkemmel érzem csont-vértü ajkadon a gúnyt! Üres tekinteted gödrébe nézve, honnan a látvány színeit leoldotta a halál, nem pusztá csont-üregét látok, de kéjes álmokat, s a végtelen életet! Hadd' érintsem szilárd valóságod, forró bőrömet hadd' hűsítse sír-hideg csontod, s agyad kiürült kincstárába rubintként zárd el panaszos sóhajom! Kezembe hát cimborá, fenn az égen kövér Hold ragyog, s fényében fürödve érzem, mint árad vérembe rettegett sceleton-tudatod! Kezembe hát, jöjj idők hantjai alól, gyűlölt irodalom, te, Malleus Maleficarum, és tanaid forduljanak tenmagad ellen! Éjszaka, te bírakon bíraskodó, te rémeket elrejtő magasztos anya, töltsd meg e két üres üreget, hogy ajkamra csorgatva bíbor véredet, mint áldozat idején a bort, testem ponyváját az éj szelébe feszítve utam sötétlő, s elfeledett szférák kagylóhéj-dimenzióin át majd a sötét és hús óceán ölébe vezetve az álom keresztjére szögeld hitvány testemet...

Megjegyzés: Malleus Maleficarum: Két domonkos inkvizítor műve, akik e művel kívánták meggyőzni a népet a boszorkányok létezéséről, és módszereket kínáltak benne az inkvizítoroknak, a boszorkányok elpusztításához. 1485 táján jelent meg.

Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból, III. jelenet: Egy temető kapujában

Éj volt akkor éppen, látvány-látomástól mentes nyughelye az észnek, s az eb-vonítástól harsogó kertek alatt, korai halálnak terhét nyögő tömeg lábnyomaiban meggyült könny-tavak felszínén, lágyan hulámzott a Hold. Ott jártam én, Roland, kit névről csupán a sötétlő fák lombjait rezgető démonok ismernek, hátam mögött felsírt egy elfeledett alkonyat, s előttem, a mindenség nászában, éppen új hajnal fogant. Gondolat-kötelek szorították elmémet, s a lágyan hulló esőben megtisztult testem, ám amidőn feltűnt szemem előtt az a gigászi kapu, melyet csupán Alighieri mester elméje álmodhatott, ereimben jég-folyammá dermedt a vér. Határon álltam, édes, hívogató volt a túlsó oldal, s mi hátam megett elterült: únt szavak, hitvány jellemek, s a megperzselt gondolat szenes bőrétől búzló, hazug látomás. Belemerültem hát, e különös térbe, mint a kíváncsi lelkek az Averno vizébe, s bőrömrre zord selyemként simult a fagy. S ott bent, ott, túl a kapu tátongó száján, karnevált ültek a halott lelkek! Amott rongyokba csavart gyermek fújta kürtjét, s panaszos szavában egy eltűnt ebnek neve rejtezett, beljebb asszonyi hang hívta férjét, s fogai szoros börtönrácsain által a féltékenység mérge frecegett szanaszét. Majd csontos kéz fonta csuklómra ujjait, s földtől koszos körmeit élő húsomba vájta: táncolni hívott, ölelni vágyta élő testemet! Pusztuljatok hát holtak, közöm hozzátok nincsen, szoltam dühödt szavakkal, de ők jöttek, egyre csak jöttek, a sír szaga beborította lelkemet. Szemeimre fekete fátylat vont a rettegés, a küzdelem lángja önnön könnyeimbe fűlt. Jöjj hát ostoba Végzet! - szoltam, s elernyedtek izmaim. A hajnal győztes sugára, egy vén fa alatt ért, s előttem a pokoli hely! - mozdulatlan állott. Rajta Roland, szoltam, de az emléket ne feledd! Rajta, hagyd itt e helyet, ott távol, várnak rád szürke fellegek!

Megjegyzés: Averno: Itáli déli részén egy tó, melyet az alvilág kapujának tartanak.

Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból IV. jelenet : A vihar

Mint a lelket kínzó éhség burjánzó kórságától vaddá lett farkasok a nyájon, úgy zúgott át a vihar a tájon, amidőn szikla-taréjoktól sebzett tagokkal botorkáltam én, Roland, a megtérhetetlen utazó, egy vihar-fogaktól megdépdelte parton, egy nevesincs ország királyi magányában. Fennt az égbolt komor orcájára a pusztítás kéje fekete festékekkel haragos felleg-bajszokat festett, s amidőn a legelső villám, amely fényes volt, oh! - fényesebb bármely mennyei félynél, lesújtott a tenger felszínére, arcom hitvány domborzatát lefedte a rettenet fonalából szőtt megdöbbenés-lepel! Zord elemek, ti, kik homokszemként zúzzátok szét az uralkodni vágyó parazitákat, mennyei látványotokkal kábítsátok a végső álom véghetetlen delírium-gyönyörébe lelkemet! Tenger éneklő leányai, ó, ti nemes sellők, hadd legyek én is részese kegyeteknek, mint Trewhella egykoron, csengő éneketek holdkóros szellemként vezessen a mélybe, s meglegjem boldogságomat! Oh, csodás látomány! Üdv! Üdv néked magasztos vihar! Üdv néked újra és újra! Nyisd meg hát dörgő szívedet, s a sziklák taraját villám-pengéddel faragd, hogy éteren túli fényedtől lázongó elmém vágyait, végre csitítsa nagyságod! Meztelen mellkasom mossa hideg verejtéked, bőrömmön csorog a felhőkből kiizadt magány, mindegy milyen börtön várna nálad, ó vihar, tudom, rácsaid mind Aphrodite hajából fonott ékek volnának, nem oly megevetésre méltó emberi tákolmányok, amelyekkel a hideg cellák szájait peckelik! De most fületem fájdalmas halkulás kínozza. Ne, még ne menj, ó hatalmas vihar! Még ne távolodj, dolgod végezetlen maradt! Magára hagynád a hű Rolandot, kinek testét pernyévé únt alakok s tárgyak gyalázzák? Jól van hát, menj, te kegyetlen ágyas, menj s áldásod önmagadnak nyútsd helyettem! Ím, itt maradtam, mint kastélyok ablaka alatt az eltávozott trubadúrok lábnyoma, mint egy üvegszelencébe záratott rideg kődarab. Fel! Fel hát bolondos vándor, világtól nyugtalan, álomban éber lélek! Indulj nyomban jó Roland, hisz' a megnyugvás perce oly rövid és jelentéktelen volt, mint maga az aeternitas! Bízzál, bízzál csak, s talán egy új távol, végre teljességed ad...

Megjegyzés: Trewhella: Matthew Trewhella, egy cornwalli legenda szerint egy zennori templom kóristája volt, akinek a hangjába beleszeretett egy sellő, lecsalogatta a tenger mélyére, ahol összeházasodtak és több gyermekük is született.

Jelenetek Roland Lockyer látomásaiból V.: A búcsú

Megtértem hát e helyre, s bár jól tudom, a búcsú perce mindig könny-forrást fakaszt ott, hol a Nap fényes sugarának eleven emlékezete ragyog nyári éjeken, s most mégis, búcsúznom kell, ti legendás helyek, ti nagyszerű lények, ti ész-kohóból fogant különös figurák, hisz' testem és lelkem oly kötelek fogják a végtelenhez, melyek maradni: nem engednek! Ó, ti égre fagyott csillagok! Szánlak titeket és szívem sajnálattal teli, hisz' - mily gonosz tény - mozgásotok átok, hiszen holt könnyekként a halál óceánja lészen nyughelyetek! Oh, Roland, bár sejtethed volna, mégis vakon bíztál, s most rájössz: végtelen az út! Hegyen, völgyön, vad szirteken át, egyre csak visz, s már én sem tudom hová! A lábnyomokat, majd avarral és sárral befedik szorgos alkonyok, s mi elmúlt, maholnap semmivé lesz, s mi még vár reám, éppen csak alakul.

De ajkam nem görbíti bú, szememből nem patakzanak könnyek, hiszen lábaim még erős cölöpök, s mozgásuk a világ végéig vihet! Elmémbe a megélt percek gubóiból emlék-pillangók lettek, és egyre csak zsongnak, szárnyukkal agyamat simítják, kedvesen. Éj van most, újra, nyugalmat szóró baráti lény, Hold-szemével alátekint, s körmeim alól lecsókolja a múlt porát. De fáradt most lelkem, Morpheus szívemhez közelít. Búcsúzik hát, a jó Roland, kinek a világ csupán egy hatalmas út. Az álom még itt éri őt, de a hajnal, még talány. Ha megismernél, s majdan utadba vet sorsom, köszönts baráti szóval, s én viszonzom, de ne marasztalj! Az út, végtelen, s én a végtelenben létezem, örökkön-örökké, túl időn és túl minden megismerhető teren. Zárul most az ének, de ne csüggedjetek. Az utak egyszer majd keresztezik egymást, s elmétekben, én mindig véletek leszek. De aludj most jó Roland, holnap új hajnal tekint reád, s az út, mint az élet, ismét folytatódni fog...

NÉMETH PÉTER MIKOLA

HÉT HAIKU

(I.)

Szügyi Zoltánnak

Tükörben égek:
báb-test, pillangó-lélek
számcszegetlenül.

(II.)

Az én halála
a sosem volt Madaré
az életedben.

ITEM

Ne féljél, mindig a másik
ember hal meg, nem te.

(III.)

Elnehezült szív.
Mégis emelkedni kezd.
– „Ecce homo !”

(IV.)

Maszk az arcokon.
Só, víz, véres veríték.
– Megfeszített !

(V.)

Sírkő a háta.
Vére-költő-bodobács
halotti leplen..

(VI.)

Harangok zúgnak.
Remeg a dombok alja.
Feltámadás: van!

(VII.)

Tengeri csillag.
Homorú hajnali ég.
Újjászületés.

Miklóssy Endre

AZ ÚT FEL ÉS LE

(Németh Péter Mikola: VisszaSejtesít című kötetéről)

A vers élmény-kifejezésének és a próza értelmi magyarázatának az összefüggése Dante óta számos költőt ösztökélt, Mikola is ezek sorába tartozik. Így áll össze ez a könyv is versekből, értekezésekből, performanszok dokumentálásából. Az információ-elmélet szerint az új információ bevitelének az energia-szükséglete a meglévő információnak a törléséhez kell. Ezért aztán „végtelen memóriakapacitás” esetén, tehát „üres” memóriába az új információ megszerzése nem igényel energiát.

Magyarázat lehet ez arra, hogy az újszülött, meg a kisgyerek a maga óriási, és még alig feltöltött memória-kapacitásával miért képes oly gyors és harmonikus ismeretszerzésre, mint amelyet Mikola mutat be annak a diófának a képében, amire olyannyira rácsodálkozott csecsemő korában, és aminek az emléke még ma is a létezés teljességét idézi fel a számára. *(A diófa hajlékában)*

Viszont a „kamasz-lázadás” indulati összetevője is ez az energia-felhasználási kényszer: a világról megszerzett ismerethalmaz addigi naiv nyilvánvalósága összetörik. Az információkat úgy tűnik, hogy jórészt törölni kell. Az ehhez szükséges erőfeszítés dührohamban és nihilista világtagadásban robban ki. Ez persze csak egy „virtuális” és nem valóságos világ” megteremtésére elegendő, ennyiben a költészet egyik ősforrása is, például a kamasz-kori verselés lélektani alapja.

Az ismerethalmaz összekuszálódása és a rendteremtésnek ezzel kapcsolatos belső szükséglete hívja elő a Teremtő elleni lázadást. Mikola ebben az összefüggésben támaszkodik a „szürrealizmus atyjának” tekintett Lautréamont blaszfémiájára. Ha ugyanis igaz az, hogy az ember Isten képmására teremtett, akkor lehet-e ebből visszafelé következtetni?

„Csuklik, krádog, büfög, mint aki öklendezni készül. Azután rogyadozva feltérdepel, ám ahogy lépni próbál, elveszíti egyensúlyát, és hanyatt vágódik a földön. Ez a részeg, ez a rongyos-mocskos bűzös alak a Teremtő.” (A hetedik nap vége)

Az ember csak azt találhatja meg a világban, amit ő maga rejtett belé, mondja Nietzsche. Ha ezt a képmást rejtjük belé, akkor ezzé fogjuk formálni is. Ez a sátánizmus programja. Meg kell viszont jegyezni, a mögöttünk hagyott 20. század poklát mégsem ezek a sátánizálók rendezték be. Az ő művük ugyanis minden romboló tendenciája mellett csupán képzetes, eszközök nélkül való. A világ valóságos megrontása nem a költészetnek a tudatalatti szabad képzettársításából, hanem a tudat józan megfontolásából történik – igaz, hogy ezeknek a magjában egy-egy rögeszme áll. Vagyis egy valóságos ellenteremtés, aminek tömören az a lényege, hogy ami ésszerűen nem indokolható, az ne is létezzék, mivel csupán zavart jelent a világ működésében. Mindaz, amit én nem értek, vagy nem helyeslek, pusztuljon el.

De hát már maga Kant kimutatta azt, hogy a létezést bizonyítani, vagyis elvont eszmére visszavezetni nem lehet. Az efféle eszme tehát végső következményeiben az egész teremtett világot elpusztítaná. Könnyű megértenünk belőle a „Kommunizmus fekete könyvét” és azt a több mint százmilliónyi halottat, amiről statisztikai pontossággal számol be nekünk.

(Ezzel szemben a „szadizmus” névadója, Marquis de Sade, minden józanságnak és tisztességnek a legvadabb eszmei ellenfele, a „fekete irodalom” leghírhedtebb képviselője egy ideig népbiztos volt a jakobinus terror idejében. Ám hamarosan leváltották, mert hiányzott belőle a gyilkolási hajlam, amit az akkori osztályharcok idejében elengedhetetlennek tartottak egy rátermett népbiztostól.)

Mikola Lautréamont-parafrazisának a végén a Teremtő azon tűnődik, ki lehet ez a por és bor sáros iszapjában hentergő alak, akibe ő egykor életet lehelt, s akiben most aligha ismeri fel az önmaga képére teremtett kozmikus lényt. Aztán elindul a földön fekvő felé, hogy felsegítse.

Itt Nietzsche mondatára kell visszaalnom, amit tovább gondolva nem is az a fontos, hogy milyen ez a világ, hanem az, hogy **milyen legyen**. Ez a kérdés, vagyis a létezés és az értékelés megkülönböztethetlensége a középponti gondolata annak, amit a 20. század magyar filozófiájának mondhatunk.

Karácsony Sándor a mélylélektan felismeréséből kiindulva azt mondja, hogy az ember két részből áll: abból, amiről azt mondhatjuk, hogy „Én” és abból, amiről azt, hogy „nem-Én” A tudatos rész természetesen az Énhez tartozik. A nem-Énnel kapcsolatban viszont nem az a feladat, amit a pszichoanalízis mond, hogy át kell világítani, azaz racionalizálni a magam számára, hanem az, hogy át kell alakítani Te-vé. Amit pusztán megértettem saját magamból, az még csak önmagamra vonatkozik, vagyis éppen a lényegét, az ember társaslény-voltát kerüli ki.

„A saját áttekinthető belső viszonyainkat otthagyni és a ’Te homályába’ lépni viszont kockázatos” – mondja Mikola (*Dialóg: Vigília-idézet*) – ugyanis nincs garancia a fogadásra. Voltaképpen „szent együgyűnek” kell lenni hozzá, feltétlen bizalommal mások, a külvilág iránt. Olyanná, mint ennek az embertípusnak a legnagyobbja, Assisi Szent Ferenc, aki császároktól kezdve az emberevő farkasokig mindenkire egyforma bizalommal tudott közeledni. És nem is csalatkozott meg soha. Az ő példájából persze az is jól látható, miképpen volt ez lehetséges: mindenkit meg tudott szólítani a Világ Középpontjában, azaz a Teremtő szívében, mivelhogy a saját Énjét kiküszöbölte.

A virtualitás, azaz a nem-igaz valóság ellenben éppenséggel a privát Én mániájából nő ki. Maga a „privatus” szó is azt jelenti, hogy „megfosztott”, azaz eszement. A kiagyalt világalakító rendszerek filozófusai éppúgy tanúsítják ezt, mint a maguk a fékevesztett diktátorok. (Vagy sajnos még közelebről, elmúlt másfél évszázadunk magyar katasztrófa-politikusai, a maguk látomásaival, amelyek tökéletesen elfedték előlük a valóságot.)

Mert mi is a valóság, és hogyan érhető el? Hérakleitosz azt tanítja, hogy az éberek világa közös, de az álomban mindenki a saját világába lép. Ami feltétlenül közös az ébren lévőkben, az a létező világ érzékelése. De nem objektumként, ahogy tévesen hirdeti a naturalizmus, hanem olyasvalamiként, amihez személyes közünk van. Ezt nevezte Pilinszky János „hiperrealizmusnak”. Mikola performanszaiban ekképpen játszik nagy szerepet a *mysterium carnele*, a test misztériuma, mint érzékelésünknek az első számú olyan tárgya, amihez egyúttal nyilvánvalóan személyes közünk is van. Ami viszont a problémát, a művész előtti kihívást is magában hordozza – hiszen a „test” a másik ember számára objektum, olyasvalami, ami a lényegénél fogva nélkülözi a kapcsolatot (*Schaár Erzsébet idézetek c. performansz*).

(Schaár Erzsébet emlékezetes kiállítása, illetőleg a Pilinszkyvel közösen készített könyvük tökéletesen mutatja ezt.)

Helyzetünket, a nyugati kultúra általános válságát, ami ráadásul éppen akkor következett be, midőn meghódította az egész világot, manapság egyre gyakrabban határozzák meg úgy, mint a platonizmus világekorszakának a végét.

Vagyis hogy a világot immár nem elvont eszmékből kell felépíteni, mert azok úgysem találkoznak egymással, az „álom” részei csupán, vagy mondhatjuk úgy: rögeszmék. Ezek a meg nem valósított, hiszen meg sem valósítható eszmék a világot – Hamvas Bélával szólván – fojtogatják. A valósághoz csak a megvalósítás segíthet, a mi a magyar nyelvünk evidenciája szerint. Ezt a legegyszerűbb dolgokon kell kezdeni.

A legújabb évtizedek művészete a közösség széthullásának a kísérő jelenségeként szembe került a polgári művészetnek és műfajoknak a lassú szétporladásával, vagyis a halhatatlannak vélt Nagy Művészet kiüresedésével. Próbálkozásai ezért a rögtönzésre, vagyis a pillanat értelmezésre irányulnak. Mikola művészi programjában erről szól a „visszasejtés” („*Mi benned mennyi...*”).

A „sejt” az elemi szimbóluma annak a meglévő egységnek, ami még nem differenciálódott, de ebben az elemi formájában is tartalmazza a Kozmoszt, a világösszefüggés egészét. Ebből az eredendő egységből „kozmosz lény” a dialógusban születik, hiszen a magán-mániákból csak ez vezethet el az éberek „közös világába”.

A közösség megteremtése a „sejt” elemi egységeiből, ez a Mikola által szervezett performanszok és ekszpanzió-rendezvények célja. A formájuk pedig a rítus. A rítus szertartása az emberi közösséget megjelenítő-összetartó kultusznak a nélkülözhetetlen velejárója, a közösséget magába foglaló világrendnek a megidézése (szimbóluma). Az egyetemes széthullás legújabb korszakában ezért fordul feléje egyre nagyobb érdeklődés, mint a jövő-alakításnak a lehetősége felé.

Kérdés persze, hogy megszentelt hagyomány nélkül lehetséges-e közösség? (*In illo tempore*) Illetőleg, mit kezdünk a korunkra csüggesztően megszaporodott hagyományok sokféleségével?

Eléggé nyilvánvaló, hogy embernek ez lehetetlen. Segíthet azonban a kegyelem – az egyesítő Lélek kiáradása (*Mysterium carnale – Pünkösöd – Aszód, 2007*) c. performansz). Az ember nem egyszerűen „test”. A teremtése is úgy történik, hogy isten belé lehel az „élő lelket”. A mi földhöz ragadt nyelvünkön ez azt jelenti, hogy megtanulunk beszélni, azaz kapcsolatot teremteni egymással, és éppen, ezáltal válhatunk emberré. Ez Pünkösöd csodája, (*Időntúlívá nőtt pillanatok*) midőn a tanítványok egyszer csak elkezdtek „nyelveket beszélni”, azaz megkapták a képességet, hogy létre hozhassák különböző emberek között a megértést.

Bp. 2009. április.

Elhangzott: 2009. április 11-én, Nagyszombaton. a Költészet Napján, Zebegényben a Kós Károly Könyvtárban.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

H o l

Ott lencsébe fortyogott az akaratom.
Föld alatt a gondolat.
Anyám! Sokáig vigyáztad a napot,
mikor is ébredjek fel a horizontodon.
Szülő szék ács jelét véste az égre.

Galamboddá meséltél, és én ittam.

Vigyáztad, magmává teljenek éveim,
és öregbítsem a kitörések milliárdjait,
családfám összes leveleit felköltve.

Már nincs figyelem, nincs irgalom,
ölnyi alom sem, a fekhelyhez,
a keresztet tövében,
ha engem egyáltalán leszednek.
Tiszta keresztvíz sincs.
A világ tényleg megzavarodott.

A lencséből kifröccsent az akaratom.
Kiürült a lét végén fityegő bugyor.

Anyám! Már csak nézhetem, merre
futott kénsárga krákogásom
a fél világról, ahová vonaglott álmában
féltésed, ha egyedül maradt,
velem, ... mint most

Üres helyem is kidobta megásott sírom,
fejfám lopták csillagos fekete éjszakák.
Fejem hol hajtjátok majd le?

Az út szélén mégse hagyjatok, majd,
ha már címe sem lesz a mesémnek.

„VOLT EGYSZER EGY HÁBORÚ” 2010 70x100 olaj, vászon

CSÁKY KÁROLY

Ipolyszécsénke szakrális emlékei

Az 1260-ban *Terra Zelchan* alakban felbukkanó Hont megyei kisközség a Korponai-hegység déli nyúlványainál települt. A hajdani uradalmi központ *plébániája* is igen korán, már a XIV. században fennállott. A mai *plébániaépület* régebbi alapokon épült a XIX. század első felében, *klasszicista stílusban*. A kétszárnyas, földszintes épület előtt nyitott oszlopos tornác áll. Középső, háromszögtimpanonban végződő főbejárata felett az utolsó javítás évszáma – 1976 – olvasható. Sajnos, az egykor szebb napokat megélt műemléképület mára katasztrófális állapotba került. Gyom és bozót teszi szinte láthatatlanná azt a plébániát, ahol valamikor sok-sok kiváló lelkész működött. Hadd említsük meg például **Fischer Ágostont** (1863-1918), a tudós teológust és egyházi író, aki 1890-ben került ide, s nyomban több ájtatos társulatot alapított, rendszeresen publikált a *Katolikus Hitvédelmi Folyóiratban* stb. Neki tán emléktáblája is lehetne a falakon. Akárcsak a község szülöttének, **Kisfaludi Liphay Antal** (1802-1870) teológiai doktornak, püspöknek és esztergomi kanonoknak, vagy a szécsénkei Liphayaknál nevelősködött **Moyses István-Štefan Moyzes** (1797-1864) teológusnak, a későbbi besztercebányai püspöknek. A sors fintora azonban, hogy nemrégiben Szécsénke plébániáját épp a besztercebányai püspökség szüntette meg.

A település középkori temploma

A falu templomának építését illetően az egyes forrásokban több ellentmondó adattal is találkozhatunk. A Pozsony-Nagyszombati Egyházmegye *Schematizmusa* a XV. századra teszi Isten itteni házának felszentelését. (1995:193) A *Borovszky-féle* megyei monográfiában az olvasható, hogy „*A róm.kath. hívek temploma igen régi, építési idejét a XIII-XIV. századra teszik.*“ (é.n.:50) A *Magyar Katolikus Lexikon* szerint a helység templomát 1397 előtt „*Szent Kozma és Damján titulusára szentelték, a mait 1754-ben építették.*“ (2004:341) Az *Esztergomi Főegyházmegye* című kiadványban azt írják, hogy Szécsénke „*temploma a török időkben elpusztult, 1754-ben építette újjá a Koháry család. 1773-ban felújították, 1778-ban Esterházy Pál szentelte fel.*“ (200:246)

A hagyomány szerint a templomot a középkorban a település egy másik részén akarták felépíteni, de az összehordott kövek minden reggelre csodás módon a mai helyre kerültek. (Kovácsné Benőc Mária, 1913 és Molnár Sándor, 1911 adatközlése, 1992) Itt ugyanis egy csodatevő forrás buzogott. Az a beteg pedig, aki ennél Szent Kozma és Damján vértanúhoz imádkozott, s a forrás vizéből ivott, vagy megmosta azzal beteg testrészét, meggyógyult. A forrás később elapadt, ám a helye sokáig megmaradt. Erről az 1920-as évek végén a falu kántortanítója, *Manga János* is közölt recens anyagot, megemlítve, hogy a XIII. században a szécsénkei volt a környék kevés templomainak egyike, s a „*mellette lévő gyógyforráshoz messze vidékről is elzarándokoltak, hogy csodatevő vizétől gyógyulást nyerjenek.*“ (1929:3)

A szécsénkei templom tehát a falu feletti dombon, a temető mellett, egy több száz éves tölgyfa közelében áll. A műemlékeinket számba vevő kiadvány (Harminc, 1969:83) és más forrás szerint a templomot 1280-1300 közt emelték *késő román stílusban*. (Michalová-Michal, 1980:234; Csáky, 2003:217) Az 1754-es átépítés során az épületet *barokkosították*. Ekkor kaphatta a *barokkos huszártornyot* is. Az egyhajós templom téglalap alakú és sík mennyezetű, *szentélye* sokszögzáródású, melynek oldalfalában megmaradt egy 1600-1640 táján kialakított *reneszánsz kő szentségfülke*. A szentély külső részéhez egy támfal is kapcsolódik. Ezen a szakrális építményen is több építészeti stílus hagyott tehát nyomot. A templom hajójának délnyugati főbejárata, illetve annak *portáléja kora gótikus*. A mélyen süllyesztett *ablakok* félköríves záródásúak. A hajdani belső *freskókat* a feltevések szerint valamelyik felújítás során lefestették. Megmaradt viszont a *reneszánsz sekrestyeajtó* is, bár a sima mennyezetű sekrestyét azóta bővítették. A tompított élű tört *gótikus diadalív* alatt nemrégiben még *Szent Erzsébet* és *Szent József barokk faplasztikái* álltak. Ezek ma a hajóban láthatók. *Árpádházi Szent Erzsébet* fehér ruhában, piros palástban áll előttünk, fején koronával, kötényében rózsákkal.

Szent József ugyancsak fehér hosszú ingben van, azon barna palást, jobb kezében lilium, balján a fehérruhás Kisjézus, aki bal kezét a kék országalmán tarja. Egyes kiadványokban olvashatunk még a templom **12 barokk faplasztikájáról** is. (Slivka, 1973:8) A szlovákiai műemlékeket nyilvántartó kiadványban *11 polikrómozott XVIII. század közepi faplasztikáról* írnak. Valószínűleg az *apostolok* szobrai lehettek ezek, melyek *Lénár Lajos esperes* idejében még a plébánián voltak, később azonban nyomuk veszett. A helybeliek emlékeznek még az ugyancsak eltűnt régi **barokk szószekekre**, melyet a **négy evangélista faszobra** díszített. Ezeket már felújította Lénár atya, s a fájdalmas oltárhoz kerültek. (Naszvadi Józsefné Hornyák Rozália, 1924) A szobrokat néhány éve kilopták a templomból. György Ferenc plébános szerint ezek azonban újabb keletű népies alkotások lehettek, ám így is kár értük. Akárcsak a fából készült **barokk keresztelőkút szobraiért**, melyek szintén egy betörés áldozatai lettek. A Jézus keresztelését megörökítő szoborpár helyett *Ján Chovan* faragómester készített újabbat a keresztelőkút fölé. Szintén ő pótolta a templom **keresztutat** ábrázoló XVIII. századi reliefjeinek két ellopott darabját. Ugyancsak a műemléknyilvántartóban olvashatunk a templom XVIII. századi, fából készült **késő barokk Szentháromság-oltáráról**, melyet az oltárképen kívül két barokk szobor is díszített. Ma ezek sincsenek már a templomban.

A szécsénkei Isten házát néhány éve az önkormányzat, a hívek s a plébános hathatós támogatásával teljesen felújították, s biztonságosabbá tették. Restaurálták a fából készült **barokk főoltárt**, melynek nagyméretű képén a két vértanú, **Szent Kozma és Damján** látható. A legendájuk szerint arab származású szíriai ikreket és orvos vértanúkat a Diocletianus-féle keresztényüldözés idején ítéltek halálra: csodás életben maradásuk után lefejezték őket. Justinianus császár nekik köszönhette csodás gyógyulását, ezért Konstantinápolyban bazilikát építtetett tiszteletükre. Kultuszuk Rómában, majd Európa más helyein, így Ipolyszécsénkén is elterjedt. Az itteni **oltárképen Kozmát** aranyozott övvel átkötött kék ruhában, sötét palástban (talár) ábrázolják, széles vállgallérral és fekete barettel. Jobb kezében zöld pálmaág (a mártíromság jelképe), baljában egy piros orvosi üveg van. **Damján** fedetlen fővel áll a képen; rajta hosszú barna ing, piros övvel átkötött kék ruha látszik. Jobb karján fekete palást, kezében orvosságos edény, bal kezében ugyancsak zöld pálmaág van. Az oltár hátlapján egy kis pléhtáblát láthatunk, ezzel a felirattal: „*Építette az Isten dicsőségére/ DEÁK MIKLÓS és NEJE/ CSERNUS ERZSÉBET/ 1903*“. Talán valamelyik felújítás dátuma lehet ez?

A két védőszent itteni erős kultuszát bizonyítja az egyik régi **templomi lobogó** is. A bíborszínű bársonyból készült szakrális tárgy képén ugyancsak a két vértanú látszik: zöld és kék ruhában, barna, illetve piros palástban, kezükben orvosságos edényekkel, hosszú egyenes karddal és pálmaággal. De ott a vértanúk a szentély újabb **freskóin** is. Az egyik a lánccal összekötött ikerpár látható, amint kezükben egy evangéliumos könyvvel átmennek a hatalmas lángokon, és csodás módon életben maradnak. A másik képen a kitárt karú szenteket angyalok emelik ki a tenger hullámai közül, mintegy jelezve újabb csodás megmenekülésüket. A freskókat 2006-ban *M.J.Švec* mester készítette. Segítője volt a templomfestésben *D. Gromanová* és *R. Bakó*. A **diadalív**re ez a felirat került: „*Legyünk mi is tiszták, hősök, szentek!*“ A **hajó** mennyezetén a **magyar szent korona** festett képe látható.

Az észak-déli tájolású templom szentélyének déli falán kapott helyet Szent Antal és Szent Teréz szobra. Ezek már régebbtől itt vannak: **Szent Antalt** a templom *szent szerelvényeinek és egyéb kellékeinek 1935-ös leltára* is jegyzi. A szokásos ábrázolási formában látható: barna szerzetesi ruhában, jobbán a fehérruhás Kisjézussal. Ugyancsak a maga rekvizitumaival (feszület, rózsák) jelentítették meg **Kis Szent Terézt**.

A misézőasztal előtt áll a régi INRI-feliratos **oltárkereszt** a nagyméretű korpusszal. Jézus tüviskoronás feje jobbra fordult, testén nagy fehér ágyéktakaró van. A diadalív jobb oldalán áll a **Lourdes-i mellékoltár**. Mária szobrát is jegyzi már az 1930-as évekből származó leltárkönyvek. A szobor előtt ott a térdeplő Bernadett is. A **Jézus Szíve-mellékoltár** nagyméretű szobra fehér ruhában, piros palástban jeleníti meg Jézust, amint két átszúrt kezével szívére mutat.

A bejárattal szemben áll a **Fájdalmas-oltár**, rajta a **pietával**. Mária piros ruhában, kék palástban és fehér fátyolban van; jobb kezével Jézus fejét tarja, ballal a kezét fogja. A szobor mögött látni a falra akasztott fakeresztet, mellette a lándzsával és a farúdra tett szivaccsal, illetve a fehér lepelletel. Az oltár alatt van a **szentsír**. Állítólag eme hely közelében volt hajdan a csodatevő forrás is. Ugyancsak itt állt a XIX. század végi **missziós kereszt**, amely ma a főbejáraton kívülre került. Hajdan a templomban több **lobogó** is volt, az 1930-as években például még kilencet jegyeztek. Ma egy fehér horgolt **Mária Szíve-lobogón** kívül még a templomban van a két bordó selyemlobogó a már említett védőszentek, illetve **Szent István, Péter és Pál** s a **Szűzanya** képével. A két megkopott fekete **temetési lobogó** a plébániára került.

Ipolyszécsénke szakrális kisémlékei

Az Ipoly folyótól kissé északabbra települt Szécsénke község, a régi templomos hely egyéb szakrális emlékekben is bővelkedik. Voltak errefelé gazdag népi vallásos tartalommal bíró *csodakutak*, épült már itt *kálvária* a XVIII. században; állítottak több mint két évszázada *köztéri szobrot* kedvelt szentjüknek, épült *harangláb* a dombon álló templomtól közelebb a faluhoz, emeltek *kereszteket, feszületeket* stb.

A kálvária

A falu kálváriája a templomtól délre, egy magasab dombháton található. Valamikor a XVIII. század végén épülhetett. A plébániai alapítólevelekben olvashatunk egyebek közt arról, hogy *Liphay Julianna*, a neves szécsénkei család tagja az *1797. aug. 12-én* kelt végrendeletében 50 forintot hagyott „*a szécsénkei kálváriának rendbentartására*“. A kálváriai keresztek rendbentartására tett alapítványt jegyzik az ipolyszécsénkei plébánia 1937. évi *szt. Kereszt, szobor, harang, harangláb és kápolna alapítványi pénztárának számadásaiban* is. Az alapítvány *törzstőkéje* 42, *szorgalmi tőkéje* 682 korona volt, s ezt az ipolysági takarékpénztárban helyezték el. Kezdetben *nagybőjtben, keresztjáró napokkor* rendszeresen felkeresték a kálváriát, de megálltak itt *búzaszentelőkor* is. *Feltámadáskor* a templomi körmenet ide is kijött a pappal együtt. A feltámadt *Krisztus-szoborral* megkerülték a kereszteket, majd visszamentek a templomba. (Naszvadiné Hornyák Rozália, 1924)

A második világháború után a szokás elmaradt, a helyet bokrok és bozótok nőttek be. Néhány éve az önkormányzat támogatásával kitisztították a *három kereszt* környékét, s *Deák László*, a faluból elszármazott vállalkozó felújította *Krisztus* s a két lator keresztjét. Az egyenes szárvégű barnás fakeresztek így tovább őrzik e hely emlékét. A ***Krisztus-kereszt korpusza*** már nem az eredeti, hisz az egy pléhből készült. A barnás pléhkörpuszt ma a néprajzi gyűjtemény tárgyai közt őrzik. *Krisztus* jobbra fordított fején töviskorona, akörül glória látszik, a testen pedig kék ágyéktakaró van.

A Nepomuki Szent János-szobor

Az európai nép kedvelt védőszentjének, Nepomuki Szent Jánosnak Ipolyszécsénkén is van szobra. A főút mellett, a kastélyhoz közeli családi házak egyikének kertjében áll egy talapzaton a kisebb méretű színezett kőszobor. Egyes kiadványok a ***klasszicista szobrot*** XIX. századi alkotásként emlegetik (Michalová – Michal, 1980:234), ám az egyházi dokumentumokból tudjuk, hogy kicsit korábbi munkáról van szó. Szintén egy régi plébániai alapítólevélben olvasható ugyanis, hogy a már fent is említett *Liphay Julianna* az *1797. aug. 12-én* kelt végrendeletében a „*szécsénkei Nepomuki Sz. János statuájának karbantartására*“ is hagyott 50 forintot. A szobrot a főút mellett, a patak közelében állították fel a kastéllyal szemben, ahol akkor még nem voltak családi házak. A vizek s a gyónási titoktartás védőszentjének szobra tehát egy XVIII. század végi alkotás, amely felett egy csipkézett, domború horganyfedél is van. A szent fekete birétumban, fekete reverendában, csipkés karingben és barna palástban látható, kezében egy, a szobor arányaihoz mérten nagy feszülettel. (Csáky, 2006:122)

Mai adatközlőm tudni véli, hogy ide is „*szokott jární a nép prosocióval a szent nevenapján*“. A templomból jöttek papjukkal együtt, s itt mondták a Szent János-litániát. A „*Dicsérjétek, tiszteljétek ti keresztények*“ kezdetű Szent János-éneket is elénekelték. A szokás körülbelül a második világháború végéig tartott. (Naszvadiné Hornyák Rozália, 1924)

A harangláb

A szécsénkei templom kissé távolabb épült a mai falutól. Ezért is indokolt volt, hogy a településhöz közelebb, nem messzire a plébániához egy haranglábát építsenek. A *klasszicista* stílust idéző, népi építészeti alkotás a főút mellett áll, ma már házakkal körülvéve. Az építményt műemlékként jegyzik (Michlová – Michal, 1980:234). A harangláb kőből készült, csúcsíves, piros bádogtetős tornya alatt egy-egy félköríves hangvető ablakkal. Félköríves végződésű a bejárati ajtónyílása is, mely felett még egy kisebb ablak látható. A régi leltárkönyvek négy harangot tartottak számon, közülük egy a templom tornyában van.

Keresztek, feszületek

A szécsénkei keresztek legtöbbszörét jegyzik a plébániai keresztalapítványi számadások is. Itt olvashatunk az egyik *temetői központi kereszt*ről is, melynek alapítását 1936. június 5-én hagyták jóvá. Az alapító *Torma Imre* volt. Az INRI-feliratos, egyenes szárú, csipkézett, félköríves horganyfedéllel ellátott barna fakeresztet nemrég újjátotta fel *Deák László* vállalkozó. A vaskorpuzon Krisztus feje jobbra fordul, a barna testen fehér ágyéktakaró van. A fába vésett dedikáción ezt olvassuk: „Az / Isten/ dicsőségére/ állította/ Torma Imre/ és neje/ 1936“. A keresztre több motívumot is véstek, többek közt egy kelyhet, egy létrát, egy lándzsát és egy kört.

A *régebbi temetői központi* keresztet 1892-ben alapították, a dokumentumok tanúsága szerint „a temetői fa eladásából befolyt összegből“. Ez is egy egyenes szárú barna fakereszt. Megkopott öntöttvas korpuzán Krisztus töviskoronás feje enyhén jobbra fordul, testét ágyéktakaró borítja.

Az *Alsóréteki kőkeresztet* id. *Oroszlány János* állíttatta, a számadások szerint 1930. május 25-én. A község eme részét mára már beépítették. A beépítés előtt a főút mindkét oldalán konyhakertek voltak. *Oroszlány János* saját földjén emelte a keresztet, amely ma a 20. számú *Keresztes-féle ház* kiskertjében látható, egy kovácsoltvas kerítéssel körülvéve. A szent építményt a család gondozza, s tarja rendben. Sajnos a legutóbbi felújítás során a régi dedikációt bevakolták. Ezt a jövőben olvashatóvá kellene tenni. A műkőből emelt, INRI-feliratos szürkés kereszt egyenes szárú, vízszintes szárúvégei rövidek. Sárgás öntöttvas korpuzán Krisztus jobbra fordított fejjel látható.

A *Messzelátó-pusztai kereszt* a régi grófi birtokon áll. *Zsilky András* uradalmi intéző állíttatta 1936-ban. Ezt is *Deák László* vállalkozó újjátotta fel néhány éve. A kereszt hasonló, mint a temető újabb központi keresztje: anyaga barna fa, melyet csipkézett, félköríves bádogfedél takar. Az INRI-felirat alatt sárgás öntöttvas korpuz: Krisztus feje jobbra fordított, a testen fehér ágyéktakaró. A fakereszt ma egy beton alapban áll, s kovácsoltvas kerítés veszi körül.

Nem jegyzik a dokumentumok a *Cigányárok feletti keresztet*. Valamikor ez is fából készült, de helyette néhány éve *Mics Károly Zsiga* egy újabb keresztet állíttatott. A csipkézett szárú vaskereszt egy gömbölyű beton alapzatban áll egy öreg akácfa mellett. Ezüstös korpuzza öntöttvas, Krisztus jobbra fordult fején töviskoronával.

Egy barna, egyenes szárú, INRI-feliratos fakereszt áll a falu északi részén, *Kiskelenyén* is. Dedikációja nincs, a keresztalapítványi dokumentumokban sem találtunk rá vonatkozó adatot.

A *templomkerti kereszt* egy kápolnaszerű beton alapzatban áll. Az INRI-feliratú magas barna fakeresztben látható a nagy korpuz: Krisztus jobbra fordult fejjel, zöldes ágyéktakaróval.

További emlékek

A templomkertben két további emlék látható még. Az egyik a szépen megmunkált, falás *harangláb*, melynek kis tornyát zsindelellyel fedték. Készítője *Krasznica Ferenc* helyi fafaragó. A másik egy *faragott kopjafa*, melyet tulipánmintákkal, virágmotívumokkal s a magyar szent korona képével díszítették. Szövege így hangzik: „Az/ 1848/49-es/ forradalom/ 160/ évfordulójára/ állíttatta/ a 60 éves/ Csemadok/ szécsénkei/ alapszervezete“.

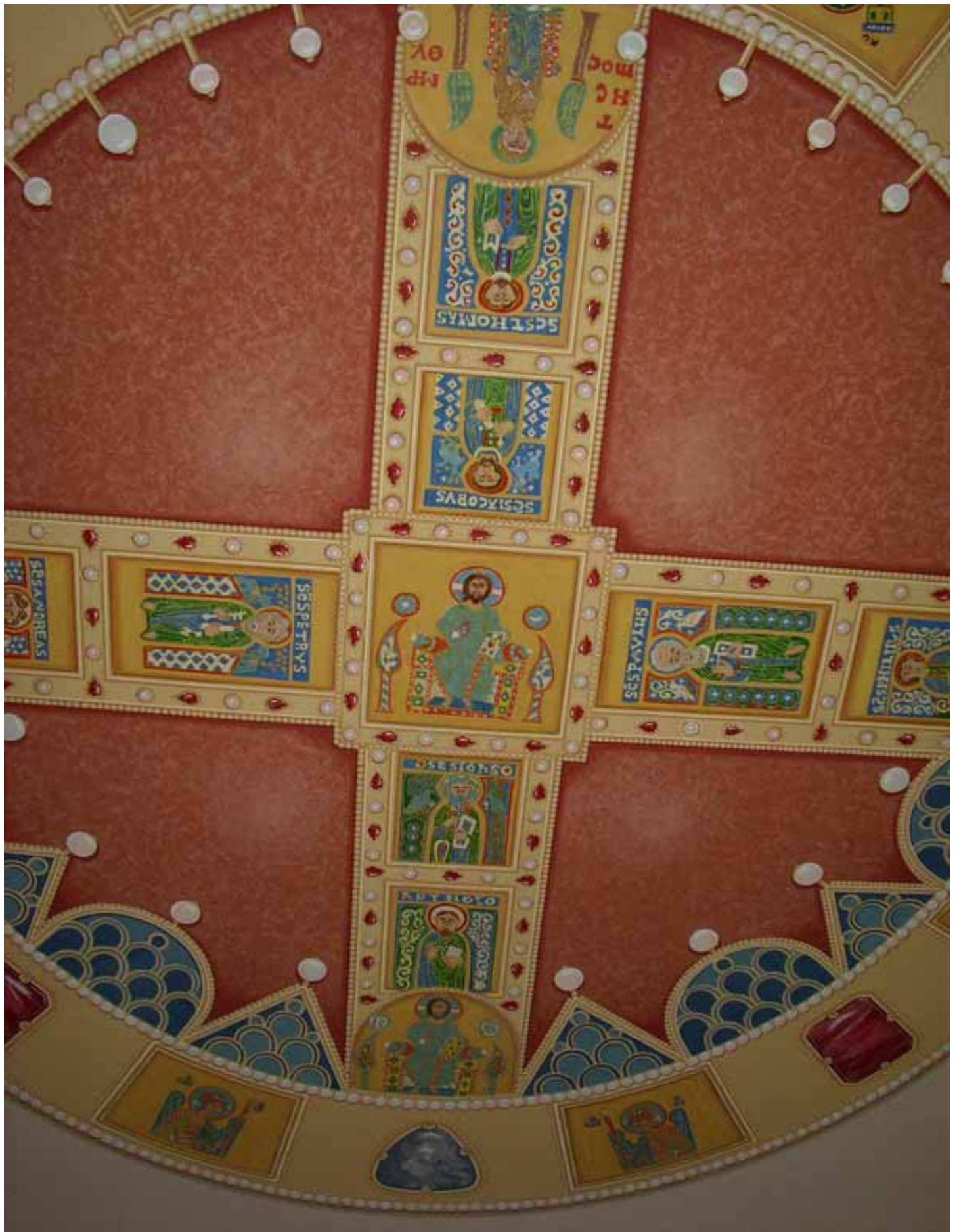
Az Ipolyszécsénkei templom (Csáky Károly felvétele)

Szent Erzsébet szobra (Csáky Károly felvétele)

A védőszentek az egyik freskón (Csáky Károly felvétele)

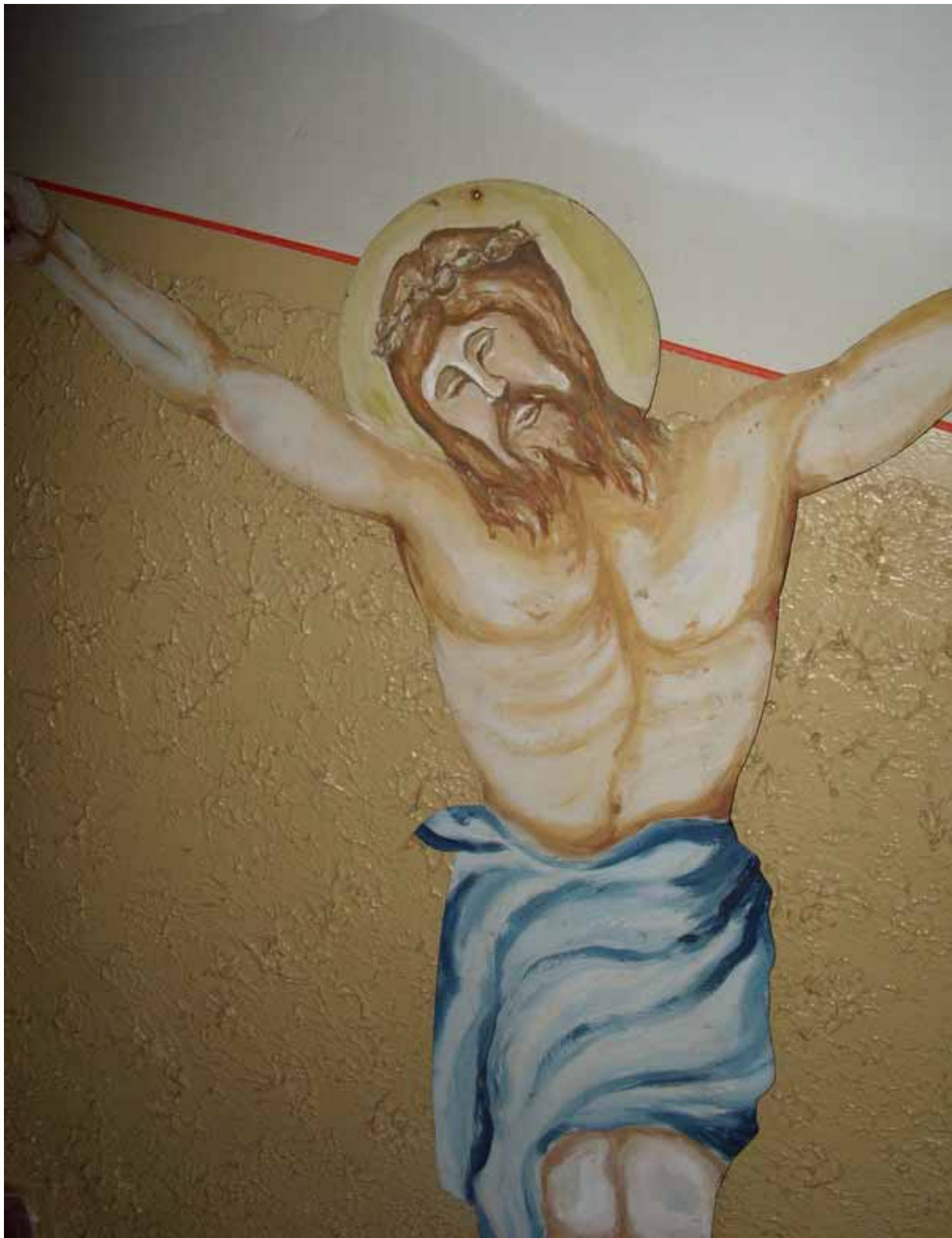
A Magyar Szent Korona a templom mennyezetén (Csáky Károly felvétele)

A temető központi keresztje (Csáky Károly felvétele)

A Messzelátó-pusztai fakereszt (Csáky Károly felvétele)

A Kálvária eredeti pléhkorporusa (Csáky Károly felvétele)

A kiskelenyei fakereszt (Csáky Károly felvétele)

A harangláb (Csáky Károly felvétele)

Nepomuki Szent János szécsénkei szobra (Csáky Károly felvétele)

A templom barokk oltára Szt. Kozma és Damján képével (Csáky Károly felvétele)

Irodalom

Borovszky Samu, szerk.: Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecebánya sz.kir. város. Budapest, é.n. (1906)

Csáky Károly: Isten házai és szolgálói. Dunaszerdahely, 1993

Csáky Károly: Sándor-naptól úrnapiig. Pozsony, 2006

Diós István, főszerk.: Magyar Katolikus Lexikon. Budapest, 2004

Harminc, Ivan és koll.: Súpis pamiatok na Slovensku I-III. Bratislava, 1968-1969

Hegedús András – Tóth Krisztina: Esztergomi Főegyházmegye I-II. Esztergom, 2000

Manga János: A szécsénkei templom múltja. A Hét, 1929/4

Michalová, Jaroslava – Michal, Pavol: Geográfia okresu Veľký Krtíš. Martin, 1980

Schematizmus Bratislavasko-Trnavskej arcidiecézy. Trnava, 1995

Slivka, Dušan: Dudince a okolie. Martin, 1973

„HALÁSZOK” 2009 60x80 olaj, vászon

HÖRÖMPŐ GERGELY

A múlt időben megállva

Gondoljatok azokra, akik
az életükkel tanítottak,
a "lázázó" ember elmondhatja,
hogy ősei hősi halottak
a farizeizmus oltárán. Talán
magukba nézve meggondolják,
hogy ocsmány életük azért talány,
mert emberekben keresték Istent.. .

- Tévútra téved valahány.

Apámat, anyámat, nagynénémet
hibáival szeretni kell,
mert engem is szeret teremtőm,
bár ezt sok gonosz nem viseli el.
És ki a gonosz, ki a sátán,
szabadlelkű emberfia?

- Válassz, míg lehet, mert az élet
nagyon gyorsan szalad tova.

„ÖREG CSÓNAKOS” 2009 54x70 olaj, fa

BESZÁMOLÓK

Kiállítás megnyitó, április 14.

Nem először nyílik kiállítása Óvári Jánosnak, Rétság egyik festőjének a művelődési központ galériájában. Legutóbb 2 esztendeje jöttünk össze akkori képeinek megtekintésére. A két év elteltével ismét egy új anyaggal lepte meg a nézőket. Nem csak más képek kerültek falra, hanem a stílus alakulását - kis túlzással élve - a korszakokat is nyomon lehet követni. Miközben a festői eszközök, az ábrázolás módszere azonos és jellemző a szerzőre.

No, az elemzésről ennyit, mert e tudósítást nem művészettörténészként és még csak nem is avatott műkritikusként írom. De az biztos, hogy Óvári János művészete ezer szállal kötődik Rétságához. Nem csak azért, mert itt lakik, itt és a környéken végzett pedagógiai vezető munkát. De azért már igen, mert az első kiállításon való megjelenése is ebben az intézményben volt. (Csoportos kiállításon Németh Árpáddal, Jászki Etelkával és Várszegi Istvánnal) Akkor amatőr művészek bemutatkozásaként volt rendezhető a kiállítás, mert nem ám úgy volt negyedszázada, hogy csak úgy falra kerülnek a képek! Bizony volt zsűri, vélemény, és csak a szigorú ítések engedélye után bátoríthatott az intézményvezető felületet adni az amatőröknek. Már másodsor írom ezt a szót, mert hát az amatőr alkotásnak van egy semmivel össze nem hasonlítható romantikája. De nem elsősorban ezért idéztem fel az egykorvult eseményeket. Azért inkább, hogy az akkor falra került művek sem voltak amatőrök, még akkor sem, ha a szót nem degradáló jelzőként alkalmazzuk. Pontosan látható volt, hogy az ott bemutatott képek létrehozói tehetséggel megáldott emberek, akik sok kiváló alkotással ajándékozhatják meg a nézőt. És így is történt. Azóta már több tárlatra való anyagot állított össze Óvári János.

A megnyitó közönségét - akik most is alig fértek be a galériába - elsőként Végh József, az intézmény igazgatója köszöntötte. Majd Dovák Panka Gyopárka hegedűjátékában gyönyörködhattunk. Méltatást, köszöntőt, kis elemzést, és a baráti kapcsolat felelevenítését Dr. Végh Károly irodalomrörténésztől hallottunk megnyitó gyanánt. Az elhangzottakból nem idéznénk, mert ígérete szerint a szöveg írott formáját itt a cikk után feltüntethetjük, így mindenki elolvashatja.

Azután, ahogy a köszöntő után lenni szokott, a művek megtekintése mellett más élmények is vártak a jelenlévőkre. Mert minden kiállítás megnyitó egyfajta zarándoklat is, amely megtiszteli a képek készítőjét, de a régi ismerősök, barátok kollégák találkozása is. Most is így történt. Aztán a kötetlen beszélgetést szolgálta, hogy a másik teremben egy kisebbfajta fogadás várta a vendégeket. Süteménnyel, itallal még kötetlenebbül folyhatott a szó, hangozhattak el a gratuláló szavak, és az érdeklődés, mikor, hol lesz a következő ... A szokásos befejezés szerint itt mondom el, hogy a tárlat május 5-ig volt megtekinthető a művelődési központ nyitvatartási idejében. Ezért is - meg azért, mert a fotó nem adja vissza a képek azon hangulatát, ami csak az eredeti szemlélésével tapasztalható meg - most sem adunk teljes fotós műfelsorolást. A megnyitó eseményeit és hangulatát idéző felvételek után pár festmény kicsiny változatát inkább csak kedvcsinálónak, a tárlat megtekintésére szóló invitálásnak szántuk. (Szöveg, fotók: Girasek Károly GIK)

Óvári János kiállítására

Óvári János Rétság festője. Ő is így érzi, ezt vallja. Minden közösséget jellemez az, hogy hogyan tudja megtartani értékeit, hogyan becsüli meg a kultúra teremtőit. A kultúra ugyanis alapjaiban és lényegében hordozza a helyi identitást, erősíti a közösség megtartó erejét. Életminőségünk lényegévé válik, belénk ivódik.

Óvári János azzal becsüli meg ezt a közösséget, hogy értéket teremt, minőséget – szóval képeket fest -, és ezeket már rendszeresen be is mutatja. A közösség – képeinek a nézői- pedig azzal fejezheti ki elismerését, hogy a kultúra teremtőit kötni tudja magához, nem pedig az oldás olcsó eszközét választja.

Óvári Jánosnak a létező, a látható világ az eleme. Távol áll tőle a spekulatív, vagy akár az esetlegességet, a pillanatok ad hoc érzését felemelő gesztusművészet. Ő mindig a realizmus talaján marad. Képeinek az anyagát legtöbbször az expresszív élmények adják. Hisz abban, hogy a képeinek kifejezőknek, sőt megindítóknak kell lennie.

„Egy szabály létezik, a festmény mesterségbeli, esztétikai, erkölcsi, gondolati tisztasága, a humánus.” – mondja ő. Lehetne ez a mottója is ennek a kiállításnak. Ezt érzem én is képeit végignézve.

Látszólag sok mindent fogad magába, ebben nem korlátozza önmagát, mégis két nagy csoportját látom képeinek. Az egyik a természetet fogadja be, az állandóan megújulót, melynek részesei vagyunk magunk is. Láthatólag betelni sem tud vele, és ebben a világban ott van az ember is. És mintha ez a két nagy csoport az ember és a természet egymásba fonódna, egymásra hasonulna. Egymásból vettünk, összetartozunk. Mintha a tájnak is sokszor emberi jelei lennének. Azonos festői megoldásokban mindenképpen. A természetnél is, a megfestett alakoknál is először a szépségből indul ki, de ez a képi megjelenítés mintha fokozatosan, egyre mélyülő körökben, szimbólumokkal telne meg. Általánosabb igazságokba, mélységekbe vezet. Mintha rá akarna világítani az emberi kapcsolatokra, a szerepek játszására és végül már a sámán rázza a csörgőket, veri a dobot. Ezen az úton indul el az *Artisták* légies könnyedsége, a *Muzsikálók*, a *Körhinta* ugró-nyerítő paripái, ahol már csak a kép szélére szorul a játszani akaró kislány. De a *Varjak* egymást tépő harca is ide torkollhat, mint ahogy a *Volt egyszer egy háború* rideg környezetbe rakott árnyfiguraként vonuló katonái. Lehet, hogy még ő maga is visszahőköl ettől az úttól...

Nem tagadható le, hogy az emberi alakokra milyen nagy hatással van a természet. Festőileg sokszor azonos módon jelennek meg, szinte összeolvadnak. Sugallják, éreztetik, hogy az ember a természet része. A halászó ember, a víz képi faktúrájának azonos megoldása is ezt sugallja.

Jellemzően a látható, a megtapasztalható világból indul ki, hogy aztán a képeit átszöje egyfajta érzékeny, meditatív festői szövet. Ez a megjelenítés teszi Óvári János képeit egyedivé. Ez a festői megközelítés nem kíván magyarázatot a befogatótól, képeinek a nézőitől, csak egyfajta érzékenységet, nyitottasságot.

Óvári János témaválasztásainál a nagyfokú szabadságot érzem. Nem korlátozza semmi, nem engedi, hogy korlátozzák. Nem megfelelni akar, sokkal inkább adni szeretne.

Az az érzésem, hogy elsősorban önmagának, és valamiféle megmagyarázhatatlan kettőséggel természetesen a nézőinek is. Mert hogyan egyeztethető össze a befelé forduló meditatív alkat a kifelé, önmagát is megmutató attitűddel?

Óvári János érezhetően hatni akar képeivel. Bizonyára foglalkoztatja az a kérdés, hogy a valóság képi átírásával meddig mehet el, mit enged meg a festészet szabadsága? Erre csak egy válasz van - újból őt idézem -, hogy ameddig a mesterségbeli, erkölcsi, gondolati tisztaság engedi. Nem kegyeket keres, sokkal inkább válaszokat önmagának. Ez egy soha véget nem érő belső vita, ahol az alkotói folyamat is olyan fontos, mint a végeredmény. Örülhetünk neki, hogy részesei lehetünk. Hát szárnyaljanak nyugodtan a mi asszociációink is!

És még egy mondatát hadd idézzem: „A jó kép a szem nyelvén beszél.” Abban bízom, hogy ahányan itt vagyunk, mindannyiunknak mást és mást mondanak. Amilyen szűrőn átengedjük magunkon. Én egy mélyen gondolkodó, nagyon érzékeny festő világát látom.

Talán még egy személyes megjegyzést is megengednek nekem: Óvári Jánoshoz régi ismeretség, barátság köt. Volt úgy, hogy azonos körben ültünk, volt miről beszélnünk. Az idő megritkította találkozásainkat. Most örülök, hogy még mindig azt az embert látom, itt a képen keresztül is, aki egykor volt. Változatlanul.

Örömmel nyitom meg a kiállítást.

Rétság, 2010 április 14.

Végh Károly

Újra megszerveződött a KÖR

Valamikor negyedévszázada, működött a művelődési központban egy KÖR nevű csoport. Mondhatni, hogy legendás csoport, de minden bizonnyal az idő ugyanúgy megszépíti az egykorvolt ifjúsági klubok tevékenységét, mint a Börzsöny Táncegyüttes sok kalandját. A korábbi KÖR tulajdonképpen a környéken élő képzőművészet iránt érdeklődő emberekből állt össze, sokan közöttük hivatásos és amatőr alkotók voltak. (Akkor még ezen kategóriáknak más-más jelentése volt.)

Talán ezen nosztalgia jegyében, talán más ok miatt felvetődött, hogy most is szükség lenne egy klubszerű társasági formára, ahol kistérségünk művészet iránt érdeklődő tagjai találkozhatnak. Fontos az állandó kapcsolat kialakítása, de azután a programokat maga a tagság dönti el. Pontosabban - ahogy kialakult az összejövetelen - mindig más-más résztvevő vállal egyfajta "házigazda" szerepet, és alakítja érdekessé a találkozások pár óráját. (Ennek jegyében megállapodtak abban, hogy május végén a következő program egy műterem-látogatás lesz Kolozsvári Grandpierre Miklós, Honton működő művészeti műhelyében.)

A gondolat valóban aktuális, és sokan érezték úgy, hogy számukra is fontos. A kezdeményező Óvári János hívta meg elsőként a város és a környék alkotóit. Sokan vannak persze, de csak egy részük tudott részt venni, ami nem olyan nagy probléma, hiszen a KÖR nyitott, annak programjaiba bármikor be lehet kapcsolódni. Jómagam is vagy 50 olyan aktívan tevékenykedő emberről tudok, akik rendszeresen olyan műveket hoznak létre, amely valahol az egyedi, a művészi kategóriába sorolódnak. Ők továbbra is tagjai lehetnek a csoportnak, amely havonta tervezi összejöveteleit.

Az alakuló összejövetel a galériában kezdődött, ahol éppen Óvári János kiállítása volt látható. Majd az intézmény egyik kis termében ültek asztal mellé, amely majdnem kicsinek bizonyult az érkező résztvevőknek.

Pár képünk tudósít az alakulás napjáról.

(Szöveg, fotók: Girasek Károly GIK)

Gondolatok a Kör alakuló ülésére

A működés alapelvei: (javaslat)

A Kör egy kísérlet az együttműködésre, csak belső erejétől függ megalakulása és továbbélése. A Kör elnevezés a kerek asztalt szimbolizálja, a csúcsok nélküli egyenrangúságot.

Eltérő gondolkodású, eltérő alkotói szinten álló érzékeny emberekről van szó - csak akkor van értelme a Körnek, ha a résztvevők úgy érzik, gazdagodnak általa, ha az együttlét jó közérzetet teremt.

Most olyanok vagyunk mint a vonaton együtt utazók, de olyanokká válhatunk, mint egy kávéházi kis szellemi közösség, szimpátiák alapján alakuló kapcsolatokkal. Tudjunk egymásról, ismerkedjünk, lassú lépésekkel fedezzük fel azokat a közös elemeket, amik a csoportot összetarthatják – és hagyjuk házon kívül, ami szétbonthatja. A közös beszélgetések és az alkalmi párbeszédok kristályosíthatják ki az együttműködés szintjeit.

Természetes következményként el kell fogadnunk, ha a csoporton belül külön kapcsolatok erősödnek meg, ez nem „frakciózás”, hiszen a kör egyik fő célkitűzése az emberi, művészi kapcsolatok erősítése.

Milyen szabályok kerülhetnek szóba?

A Kör nyitott a belépők, kilépők számára. A kölcsönös címadással akadályoztatás esetén lehetőség nyílik az ún. levelező tagságra is.

Nincs szó alkotói egységről, iskoláról, egymás befolyásolásáról, érdek – és dacszövetségekről, kötelezettség vállalásról.

A csoport önfenntartó! A Műv. Központ helyet ad, tájékoztat, esetenként módot ad a közös megjelenésre, egyeztetés alapján dönt az esetleges támogatásról.

A programok meghatározásánál óva intenek a gyors előrehaladástól. Ha kezdéskor nagyot markolunk, az kifulladásához, nézeteltéréshez vezethet.

Meg kell határoznunk a találkozások gyakoriságát. Bár kell egy szervező, az egyenrangúság azt is jelenti, hogy senki nem szolgálja a többiekét. A parttalan összejövetelek elkerülésére talán jó módszer lenne, ha egy – egy találkozásnak mindig lenne közülünk egy új „házigazdája”. Mindig eldönthetnénk, ki vállalja a következő alkalom menedzselését.

Szándékosan nem gondoltam előre szakmai programokra, (pl. alkotókör, szakmai tanácsadás, stúdiók, közös tárlatlátogatások, műterem látogatások, stb.) Egyelőre annyit kell eldöntenünk, hogy összeférünk-e egymással.

(Azért írtam le a gondolataimat, hogy tájékoztathassuk azokat, akik nem tudtak eljönni, de be akarnak lépni a Kör – csoportba.)

R. 2010. április 28. Óvári János.

Csepreghy Ferenc Tanulmányi- és Emléknap az IPOLY EURORÉGIÓ SZABADEGYETEMEN SALKA / IPOLYSZALKÁN 2010. április 22-én, csütörtökön

Csodálatos napsütésben futottunk be a nagybörzsönyi asszonyokkal, a nógrádi Viszkeleti házaspárral, és más résztvevőkkel Ipolyszalkára, ott is a Magyar Tannyelvű Alapiskolába. Rövid megbeszélés után elkezdődött az egésznaposra tervezett program. **Németh Péter Mikola** és az iskola igazgatónőjének rövid megnyitója után

9. órától a vers a népszínmű és a mese műfaji szépségeiről tartott rendhagyó irodalomórát **Gyárfásné Dr Kincses Edit** főiskolai tanár, közreműködött **Stella Bartman** (fuvola). Odafenn egy tanteremben pedig az érdeklődő gyerekeknek **Gyárfás Endre** meseíró és **Koncsek József** költő olvasott fel műveikből, mutatták be könyveiket. A Viszkeleti házaspár pedig énekelt verseket adtak elő.

10.15-kor a **Kilenc lány dalban elbeszélve** című műsorukkal a *Nagybörzsönyi Páva- Kör* lépett fel, majd a *Lukanényei Hagyományörzők* előadásában részleteket láttunk a **Piros bugyelláris** című Csepreghy színdarabból.

(A Tanulmányi Nap magyarországi vendégei voltak a vámosmikolai *Ált. Isk. Honismereti Szakkörének* tanulói, **dr. Koczó József** tanár vezetésével.)

Aztán ebéd következett a *Tájház* helyiségeiben és udvarán, finom gulyással, házikenyérrel, pálinkával, borral, üdítővel, pogácsával vendégelték meg a résztvevőket a helyiek.

13. órakor A néplélek orgonahangjai címmel **Virágh László** egyetemi tanár orgonajátékában gyönyörködhattunk a *R.k. templomban*.

14. órakor tiszteletadás, és koszorúzás következett **Turcel Lajos** irodalomtörténész sírjánál, ahol emlékező beszédet **Nagy János** szobrászművész mondott. Emlékdalokat adtak elő a nagybörzsönyi *Páva-Kör* asszonyai.

14. 45-kor **Csepreghy Ferenc** (1842-1880) színműíróra emlékeztünk emléktáblájánál, Ipolyszalka szülőtte halálának 130. évében köszöntőt mondott **Józsa János** polgármester. Ugyancsak megemlékezett és beszédet mondott **Németh Péter Mikola** az *Ipoly Eurorégió* magyarországi titkára is. Közreműködött a szalkai **Vox Juvenilis Kamarakórus**, és ismét Viszkeletiék.

15. órától **Csepreghy szimpózium** kezdődött a Tájházban, Gyárfásné Dr. Kincses Edit Csepreghy-kutató előadásában, a magyar népszínműről és Csepreghyről, az Utazás a Föld körül (1877), a Strogoff Mihály utazása (1877) és a Columbus Kristóf (1878) című írásai alapján.

Aztán a Tájház udvarán **Lovicsek Béla: Baj van a szerelemmel** című színművét egy-végben mutatták be az alkalmi *Szalkai Színkör* tagjai.

Csepreghy Ferenc: Piros bugyelláris (1878) című darabjából újabb részletek következtek a *Lukanényei Hagyományörzők* játékában.

Uzsonnára kemencében sült szalonnás-hagymás-tejfölös kenyérlepenyét kaptunk, osztatlan sikert aratott.

18. órakor a *Magyarok Házában* vacsora következett, majd az **Élő Dunakanyar Antológia 2010** bemutatóra került sor. Ádám Tamás, (+) Balaskó Jenő, Barna T. Attila, Birtalan Ferenc, Boga Bálint, Botz Domonkos, Fabó Kinga, Györffy Ákos, Horváth Ödön, Hrubik Béla, Karaffa Gyula, Karánsebessy Balázs, Károly György, Ketykó István, (+) Klemm Pál, Kemsei István, Kepes Károly, Kocsis György, Konczek József, Kurdy Fehér János, Mile Zsigmond Zsolt, Németh Attila, Németh Péter Mikola, Pálfi Ágnes, Pécsi Sándor, Péter Péter, Répa Ádám, (+) Rózsa Endre, Rusvay Balázs, Tomaj Attila, Somos Béla, Szabó Ferenc S.J., Szlafkay Attila, Varga Klára, Végh Attila, Vernke Bernát, Zonda Tamás verseiből előadtak: Péter Pál – Viszkeleti Márta – Zoller Viktória illetve maguk a költők. Közreműködött: Virágh László (ének, lant) Viszkeleti Márta (ének) Viszkeleti Sándor (gitár)

Csodálatos nap volt, köszönet érte a sok résztvevőnek, szervezőnek, fellépőnek, gyerekeknek és felnőtteknek.

A Szerk.

Népmese és néptánc napja Diósjenőn

Diósjenőn ismét egy egész falut mozgósító programra került sor. Legutóbb is beszámoltunk egy hasonlóról a www.retsag.net oldalon. Kérdezhetnék hát, miért ez a kiemelt figyelem. Az ok nagyon egyszerű. Azon túl, hogy a kistérség kiemelkedő eseményeiből is örömmel közlünk tudósítást, most nyomósabb indokunk is van. A rendezvény tulajdonképpen rétsági. Rétsági, amelyet Diósjenőn, az ottani civilek aktív közreműködésével a Városi Művelődési központ és Könyvtár szervezett. Hogyan van hát ez? Nagyon egyszerűen. A művelődési központ pályázott és nyert. “Komplex kulturális fejlesztések a kistérségben” a címe annak a programsorozatnak, amihez nem kevés pénzt szereztek. És a cím árulkodó, mert az eseményeknek értelemszerűen a “célterepen” kell szerveződnie. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium által nyújtott támogatás felhasználásával volt már a sorozat keretében Nagyorosziban is program, amelyről szintén beszámoltunk honlapunkon. Így adódott hát, hogy városunk művelődési központja a gesztora ennek a sorozatnak, és az egyes eseményeknek. A kezdeményezés már csak azért is példaértékű, mert nem egyféle “tájéleadásról” van szó, ahol a “nagytestvér” megjelenik, előadja magát, és hazautazik. Pont az ellenkezője a célja a sorozatnak. A helyi kezdeményezések támogatása a helyi kulturális lehetőségek feltárása jövőbeni folyamatok beindításának céljával. Ebben aktív szervezők, közreműködők, munkások és hasznélvezők a település lokálpatriótái, szervezői. Diósjenőn is a Civil Dió Egyesület, és sokan mások fogtak össze a nap sikeréért. Így utólag egyértelműen kimondhatjuk, eredményesen, hiszen a siker nem maradt el. Egész délutános programsorozat várta április 17-én a Börzsöny lábánál meghúzódó község lakóit és a vendégeket. Elsőként a Szentgyörgyi Istvánról elnevezett iskola aulájában került sor Végh Károly “Norvégia egy magyar szemével” című fotókiállításának megnyitójára. Köszöntőt Végh József mondott. Az esemény nem csak azért jelentős, mert az alkotó Diósjenő szülőtte, neves irodalomtörténész, egykor - a ma már nem létező - művelődési ház igazgatója. A feldolgozott téma is különleges. Nem véletlen, hogy az alkalomra odalátogatott Polgár Tamás, a Norvég Királyi Nagykövetség munkatársa. A többi esemény szabadtéren zajlott. Már jóval korábban kezdetét vette az a kézműves vásári forgatag, ahol a környék kézművesei, népművészei nem csak bemutattak, de néhány darabot meg is lehetett vásárolni a színpad közelében sorakozó “népművészeti utcácskában”. A deszkán megjelenő produkciók is figyelemre méltók. Csak felsorolásszerűen: Fellépett, dudált, énekelt és mesélt Pál István (Pista bácsi) Bartus Józsefné (Teri néni) az ismert herencsényi mesemondó, az egyre népszerűbb helybeli fiatalokat tömörítő Kőszirt Néptánc Együttes mellett a Gézengúzok táncosai Patakról és a Katáng együttes. A napot táncház zárta, ahol a népi mozdulatokat már rutinosan ropók mellett a teljesen kezdők is tanulhattak újat, érezhették a ritmus dobbanását, az együttes élményt. Magam is ezer örömmel részt vettem volna az eseménysoron, sajnos azonban egy időben két helyen nem tudok megjelenni. Így az információkhoz mellékelt képeket tudósítóinktól kaptuk, amit ezúton is megköszönök.

Szöveg: Girasek Károly GIK Fotók: Szervezők, résztvevők, a www.retsag.net oldal tudósítói.

VOLT EGYSZER EGY PÁLYÁZAT

A Nagyoroszi Községi Nyugdíjas Klub idén ünnepelte 21. születésnapját. A Nőnappal együtt megszervezve, március 11.-én egy szép délutánt-estét töltöttek el együtt a Klub tagjai és a meghívott vendégek. Példaértékű a Klub mozgalmas élete, sok esetben a nyugdíjasaink adnak „leckét” nekünk és fiataljainknak abból, hogyan is kell megszervezni, lebonyolítani egy-egy eseményt, ha azt akarjuk, hogy jó legyen.

A Klub vezetője Sători Sándorné, de mindenki csak Jucikának, Juci néninek, tanár néninek szólítja a faluban, hiszen mindenki ismeri, a falu jó részét, így a már gyerekeiket sétáltató és nevelő szülőket is tanította. Tizedik éve vezeti ő a Klubot mindenki meglepedésére. A nyugdíjasaink így eljutnak a környező országokba kirándulásokra, Magyarországon is sok helyen megfordultak már, de rendszeresen feljárnak Budapestre is, ahol színházi előadásokat néznek meg. Ehhez buszokat kérnek, illetve fizetnek meg, de az élmény megéri a tagoknak. A Klub költségvetéséhez hozzájárul az Önkormányzat is, de a lelkes tagok munkája nélkül lehetne a világ összes pénze a kezükben, akkor se működne így, ahogy most.

Szokás a Klubban a Nőnapot minden évben megülni. Ilyenkor a férfiak virággal kedveskednek a hölgyek felé, s ha valaki vendég hoz csokrot, nem automatikusan a vezető, tehát Jucika veszi át, hanem: Most például a legidősebb hölgy-tag vette át Teszári Károlytól a szép virágcsokrot, aki saját verseivel is megajándékozta a közösséget. A HEMO elé két hársfát ültettek ennek a napnak az emlékére, finom vacsorát fogyasztottak el, és megkóstolgatták egymás süteményeit is.

Erre a napra írt ki egy irodalmi pályázatot a Klub vezetősége. Engem ért a megtiszteltetés, hogy elolvassam, és az a kellemetlen feladat, hogy döntsek, ki a nyertes. Döntöttem. Döntöttünk. Mindenki nyert! Már csak azért is, mert igen szélesan értelmezték a pályázók a kiírást, így született vers, rövidpróza, visszaemlékezés, helytörténeti dolgozat, de akadt egy, a nyugdíjas klubbal foglalkozó szakdolgozat is. (Ezt terjedelme miatt itt nem közöljük.)

Számomra megható és tanulságos az, amikor visszaemlékezik egy szépkorú ember, és elmeséli élete történetét. Így különösképpen kedves számomra két írás, de remélem lesznek maguknak is kedvenceik. Mostani számunkban találtam helyet arra, hogy leközzöljük ezen írásokat. Nem vagyunk késve velük, mert tartalmuk általános, kortalan.

Innen is buzdítom a helyben élő, illetve idős olvasóinkat, bátran ragadjanak tollat, és írják meg visszaemlékezéseiket, hiszen azok mély emberi értékeket, igazságokat, tanításokat tartalmaznak, egy más morállal élő világ hírnökei, tanúi. Szükség van rájuk! Ahogy az öregjeinkre, időseinkre is!

Isten éltesse a Klub minden egyes tagját még sokáig!!

Karaffa Gyula

ZABARI JÓZSEFNÉ

Édesapám emlékére

Élt: 1906-1979

I. rész

Álltam reszketve a koporsója mellett, összeszorítottam a szám, hogy hang ne jöjjön ki rajta. A szemem fájt a sok sírástól. Nem láttam magam körül senkit, csak folyt a könnyem, mint a záporosó. Éreztem, hogy fiam és lányom itt van mellettem, édesanyámat karoltam, és a férjem is fogta a karomat. Nem akartam gondolkodni, úgy éreztem, megzavarodok a fájdalomtól. De hiszen az ő vére vagyok, a sejtjei itt maradtak, a gének továbböröklődtek. Akkor én vagyok ott, és ő meg itt? A szemem zöld, mint az övé volt, a hajam fekete, göndör, hullámos, mint az övé volt. Megbolondultam?

Már nem hallottam a papot sem beszélni, az agyam teljesen kikapcsolta a fájdalmom. Nem akarok most már ezekre gondolni! És enyhült szívemben a fájdalom. Mert felidéztem nagymama szavait, hogy kezdődött el édesapámmal az életem!

1936, november 22. írunk ekkor. Csinos, magas katona lépett be a kiskapun, előtte két lépcső, de egyszerre ugrotta át mindkettőt. Sietett haza a feleségéhez, mivel csak egy nap eltávozást kapott a seregből. Kerékpáron tekert haza sok kilométert, hiszen fiatal, szép felesége babát várt. Anyósa mindig finom ebédet főzött, pedig nagyon tudott spórolni, de ha ő hazajött, igyekezett jobban fölcsapni a konyhát. Most azonban váratlanul toppant be, felesége repült a karjaiba. Istenem! Hogy megváltozott, mióta nem látta. A szép, karcsú dereka, az egész teste olyan gömbölyűre kerekedett, hogy szinte gurul, nem is lépked. Arca is megváltozott, de sebj! Jön a kis trónörökös, mert biztos, hogy fiú lesz!

Ebéd után kicsit pihenni akart, de felesége kérte, sétáljanak fel a Tabánba, anyósáékhoz. Nem akart ellenkezni feleségével, finoman csak annyit mondott, november van és hideg is, jó lenne vigyázni magára ilyen állapotban. A kismama nagyon boldog volt, hogy csinos férje oldalán mehet vasárnap a faluban végig. Eddig minden vasárnap meglátogatták az anyósáékat, pedig mennyire ellenezték ezt a házasságot! Ő szegény lány volt, édesapja vasutas, kis házukba szoba-konyha, az is földes padlózatú. Férje szülei nagy kőházban laktak, három padlós szoba, konyha, nagy pince, kamra volt benne. Az ácsmesterek jól kerestek, a két fiúnak és apjuknak jó hírnevük volt a környéken is. Esküvő után ide ment menyecskének a szegény lány. Tizenhét éves volt, fiatal, szép barna, nagy szemekkel, amikkel megigézte édesapámat. Egy év után jöttek el haza a kis házba a fiatalok, ahol békesség és szeretet uralkodott. Ennek most már öt éve. Soha nem emlegették az ott töltött napok sérelmeit, ne legyen harag közöttük. Most is igyekeztek jó hangulatban beszélgetni, de a feleség már nem találta a helyét, egy különös fájdalmat érzett a derekában. Indulni kellett haza, hiszen még ma vissza kell érnie a férjének a laktanyába. Elérkeztek a templomig, de onnan már nem bírt továbbmenni az asszony, pedig még hosszú az út hazáig. Ezért a Szurdokban hátára vette a kismamát, ott úgysem látja senki, és cipelte hazáig. Igen ám, de a kapu zárva volt, anyósáék is elmentek látogatóba a rokonokhoz az Alvégbé. Istenem, most mi lesz? Átugrotta a nagykaput, a konyhakulcs a helyén volt. Gyorsan lefektette a feleségét, és rohant a bábaasszonyért. Közben beszólt az anyósáéknak, gyorsan menjenek haza, mert jön a kis trónörökös. Útközben még találkozott két idegen asszonnyal, nem is ismerte őket igazán, de azokat is beküldte a feleségéhez, ne legyen egyedül, míg ő megérkezik.

Szóval, megjött a bábaasszony, addigra a szoba tele volt idegenekkel, tartották a dunnát, hogy a kicsi meg ne fulladjon. Elkéstem apámék, de szerencsésen, minden baj nélkül megszülettem. Az ifjú apa örömmel kérdezi: „Ugye fiú!” Anyósa nevetve válaszolt, egy szép nagylány! Érezte a vejen a csalódást. Hányszor hallotta, ha lány születik, még ruhát sem vesz neki! Nem sokáig beszélgetett, mert indulni kellett vissza. A kapuból még visszaszólt: „Mama, de vigyázzanak a lányomra!” „Minek, hiszen még ruhát sem vesz neki!” - nevetett anyósa. Berecz bácsi, a kertszomszéd egyszer bekopogott. „El kellett jönnöm, mert az asszony azt mondta, ilyen nagy újszülöttet még nem látott.” Fogta a pólyát, odavitte az üvegajtó elé, csavargatta a nagy, buksi fejét: „Tényleg, ez már három hónapos baba, nem is újszülött!”

Megjött a tavasz, leszerelt a katona. Felesége várta, egy dundi, fekete kislánnyal a karján, ő volt a legboldogabb, már el is felejtette, mennyire fiút várt. Ahogy múltak a napok, hónapok, egyre jobban szerette ezt a fürtös, fekete kislányt, aki a lépcsőre kiült, úgy várta haza apját a munkából. Sokan mondogatták, ebből a gyerekből több kéne, nem csak ez az egyke! Édesapám egyre kevesebb munkát kapott, kénytelen volt Budapestre menni dolgozni. Egy héten csak egyszer, szombaton jött haza, alig bírta kivárni a hétvégét. Aztán a felesége is követte a munkahelyére, Budapestre, együtt mentek és jöttek haza. Anyósa vállalta idehaza a nevelésemet. Édesanyámnak volt egy húga, tizenkét éves volt, amikor én születtem. Ő cipelt mindenhová. Vékony kis termete volt, én meg erős kislány voltam, mindig a hátán csüngtem, mert az ölében nem bírt vinni, csak a hátán. Mivel elég görbe lábam volt a súlyom miatt, nehezen tanultam meg járni. Volt egy fekete, harapós kutyánk, meg volt kötve, mert már két szomszédasszonyt is megharapott. Édesanyám kinézett az ablakon, s látja, hogy én a kutya hátát fogom és tipegek mellette. Nem sikított, de nagyon megijedt, hogy összemar a kutya engem is. Az pedig csak olyan lassan, óvatosan ment, ahogy én tudtam lépkedni.

Szép gyerekkorom volt! Óvodás lettem, de az nemigen tetszett, hogy néném óvodába vezet. Akaratos, durcás kislány, síró gyerek, mit csináljanak velem, mondták a szülők, üvöltök az óvoda miatt. Édesapám vállalta egyik alkalommal, hogy majd ő elvisz óvodába a kerékpárján, úgysis megy munkába. A kastélyban dolgoztak abban az időben. Igen ám, addig nem is sírtam, csak amikor a kastélyt elhagytuk. Úgy üvöltöttem, hogy édesapám akkor az egyszer jól elvert, nagyapám abbahagyta a munkát és hazament, úgy sajnálta az unokáját. Sok idő kellett, míg megszoktam az óvodát. Hat éves voltam, jött a március 15, óvónéni szép verset adott, hogy tanuljam meg az ünnepre. Ezt sosem felejtettem el! Szép magyar ruhát varrt édesanyám, piros pártát a fejemre, és az alvósbabám ugyanilyen ruhában volt. Ezt a verset mondtam egy velem egyidős, zömök parasztfiúval, akinek nagyon mély hangja volt.

„Magyar baba a karomon, magyar ruhát kaptam,
magyar vagyok, magyar kislány, ugye látszik rajtam!”

A fiú mondja:

„Ruhád magyar, babád magyar, azt mindenki látja,
de magyar-e a kis szívednek minden dobbanása?”

Én mondom:

„Édesanyám hazám nevét nem fehér papírra,
hanem ide egyenesen a szívembe írta.”

Együtt mondtuk:

„Akkor jól van, fogjunk kezét, mondjunk imádságot

Drága Jó Atyánkhöz:

Édes Atyánk, ugye hallod?

Fordítsd felénk fényes arcod!

Arra kérünk, szeresd, áldjad

A mi édes szép hazánkat!”

Az I. rész vége. A második rész még szebb!

II. rész

Abban az időben már eljártam a szomszédba, egy sokgyerekes családhoz játszani. Fekete, göndör hajam tele lett tetűvel. Nagymama nem vette észre, édesanyám szombaton jött haza Pestről, mindjárt feltűnt neki, a hajam milyen bogaras. Elhívták a borbélyt a házunkhoz, és az udvaron három asszony fogott, míg a borbély lenyírt kopaszra. Nem csak én sírtam, hanem anyukám is. A földre lehullott sok fekete göndör fürt szinte gyászolta a kopasz fejem. Sokáig nem vittek sétálni a faluba, csak amikor újra a régi kislányforma lett a fejem, újra kinőtt a hajam. De akkor már nem volt olyan fürtös, mint előtte.

Nagymama esténként a konyhában az ölébe vett a tűzhely fényénél, sokat sírt, mert nagypapa elment örökre, 48 éves korában. Én akkor még csak kettő éves voltam, mesélték édesanyámék, már tanított táncolni a vidám nagyapám. Tudott furulyázni, én fogtam a lábát, és léptem jobbra-balra. Ezt a furulyát mindig őrizte a párnája alatt nagymamám.

Abban az időben még nem volt divat a fényképezés. Maradt azonban a vasutas igazolványban nagyapámról egy kép, ez mindig az imakönyvbe volt, és minden nap megnézte és megsiratta drága nagymamám. Végtelen szorgalmas asszony volt, soha nem tétlenkedett. Fát hordott a hátán az erdőből, kukoricát, krumplit kapált a gazdagok földjén harmadába. Amikor reggel felkelt, minden nap a tűzhely fényesítésével kezdte a napot. Ragyogott a konyha, söpört, feltörölte a követ, ellátta az állatokat. Mindig volt pár tyúk, liba, disznó a háznál. Nem járt húsért, de a boltba is csak ritkán ment. Negyed kiló cukor és élesztő került a kosárba. Kenyeret süített minden héten egyszer a kemencében. A disznó zsírja kitarzott a következő vágásig. Édesapám sokszor említette, hogy mama egyszer vett ki zsírt a bödönből, és kétszer tette vissza bele a fakanalat. A kenyérhez mindig volt liszt, nem kellett venni, hiszen nyáron a cséplőgépnél dolgoztak, vagy aratást vállaltak a faluban a jómódú parasztnál, és megvolt az évi kenyérnek való. Soha nem volt veszekedés a családban, pedig igen szorosán laktunk a kisházban. Mi, fiatalok (az én szüleim) a szobában aludtunk. Nagymamámék a konyhában laktak. Ott volt az ágy, asztal, stelázi, az a polc, amin az edények voltak, és a tűzhely. Édesapám nagyon tisztelte az anyósáikat, soha nem volt veszekedés és nézeteltérés a családban, egy rossz szóval sem illette őket. Azért lakhattunk náluk szeretetben tíz évig. Nagyon szerettem a szüleimmel sétálni. Anyukám karolta volna édesapát, de én mindig kettőjük között akartam menni. Ezért ebből mindig sírás lett, az akaratos duzzogásom miatt.

De nem futok ennyire előre! Anyukámnak nagyon jó ízlése volt. Mivel Budapesten dolgozott, mindig kinézte magának, mi a divat, és nekem már két éves koromban olyan kétrészes, kötött nadrágos sötétkék együttesem volt, ami még a faluban senkinek sem. Pepita kabátom volt háromévesen, a gazdasszony (a nevét nem írom le) kérte a szüleimet, ha kinöttem, ő megveszi tőlünk. A babakocsim is gyönyörű, sötétkék, nagykerékű volt. Hímzett párna, és függöny volt benne, ezt is eladta anyukám a gazdag asszonynak. Az orvos felesége minden vasárnap kint ült az utcán a kispadon a szomszédasszonyokkal, szerette hallani a friss újságot, mi történt a héten a faluban. Édesapámék, vasárnap lévén, erre mentek sétálni, meglátogatni a szülőket a Tabánban. A doktorné elé értek, és ez csodálkozva mondta: „Ilyen szép pár nincs még egy a faluban!” Édesapám szülei is nagyon szerettek. Halálukig kicsinyemnek szólítottak. Mindig volt minket mivel megkínálni. A fánkot nagymama letakarta, és a dunna alá tette, hogy ne hűljön ki, mire odaérünk hozzájuk. Vasárnap náluk ebédeltem, a mise után elvezetett, sokszor töltött tyúkot főzött, ma is a számban van az íze. Mikor már nagyobb voltam, és szánkóztunk a házuk előtt a virág parton, melegedni bementünk, és nagymama a dobkályhán forralt bort készített, fele bor, fele víz, cukor, fahéj, milyen jó volt a hidegben! A cipőm átázott a hótól, és a nagymama ünneplő csizmájában ródliztam tovább. Kicsit nagy volt a lábamra, de a szánkó ettől még csúszott.

Én nem éreztem abból semmit, hogy apukám hol dolgozott, hol pedig nem volt munkája. Anyukám is hasonlított az anyjára, mert nagyon beosztó volt. Soha nem kért pénzt kölcsön senkitől. Amit apukám néha keresett, azt igen megbecsülte. Én sokszor sírtam, amikor a boltba nem vett nekem cukrot, csak élesztőt vásárolt. Mikulásakor a cipőmbe csak alma és dió került. Nem kényeztetett el, pedig csak egyedüli gyerek voltam. Tőle hallottam, hogy volt egy baba előttem, egy kisfiút szült, de nem maradt életben csak három hónapig. Ezért várt fiút édesapám, mikor én születtem! Szüleim 1940-ben igényeltek házhelyet, részletre kellett fizetni a község házára. Akkor én már négy éves voltam. A házhely a következő utca közepén volt, nem messze nagymamáékhoz. Egyszer, mikor aludtam, a szüleim az új házat kezdték tervezni, milyen jó lenne építeni a telekre. Elmentek a telekig, közben én felébredtem, de nem tudtam kimenni a kapun, így a tyúkokkal együtt kibújtam a kerítés alatt lévő lyukon. Az új telekre bömbölve érkeztem, meztelenül. Anyukám elképzelni sem tudta, hogy kerültem oda. Ölébe kapott, és kérte, mutassam meg, hol jöttem ki az udvarból. Szóval, majd szívbajt kapott, amikor meglátta a helyet, ahol csoda módra ki tudtam bújni.

Volt már házhely, de anyag és pénz nem volt. Akkor kapott édesapám megbízást a grófnétól, egy parádés istálló elkészítésére. Ez nagy segítség volt. Mindhárman dolgozhattak, a testvére is, aki két évvel volt tőle fiatalabb, és az édesapja is besegített. Így indult a mi házunk építése is. Éjjel megtervezte, milyen lesz az új ház. Mikor először pénzt kapott, rögtön követ fejtett az alaphoz a kőbányában, és több lovas kocsival fuvarozta haza. A következő fizetéskor téglát vásárolt, egy szoba, konyha, spejz, előszoba építéséhez. Nagyon szeretett és tudott is rajzolni, házat tervezni. Volt egy kihelyezett tanfolyam itt a községben, két építész mérnök tanította a jelentkező iparosokat műszaki ismeretekre, rajzkészítésre. A szakegyletben több hónapon keresztül oktatták a fiatal szakembereket, iparosokat. Vizsgát kellett tenni, ami után bizonyítványt kaptak építészeti tantárgyakból. Édesapám ennek öröme, életében először nézett a pohár fenekére. Nem tudtuk elképzelni, miért vezetik őt hazafelé a barátai. Szegény, nem bírt a lábán állni, a konyha közepére ült egy székre úgy muzsikált, egy nokedli szaggató volt a hegedű és a fakanál a vonó. Saját hegedűjét nem adták a kezébe, nehogy összetörje. Nagyon szépen tudott hegedülni és énekelni is.

Legénykorában az öccsével egy zenekart alapítottak. Ők készítették a hegedűket, a cimbalmot, nagybögőt, mivel télen nem volt munka, ráértek zenélni, szórakozni. Az öccse volt édesapámmal felváltva a primás, volt kontrás, cimbalmos, és apósom volt a nagybögős. Annyira megszerették ezeket a fehér cigányokat a faluban, hogy minden lakodalomban ők muzsikáltak. Vitték őket lovas kocsin más községekbe is, olyan jó hírük volt. A muzsikus cigányok egy alkalommal könnyes szemmel kérték édesapámat, ne vegyék el az ő kenyerüket, nekik ez a mesterségük, míg édesapámék jó hírű ácsmesterek. Ekkor hagyták abba a nagyszerű muzsikusi életet, és csak otthon, a saját szórakozásukra zenéltek. Van egy megsárgult fényképem a bandáról, ahogy zenélnék, tehát valóban igaz, amit meséltek. Ezután házakat tervezett és épített, tetőket készített. Igazán értette a mesterségét, még templomtornyot is vállalt és készített az édesapjával és öccsével. Kenderesen volt egy bíró, aki a templomtorny építését megrendelte és felügyelte a faluban. Gazdag ember volt, szerette volna ezt a jóképű, ügyes fiatalembert ott fogni a lányának, akkor volt édesapám 22 éves. Gondolom, ő is kedvesen beszélt és udvarolt a lánynak, hogy a munka jól meg legyen fizetve. Nagymama végtelenül örült a dolognak, hogy a fia jó helyre nőül. Háztűznézőbe ment Kenderesre, várták hintóval, és ő vitte is a jegykendő. A munka azonban véget ért, jól meg is fizették, de az eljegyzés elmaradt. Volt itthon a faluban egy szép, barna szemű leány, aki hazavárta. Szóval, egy kis kitérő előtt ott tartottam, hogy épül, készül a családi fészek.

Egyik éjjel kiszámította édesapám, hogy a meglévő téglából, ha üregesre rakja a falat, akkor nem egy, hanem két szoba telik ki. Így adta be a rajzot az építési engedélyhez. Ekkoriban sátor tetős házakat építettek, ez volt a divat. A miénk is ilyen lett, elkészült 1941. november 22.-én. Az első reggel, mikor felébredtek a szüleim, kérdezi apukám, milyen nap van ma? Egyszerre nevettek fel, nem is gondolták, hogy ilyen neves napon lesz a fészekfoglalás.

Érdekes ez a dátum. Én 1936. november 22.-én születtem, anyukámék lakodalma 1931. november 22.-én volt, most meg 1941. november 22. van, nem is tervezték, csak így sikerült az új házban az első ébredés. De nem akármilyen ház volt ez! Nagy ikerablakokkal az utca felé, a konyha világos volt, mert sarokablak engedte be a fényt délről. Az előszoba előtt a lépcső három méter széles, két oldalán négyszögletes oszlopokkal, igazi kis kastélyszerű volt abban az időben.

Főleg szeretet és boldogság vett körül szüleim részéről. Milyen jó volt nézni, mennyire szeretik egymást! Azonban ez nem tartott sokáig! Munka nem volt itthon, ezért Erdélybe ment dolgozni apám, sok vele egykorú fiatalemberrel együtt. Ezért nem hívták be katonának, és pénzt is kerestek. Ez az építkezés a Kárpátokban katonai titokként kezelt dolog volt, még fényképet sem küldhettek onnan. Három hónapban egyszer jöttek haza. Édesanyám itthon rendezte a dolgokat.

Egy alkalommal küldött édesapám egy vagon deszkát Erdélyből. Ekkor mindkét szobánkat nagyapám lepadlózta, divatos konyhaszekrényt rendelt anyukám az asztalosnál, de volt belőle disznóól és más egyéb is. Nagyon szépen gyarapodtunk, csakhogy jött a háború 1944-ben. Erdélyből hazaindultak a falubeli emberek, és jött velük apukám is. Vettek közösen egy szekeret, két ökröt fogtak elé, telerakták a kocsit holmival, és így érkeztek le a hegyről Borgóprundra, az első állomásra. Itt pakoltak át a vonatra, otthagyták a szekeret ökröstül. Remélték, hogy hazaérnek a front előtt. Ez azonban csak álom maradt. A vonatszerelvényt lebombázták, volt, akinek a fiából csak a keze maradt meg, nem érdekelte őket a sok tönkrement csomag, örült, aki életben maradt közülük. Hosszú idő után rendeződött az utazásuk, végre kaptak másik szerelvényt, és megfogyatkozva értek Magyarországra. Na, innen már gyalog is hazamegyünk!- mondogatták. Igen ám, de a vonat megállt, és itt már orosz hangokat hallottak. A vonatra több katona szállt fel, azt gondolták, csak igazoltatják őket. A kocsis belsejébe fegyveres katonák nyitották az ajtót. Kiválasztottak embereket, rámutattak édesapámra is, és le kellett szállniuk a vonatról. A faluból hárman estek bele ebbe a szerencsétlen választásba, nem gondolták, hogy fogságba viszik őket. Budapesten egy udvarra terelték be őket, várták, hogy igazoltatás után hazaengedik őket, mert csak valami miatt gyanúsak lettek. Apukámnál volt egy kis kockás notesz, ebbe írta apró betűkkel, hogy él, itt van Budapesten, viszik őket valahová. „Nagyon szeretlek benneteket, vigyázzatok magatokra! Csókol apa.” Ezt egy köre rákötözte, és a kerítésen átdobta. Ha valaki megtalálja, küldje el erre a címre. Megkaptuk, ez volt ez összes életjel egy év alatt tőle. Itthon még nem voltak akkor orosz katonák. Bombázták a falut is, sok helyen esett le bomba. Ahol házat talált, ott mind meghaltak. Mi sokat voltunk a pincében. Sokan jöttek hozzánk a cselédházakból, mert ott nem volt pince. Még levegőt sem kaptunk, olyan zsúfolásig megtelt a hely, ezért az ablakot kitörték, legyen levegő, meg ne fulladjunk. Édesapám arra kért, hogy ha baj lesz, és ideér a háború, a mi pincénk biztonságos, vasúti sínek vannak bebetonozva a pincefödémbe, nem lesz semmi bajunk benne, csak ha telitalálatot kap az épület. Szóval ide menekültünk többször a bombázások idején a szomszédokkal és a rokonokkal. Érdekes volt nekem akkor, hogy a bombázások ideje alatt az egyik család olyan jóízűen evett, emlékszem, nagy lábas teli volt libasülttel, combbal, májjal, töpörtyűvel, és a család minden tagja úgy evett, mintha a mezőn piknikeznének.

Már nyolc éves voltam, kijártam az első osztályt és mentem a másodikba.

Ezt azonban a háború miatt nem lehetett folytatni. Mindig a hátán cipelt anyukám, azt mondta, ha meghalunk, együtt haljunk meg. Nem is reméltük, hogy valaha együtt lesz a családjuk. 1944. december 8.-án a falunkba értek az orosz csapatok. Mi akkor is a pincében voltunk. A polcon volt három kerek kenyér, mivel ők is éhesek voltak, elvitték mind a hármat. Ez volt az első bemutatkozásuk, és jött a többi kellemetlenség. Nálunk férfi nem volt a háznál, a szomszéd is özvegyasszony volt, egy lánya volt, és a nagymamám a húszéves nagynénémmel lakott nálunk a pincében, így elmenekültünk oda, ahol férfi is volt a háznál. Az új lakásunk üres maradt, teljesen elpusztult benne minden. A szép új konyhaszekrény betörve, a padlós szobában égett a tűz, a teáskészlet a kúthoz verve, nem nagyon lehetett ráismerni a gonddal és szeretettel készített családi fészekre. Anyukámat ez azonban nem érdekelte, nem sajnálkozott rajta. Apuról nem tudott semmit, és minek a ház, ha nincs szerető férj, édesapa! Nem is emlékszem arra, mit is ettünk a háború alatt! Megszűnt a teli spájzunk, amelyikbe egy család teljes évi élelme volt, a katonák megtalálták, semmi sem maradt belőle. Kenyeret szállított egy orosz teherautó, nálunk volt a tisztai étkezde. Tudtam lopni kenyeret, mert leesett az egyik a kocs alá, én felkaptam és szaladtam vele a szomszédba.

Tavaszdott, egyre kevesebb katona maradt a faluban. Kezdünk hazamenni, rendezgetni, takarítani amit lehetett, a front után. A kertünkbe három éve édesapám 45 gyümölcsfát ültetett, mert dupla telek volt, egy sem maradt belőle. Viszont olyan mély árkok voltak benne, hogy én nem látszottam ki belőlük. A rengeteg teherautó felszántotta a kertet. Mi viszont éltünk és bizakodtunk, hogy a háborúnak vége, és újra jó lesz minden. Apuról azonban semmi hírt nem kaptunk. Ekkor folytattam a második osztályt, amit félbe kellett hagyni. A kastély egyik termét rendezték be nekünk iskolai padokkal. Ezt a front alatt kórháznak használták. Rengeteg katonát műtöttek itt, nagyon sokan haltak meg itt, akiket a templomkertben temettek el. A Garamtól hozták őket, ott állt meg a front. Ez a helység a sok fertőtlenítőszerrel olyan erős szagot árasztott, hogy az osztályban többen rosszul lettek tőle. Első áldozáshoz készültünk, leírtuk a bűneinket egy papírra, amit felolvastunk a gyóntatószékben. Nekem azonban a padban maradt a papírom, édesanyám a templomot takarította az ünnepre, ezért neki hangosan szóltam, csak úgy zengett a templom, hogy hozza a bűneimet utánam a padból. A plébános elmondta, előtte mindenki kérjen bocsánatot a szüleitől. Én is odaálltam édesanyám elé és elmondtam a mondókámat, „ha rossz voltam, kérem, bocsássa meg”. Megcsókolt és engedett tovább. Én azonban meg sem mozdultam, úgy elkezdtem zokogni, nem tudta elképzelni, mi bajom lehet? Anyu nevetve mondta: „Te kis csacsi, hát megbocsátottam.” De én tovább zokogtam. Végül kinyögtem, azért sírok, mert aputól nem tudok bocsánatot kérni. No, ekkor már anyukám is velem együtt zokogott. „Hidd el, apu is megbocsátott ott a távolban, ő is hallja, amit mondasz.”

Nagyon szegények voltunk. Én annyi rántott levest életemben nem ettem, mint akkor, abban az időben. Abból lehetett csak jóllakni.

Nyár lett, és nagymama kitalálta, hogy elmegy az Alföldre, malacot nézni, mivel neki vasutas kedvezménye volt nagypapa után a vonatra. Hozott is pár nap után a hátizsákban egy kis fekete valamit. Iskolából megjöttem, és igen örültem, hogy lesz az ólba már malac. Keresem, de hiába, a szalmába nem volt semmi. Mérgeesen rohantam be, minek tettek bolonddát, hiszen ott nincs semmi sem. Olyan picike volt a malac, elveszett a szalmában, nem találtam meg. Őszig lestem, majd csak megnő, télire elérte a nyolcvan kilót. Szóval, nemigen hízott meg, nem volt neki ennivaló, mitől is nőtt volna nagyra?

Én azonban igencsak nőttem. Ruháim kicsik, rövidek lettek. Édesanyámék jártak Budapestre kofáskodni. Vittek faluról tejet, és cserébe hozták érte használt ruhát. Nem válogattunk, azt vettünk fel, ami volt.

Eljött az ősz. Novemberre hazajött édesapám egyik barátja a fogságból. Hírt hozott, apu élt még, mikor utoljára látta, igaz, nagyon betegen hagyta ott, Szegeden van kórházban. Ettől jobb hírt nem kaphattunk! Tehát él, és mehetünk érte! Nagymamám, az ő édesanyja ekkor volt 63 éves, egészséges, jó karban lévő asszony. Azonnal elindult anyukámmal Szegedre. Vittek neki tejet, kenyeret, disznótoros kóstolót. A vonatok tetején utaztak, sok volt az utas, kevés a szerelvény, de végre megérkeztek Szegedre. Aput nem találták egyik kórházban sem. Több kórházat végigjártak, ilyen nevű foglyot nem kezeltek egyikben sem. Végül valakitől meghallották, hogy Szeged szélén egy iskolában is gyógyítanak foglyokat, akik hazaértek a fogságból. Fáradtan a sok gyaloglástól, végül megtalálták az épületet. A terembe lépve látták, hogy az egyik ágyon borotváltak egy beteget. Csak a szeme látszott mi a habból, anyukám ezt a zöld, fáradt szemet rögtön felismerte. Ezek a párjának a szemei! Odarohant, és csókolta a habos arcú, beteg édesapámat. A többi betegágyon kitért a nevetés, mert anyukám arca is borotvahabos lett. Nagymama meg csak sírt az örömtől. Nem hiába imádkozott a Jóistenhez a fiáért, most már hazaviheti elveszett gyermekét! Jó lenne tudni, hazaengedik-e velük? Édesapám mindjárt a kosarat nézte, mit hoztak neki benne? Egy éve rendes ételt nem evett, most a csomagból jól fog lakni! Tegyük csak le éjszakára az ágya mellé! Holnap mehet velük haza. Az orvos megtiltotta, ne egyen a hozott élelemből, mert reggelre meg is halhat tőle.

Anyukám megértette, szomorúan de szót fogadott az orvosnak, és elvitte a csomagot a szállásukra. A szomszéd ágyon fekvő beteg, aki szintén hadifogoly volt, a felesége biztatására jóllakott, és reggel halva találták.

Elérkezett a reggeli indulás ideje. Két oldalon támogatva indultak a hosszú útra a beteg édesapámmal. Ahol volt egy kis hely a vonaton, a padlóra kuporodott apukám, és vigyázták két oldalon, hogy össze ne nyomják, élve hozzák haza. Több helyen megállt a vonat, még rossz volt a közlekedés, ott aludtak, ahol szállást kaptak. Ahol beengedték őket, nagymama kérte a háziakat, hadd főzhessen apunak rántott levest. Sokára érkeztek haza a faluba. Messze van az állomás a házunktól. Én már régen aludtam, amikor belépett hozzánk egy öregember német köpenyben, csont és bőr volt, 45 kiló. Ekkor írtunk 1945. november 22.-ét. Hogy is hihettem volna el, hogy ez az édesapám? Én úgy vártam haza, ahogy elment itthonról. Csinos, 38 éves, 90 kilós férfi az én apám! Ne mondják, hogy én ezt az embert csókoljam meg! Szegénynek biztosan nagyon fáj, de én hetekig nem mentem hozzá közel.

Ahogy a napok teltek, megszoktam, hogy velünk van, de szeretni nem tudtam őt. A betegsége itthon még egy évig tartott. Volt kórházban is ezalatt, mert az egész testén tályogok keletkeztek, végül elvesztette, levágták a kisujját is. A rossz táplálkozás miatt nem volt elég piros vére, nehezen állt helyre az egészsége. Amikor hónapok múlva kezdett gyógyulni, egyre gyakrabban ment ki a műhelybe barkácsolni. Először nekem készített fapapucsot, utána a többi családtagnak és a szomszédoknak is gyártotta a fapapucsokat, mert cipőnk nem volt, s ha valami megmaradt, azt ünnepre hagytuk, meg a templomba menni. Rájött, hogy ha a talp közepén kettévágja a fát, akkor kényelmesebben tudunk lépni benne. Rossz cipőbőrből szegezett a szétvágott fatalpra egy csíkot a belső részre, így hajlott a fatalpú papucs. A libákat őriztem a tarlón, minden gyerek irigyen nézte a fapapucsomat, ők mezítláb voltak a tarlón.

Édesapám a szeretetét nem erőltette rám, leleményesen lopta magát a szívembe. Ügyes kezével bababútort készített nekem. Igazi, kétajtós, magas ruhásszekrény, egy toalettükör, asztal, két szék és egy kiságy volt a babaszobám. A szomszéd gyerekek csodálták, és szerettek volna vele játszani mind. Sajnos babám az nem volt a babaszobába.

A szomszéd Örzse néni egyik alkalommal megmutatta, mi van neki a sublótszekrényben. Egy nagyméretű púderos dobozban egy olyan kicsi baba lapult, hogy mozgott keze-lába, a szívem szakadt meg érte, amikor megláttam! Mindig lestem a sublót fiókot, kéregettem sokszor a babát, míg egy napon rászánta magát, megsajnál és nekem adta örökbe, de kikötötte, hogy 20 darab dió az ára. Én vittem rögtön a diót érte, és a csere megtörtént. Nagyon boldog voltam, azonnal beletettem a babaágyba az én drága ajándékomat.

Apukám soha nem kiabált velem. Türelmesen segített az iskolai feladatoknál, ha nem értettem meg a törtek számítását egy almát szétvágott, és úgy magyarázta meg az egyketted, egynegyed részeket. Ezt soha nem felejttem el! Ha anyukám veszekedett, ő mindig megpártolt, velem érzett, és nekem adott igazat. Egyik alkalommal sírva jöttem haza, elejtettem a tejes köcsögöt tejjel együtt, és összetört. Apu csillapította a hangoskodó édesanyámat, ő egy vagon köcsögöt vesz helyette Erdélybe, mert ott nagyon olcsó. Egyre jobban apás lettem, hozzá húzott a szívem!

Végül annyira felépült a betegségéből, hogy a helyi malomba elment dolgozni, a malomtulajdonos megszerette az ügyes keze miatt, mindent meg tudott javítani, ami a háborúban tönkrement. Este elment a zsák lisztért, mert csak sötétben tudta elhozni a munkáért kapott lisztet, és anyukám megsütötte az első kenyeret a kemencében. Összehívta a szomszédokat, és szelte a kenyeret, osztotta mindenkinek és sírtak, hogy ezt is megértük! Úgy lett egyre jobb az életünk, hogy édesapám egyre többet dolgozott. Már nem a régi, sovány ember volt, kikerekedett az arca. Éjjel mindig kereste a spájzban, mi van ennivaló, mindig éhes volt. Visszatért a jókedve is. A hiányzó kisujj miatt hegedülni nem tudott, igaz, nem is volt mivel, a hegedűje elveszett a háború alatt. Kezdem nagylány lenni, minden ruhát kinőttem, anyukám már tudott vásárolni anyagot, és varratott szép ruhákat, melyekben igazi nagylánynak éreztem magam. A háború borzalmait elfelejttem, elfelejtettük, csak édesapám emlékei kerültek elő esténként, a fogság napjait nem tudta emlékeiből kitörölni. Sokszor hallottam, csak egyszer kapott volna olyan ételt, amit itthon a sertésnek adunk! Ahogy a hónapok teltek, egyre könnyebben tudta felidézni a hadifogság szörnyű borzalmait. Egyik alkalommal kicserélte a csajkát a farkaskutya előtt lévő csajjával, mert abban maradt még valami ételforma. Ott is mindig fűrt, faragott az orosz rabtartóknak, és kapott érte egy darab vöröshagymát. Ez nagy kincs volt. Már tudott nevetni azon, hogy néztek ki, és milyen szerencse, hogy a falubeliek mind a hárman életben maradtak és hazakerültek. Itthon is tartották a barátságot, mindhárman, életük végéig. Minden vasárnap elmentünk a fiatalabb baráthoz beszélgetni, ő még legényember volt. Az esküvőn is ott voltunk. A másik barát szobafestő ember, rendszeres látogatónk és festőnk lett, míg élt. Édesapámmal folyton koccintgattak, míg estére csak kis kerülővel ért haza. Apukám soha nem rúgott ki a hámból, mindig tudta, hol a határ, nem emlékszem, hogy valaha is ittas lett volna. Egyet kivéve, a szakvizsga napján fiatalon, amikor örömeiben nézett a pohár fenekére.

A hidépítésnél kapott munkát, akkor én már nyolcadik osztályos voltam. Munkavezető volt, és kilenc hidat épített Bernece felé. Ekkor már szívvel-lélekkel édesapámat szerettem, úgy mint ahogy ő is engem. Anyukámmal egyre több vitánk volt, most már tudom, hogy jót akart nekem, tanított a házimunkára, de én konok voltam. Nem tudott úgy beszélni velem mint apu, úgy éreztem, nem tud úgy megérteni mint édesapám. Akkor azt gondoltam, anyu nem is szeret engem, pedig csak a hangot nem találta meg a szívemhez. Azóta is sajnálom ezt, de most már csak a temetőben tudok tőle bocsánatot kérni! Amikor elvégeztem az általános iskolát, a szomszéd faluba mentem dolgozni. 20 éves koromig irodában dolgoztam, komoly kislánynak ismertek, soha nem volt velem probléma.

Egyik nap az iroda ablaka alatt hallom fűtyülni a „Lavotta szerelmét”. Ugyan, ki ismeri ebben a kis faluban ezt a gyönyörű számot? Kimentem, hát a katona udvarlóm ül az ablak alatt. Sok hódolóm közül ő lett a férjem 1956. augusztus 26.-án. Akkor voltam 20 éves, ő 25. Szüleim elfogadták a választásomat, nem szóltak bele az életembe, hogy kit válasszak. Ő is egyedüli gyerek volt a szüleinek, akik életük végéig nem tudtak nekem megbocsátani, hogy otthagya a szülei lakását, és hozzánk költözött. Vidám természetünk miatt mi is sokat énekelünk és táncoltunk, ha szólt a zene. Sajnos jött a forradalom, ami Budapesten ért bennünket. Kaptunk egy szobát ajándékba a párom iskolatársától, nem kellett fizetni érte, ez volt a nászajándékunk. Úgy terveztük, Budapesti lakosok leszünk, igaz a párom nemigen rajongott a fővárosért, de én azt akartam, hogy ne falun éljünk. A sok borzalmasan rossz élmény miatt amit ott végigéltünk és láttunk, november elsején hazajöttünk a faluba. Talán szerencsénk is volt, mert a lakás ahol laktunk, belövést kapott. Itthon hetekig hatása alatt voltam, és nem tudtam elfelejteni a látottakat. Vártuk, mi lesz a vége ennek a forradalomnak! Falunkban is voltak fiatalok, akik fegyvert fogtak, és kérték édesapámat, legyen a vezetőjük. Ő szeretettel magyarázta, nem politizált soha, válasszanak fiatalabb vezetőt maguknak. Ez volt a szerencséje! Megúsza a megtorlást, különben őt is becsukták és megkínozták volna, mint azokat, akik fegyvert fogtak. A helyi KTSZ-nél dolgozott, mint műszaki vezető, úgy is ment nyugdíjba. Házasságunk ideje alatt szüleim részéről nem volt soha ellenkezés, mindig jó hangulat volt itthon. Egy dolog bántott nagyon, hogy nem jelentkezett utód, pedig már nagyon szeretünk volna családot. Ekkor már négy éves házasságunk voltunk. Édesapám velem együtt könnyezett, hogy nem lesz gyerek ebből a házasságból, míg végül hosszas vizsgálatok és kezeléseket után, házasságunk 5. évében született meg a kisfiam. Apukám munkahelyére küldtem az értesítést, ő hazarohant, de nem tudta elmondani, hogy fiú az első unoka! Anyu azt gondolta, baj történt velem. Végre elcsukló hangon közölte, megszületett Attila! Nehéz volt a szíve, ő egy életen át fiút várt, igaz, nem az ő fia, de az imádott unoka érkezését megérte egészségesen. Ezek után, mivel a család szaporodott, a gond is egyre nőtt. Fiunk kilenc hónapon keresztül egy éjszakán sem aludt, folyton sírdogált. Nem tudott szopni, ezért tápon és tehéntejen élt. Sokszor volt beteg, mindenkit zavart, hogy folyton sír. Édesapám soha egy szóval sem mondta, hogy idegesíti, és nem tud pihenni tőle. Amikor kicsit megnőtt az unoka, azt leste, mivel tudna vele játszani. Az első kis biciklit ő vette meg neki Vácon. Gyorsan meg is tanult rajta ülni és kormányozni a kisfiam. Készített az unokának fakardot a derekára, fapuskát a vállára, tökéletes mása volt az eredeti puskának. Biliárdot vásárolt és játszott vele napokon keresztül. Kártyázott az utcába lévő gyerekekkel is, akik mindig nálunk voltak. Nem tudott rájuk haragudni, ha csapták az ajtót, vagy a kaput. Ha megbüntettem a fiam, ő sajnálta, és kiengedte, ha bezártam valahová. Három évre jött a kishúga a családba. Így már hat főre növekedtünk. Jó lenne a lakást megnagyobbítani, hogy legyen szoba a gyerekeknek is. Így 1968-ban hozzáláttunk a nagy munkához, és bővítettük a családi házunkat. Apukám szó nélkül dolgozott, igazat adott nekünk, hogy szükség van a nagy konyhára és a plusz szobára a gyereke miatt. Akkor volt a fiam hét éves, a lányom négy éves. Egy év alatt lakható lett a házunk. A régi falakat is újra átépítettük, ne legyen üregek a fal, mert igen megrepedeztek az évek alatt. Jó is, hogy nagyobb lett a lakásunk, mert mind a két nagymama egyszerre került hozzánk. Nagynéném, anyu húga meghalt, abban az évben, mikor édesapám apja is elment örökre. Most már nyolc fő volt az asztalunknál. Szegény édesanyám folyton főzött, mosogatott, terített, pedig mindig félt a nagycsaládtól. Én abban az időben a helyi Takarékszövetkezetenél dolgoztam, egészen 25 évig, nyugdíjazásomig. Apukám és a férjem ment munkába reggel, én vittem a gyerekeket az óvodába, iskolába. Én vásároltam, éjjel mostam, vasaltam. Fiatalon ez természetes volt, bírtam a munkát. Aztán egyszerre elkezdtünk fogyatkozni. 1971-ben nagymama meghalt, a másik nagymama 1973-ban költözött örök nyugalomba. Jöttek a szülők betegségei: Anyukám folyton gyengélkedett a szíve miatt. Anyósom két év alatt teljesen tönkrement. Apósom ápolta, míg ő is hirtelen, 1978-ban meghalt a kórházban. Egyedül maradt anyósom, pedig akkor már ágyban fekvő volt. Hiába kértük, jöjjön, levisszük hozzánk, nem volt hajlandó. 1979 tavaszán édesapám hirtelen rosszul lett és itt hagyott bennünket örökre! Az utolsó szava az volt: „Az unokáktól nem tudok elbúcsúzni!” Ez volt életem legfájdalmasabb éjszakája, nem mentem dolgozni sem, az irodába elvittem a kulcsokat a munkatársamnak, én nem tudtam bemenni a hivatalba. Azt hittem, megáll az idő kereke.

Még este nézte jóapám a tévéadást, napközben festette az ajtót, ablakokat, a festék még meg sem száradt rajtuk, ő már nem volt közöttünk. Éjjel vittük orvoshoz, nem kapott levegőt, megfulladt. Az orvosi rendelőben csukta le a szemét örökre, 1979. március 29. volt. Nem hiszem el, hogy van ettől nagyobb fájdalom, amit akkor én éreztem!

És most itt állok, nézem a koporsót. Az arca olyan, mintha élne, mintha csak aludna. Olyan élethű! Szeretném, ha csak még egyszer megsimogatna, mint régen. De hallom, hogy a föld zörög a koporsóra, tehát igaz, hogy nincs többé! Sohasem láthatom mosolygós arcát, mindig kedves beszédét. De szívemben itt maradt örökre, őrzöm szeretettel emlékét, a legjobb édesapát, aki nekem a földre megszületett.

Ha behunyam a szemem, azóta is megjelenik dolgos két keze, lapos ujjai, és hallom hangját, ahogy reggel szólít: „Margó, hét óra, kész a kávé, gyere, kelj fel!”

RAKÓNÉ MOLNÁR IBOLYA

Színes gyöngyök

Csak egy percet adjatok még, vidám gyermekévek,
Színes gyöngy közt válogatnék, játszva, önfeledten,
Kergetném a tarka lepkét, meg a délibábot,
Befutnám a messzi rétet, szednék vadvirágot.

S ha anyám ölén megpihennék, mint puha fészekben,
Szónék merész, nagy terveket, álmos révületben.
Vágyam akkor elrepülne, végtelenbe szállna,
Szemem elé tárulhatna a csodák világa.

De jaj, a lepke tovalebent, délibáb sincs már ott,
Gyermekkorom s annyi ábránd eltűnt, nem találok.
Az idő is hogy elszaladt, évet évre váltva,
Játékaim láda őrzi, régen sutba vágva.

Képzetelem nem harcol már hétfejű sárkánnyal,
Tündérujjal írt szép mesék elfeledve várnak.
A csodavilág gyermekszívem mesebirodalma,
De álmaim mind odalettek, színes gyöngyként szerte szétgurultak.

Téli erdő

Régi úton a dombon át, andalogva járok,
Csípős szélről könnyes szemem, nem lel már virágot.
Pihenni tért, szinte halott, alszik a természet,
Szemére a hajnali dér csipkés szemfedőt tett.

Árva, szomorú az erdő, csupasz minden fája,
Hozzábújó csemetéi dideregve fáznak.
Félelmetes, zúgó hangja odalett a nyárral,
Mikor szilaj tombolással vad viharok jártak.

Dühödte kedve rég a múlté, méltóságba dermedt,
Ágát-bogát összehúzná, olyan meztelen lett.
Magányos már, kis lakói messzi földön járnak,
Elfeledve kedvenc fájuk, napsütésre vágnak.

Meghatódva lépegetek, sűrűn meg-megállva,
Tapintható szinte a csend, zajt ne üssön lábam.
Lélegezni alig merek, elfojtva csak, némán,
Mint ahogy az ember őrzi nagybetege álmát.

Novemberi délután van, sűrű ködök jönnek,
Szürke fátylat teregetnek hegyre és a völgyre,
Fenn, magasan darvak szállnak, hangjuk sír a széllel,
A koraalkony fényeket gyűjt, itt van, megint tél lett.

József Attilához

Hamvas borostyánból koszorút kötöttem,
Méltán tisztelegni, emlékezni jöttem.
Tudjad, nem feledtünk, őrizzük a lángot,
Nagy-nagy tűzről álmodoztál, szíved mindig fázott.

Szeretetet sóvárogtál, komisz gyermekcsókkal,
De anyád csak robotolt, szegény napszám mosott,
S ha temérdek gondja közt néha otthagyt,
Te fittyet hányva a kegyelmes családra,
Vadul perlekedtél az egész világgal.

Dacos könnyed hullott, csak a Mamát hívtad.
S aztán is, később is, mindig visszasírtad.
Korán, gyermekfejjel tanultad a törvényt,
Nem hajlottál minden szélben, szálfamódra törtél.

A város peremén, ahol éltél, csorba pléhteknők alatt
Álmodztál egy élhetőbb világról, mely talán egyszer felvirrad.
Konok éhség hajtott, vágytál gazdag lenni,
Jó ruhában kuglert, libasültet enni,
Feledni végre a sok szűkös napot,
Mikor egész fazék helyett, csak apró bögrével jutott.

S hogy harmadnap is nem ettél már se sokat, se keveset,
Tiszta szívedet dobra verted, hogy ördöggel kössél üzletet.
Ám a dicső, jó urak kivont szablyával megálljt intenek,
Vasszigorral tesznek tanúságot, nem tűrhet tovább az egyetem.

Szellemektől óvták-e a hont, a világot az egész földtekét,
Nem lesz oktató, sem tanár, ki más követ fűj, más nyelvet beszél.
Sorsoddal immár számot vetve, fásultan ültél a rakpart kövén,
Füledbe zsongott a vidám Duna hozzá, s a külváros gondok közt henyélt.

Harminckét évéd bizony elszelelt, mint csépléskor, ha pelyvát hord a szél,
Hiába fűtötte buzgó szívedet a hazáért izzó szenvedély.
Tolladtól, s a szótól így megfosztva, nem lelted helyed már a nap alatt,
Elmentél ebből a romlott világból, s szelíd álmodban talán a Mama símogat!

KOVÁCS JÁNOSNÉ

Milyen volt a munka régen a faluban?

Nagyon nehéz volt régen falun a munka, mert nem voltak gépek, kézi erővel kellett mindent végezni. Itt idézem fel például az aratást és a cséplést. Reggel, korán kimentek a földekre a férfiak, lekaszálták a búzát, az asszonyok pedig sarlóval felszedték a földről, és kévékbe kötötték, majd félkeresztekbe rakták. Nagy melegben korán reggeltől estig a földeken dolgozni bizony, nagyon nehéz volt. Este, mikor hazaértek gyalog és fáradtan, az otthoni házimunka várt rájuk, vacsorát kellett főzni, tüzet kellett rakni, mert nem volt se villany, se gáz. Vízet is kútból kellett húzni, de kút se volt minden háznál, sok családnak távolról kellett vödörrel hordani haza a vizet. És a sok állat etetése is mind rájuk várt.

Szombat volt az a nap mikor nem mentek a határba, ilyenkor mosták ki kézzel teknőben az egész heti szennyest, és sütötték kemencében a következő hétre a kenyeret a családnak, és mázolták a szobákat és konyhákat törekes sárral. Világítani is gyertyával vagy méccsessel világítottak. Aratás után következett a búza hazahordása szekerekkel. Hazavitték a búzát kertekbe, szérűkbe, berakták nagy kazlakba, majd a cséplőgéppel mentek és elcsépeltek a búzát. Géppel dolgozni is nagyon nehéz volt, nem lehetett megállni, csak reggelizni és ebédelni, mert a gépbe folyamatosan kellett rakni a kéréket és onnan elhordani a töreket és a szalmát. Nagy melegben ez a munka is nagyon fárasztó volt. Szállt a por és a búzából a szűrős törek. Munkalehetőség jobban csak a mezőgazdaságban volt. Kőművesek és ácsok voltak a faluban, de nekik is nyáron volt munkájuk, télen az erdőre jártak fát vágni, de minden munkát kézi erővel végeztek.

Milyen szokások voltak régen a faluban?

Kezdem mindjárt az év elején. Újévet jártak köszönteni, de nemcsak a családokhoz, hanem a szőlőkbe és mezőre is, hogy jó termés legyen az új évben. Aztán jött a farsang, ekkor három nap ünnepeltek, három nap szállt a cigányzene, mentek a bálba a lányok, legények, szülők kísérték őket, vitték a kosarakban a süteményt és a bort. Egész farsangban mentek a rokonok egymáshoz ünnepelni. Majd következett a nagyböjt. Nagyon betartották a böjti napokat, szigorú hústól való magtartóztatás volt. Sokan se szerdán, se pénteken, de még szombaton se ették meg a húst. Csak feltámadás után, a mulatságoknak is vége szakadt ez idő alatt. Húsvétkor sokan jártak locsolkodni, de sokszor nem kölnivel, hanem vizes vödörrel és bizony ebből aztán kaptak bőven a lányok. De azért megkínálták őket is a szokásos ételekkel. A gyerekeknek festett piros tojást adtak. Ősszel a szüreti mulatsággal tették színessé a szüret közeledtét. Abban az időben sok ló volt a faluban és a lóháton mentek a legények. Azután következett a szüret. Vidám szüretek voltak, mert azt mondták a dédszülők, hogy akkor a cigányok is kint voltak a szőlőben muzsikálni. Szüret után következett a kukoricatörés. Letörték a kukoricát, majd szekérral hazavitték, és este összegyűltek a szomszédok és kipucolták a kukoricát. Összekötötték csomókba és felkötötték a padlásra száradni. Közben jókat beszélgettek. Ez volt az esti szórakozás, nem volt akkor TV. Így teltek el az őszi esték. Utána télen elkezdtek fosztani a tollakat. Minden háznál volt liba vagy kacsa, de sok helyen mind a kétféléből volt. Ezeknek a tollát téli estéken megfosztották, majd párnákba és paplanokba rakták, közben itt is vidáman elbeszélgettek. Megtörtént az is, hogy a legények galambokat engedtek be a szobába és a toll repült szét a lakásban. Ezzel viccelték meg a fosztókat, ennek pedig nem örültek. 10 óráig tartott este a tollfosztás, utána mákos kukoricával, aszalt gyümölcscsel, pogácsával, borral kínálták meg a fosztókat és így mentek házról-házra, míg meg nem lett fosztva a toll.

Karácsonyt is szépen megünnepelelték. Adventben jártak a betlehemesek, karácsony előtt kilenc este a szent családot vitték mindig másik házhoz, és ott imádkoztak, énekeltek. Ez a szép szokás ismét felelevenedett, Karácsony este „csordapásztorozni” jártak a gyerekek, minden utcából lehetett hallani az éneküket. Karácsony böjtjén a pásztorok is jártak köszönteni, minden családhoz mentek, ahonnan valamilyen állat járt ki a lehelőre. Ezeket is borral, hallal ajándékozták meg, és közben fűzfavesszővel csapdosták a lábaikat, hogy fürgék legyenek.

Így készültek a karácsonyra a régi időkben. Nagyon nehéz és fárasztó munkát végeztek ősünk abban az időben, de szeretettel emlékezünk vissza rájuk.

GOMOLA ANDOR

JOCÓKA

EGY IGAZ BARÁT EMLÉKÉRE

Már öt éve, hogy nincs közöttünk...

Most tél van, gondolataim, mint gyöngyfüzerek sorolnak egymás után, úgy ahogyan a felhőfoszlányokat úzi, hajtja a februári szél odakint.

Eszembe jut, mint már számtalanszor az elmúlt évek hosszú során: Jocóka. Becsületos polgári neve Szecsey József volt, de mindenki csak Józsinak, Jocónak, Jocókának hívta.

Telekszomszédok voltunk, így ismerkedtünk össze. Először csak szomszédok voltunk, a barátság később alakult ki közöttünk.

Imádta leányát, Ildit, ahogyan ő hívta: a Tücsit. Már-már a bálványozásig szerette leányunokáját, Nikit. A később született fiú unokájáért már együtt aggódtunk, hiszen Ildi előzőleg már néhányszor elvetélt. De Levente egészségesen született, az öröm és a büszkeség majd szétfeszítette Jocókát. A gyerekeket amúgy is nagyon szerette, képes volt a telkén sátot felállítani, hogy a pestiek kis unokái ott játszhassanak.

Nagyon szeretet túrázni, több turista útvonalat bejárt Magyarországon, sőt külföldön is, de a Börzsönyt különösképpen a szívébe zárta.

Ezermester volt, szinte mindenhez értett. Javította a permetezőket, kapálógépeket, de még betonkeverőt is. Hozták is rendszeresen hozzá az elromlott eszközöket, például Tóth Tibor, akivel egyébként barátilag elég sokszor ugratták egymást. Ha a Fövényesi Pistának nem indult be a kapálógépe, Jocóka máris ott volt, és addig „bütykölte”, míg nem kezdett működni. Abban az időben futott a tévében valami sorozat, az egyik szereplője alapján nevezte el Kereszti Attila „hegyi doktor”-nak. Illett is rá ez a titulus, mert mindent „gyógyított”!

Hihetetlen munkabírása volt, Már kora hajnalban kint tevékenykedett, csoki-barnára lesült felsőtesttel – amit én nagyon irigyeltem – és a déli hőséget kivéve, mikor is olvasott, vagy rejtvényt fejtett, egészen sötétedésig tevékenykedett. Szép is volt a telke, gyönyörködött veteményei fejlődésében, büszkén mutogatta paprikáit, paradicsomait. Amit megtermelt, szívesen megosztotta ismerőseivel.

Precíz ember volt. Precizitására jellemző az az eset is, ahogyan bungalóját építette. Akkoriban az volt a szokás a Kaluckóban, hogy mindent együtt „építettünk”, ahogyan Molnár Lajos, a Juhász Miklós testvére mondta: - Úgy, ahogy az anyag adja magát.

Jocóka az egyik héten lebetonozta az alapot, megbeszéltük, hogy a „banda” a hét végén jön és segítünk. Mikor szombaton kiértünk, addigra a ház vázát egyedül felállította, majdnem minden pontosan a helyén volt, nekünk szinte alig maradt valami munkánk!

Azután úgy döntött, hogy a már elkészült épületet alapincézi. Nekifogott hát, és teljesen egyedül kiásta, kialakítva benne a teljesen száraz tárolót. Olyannyira száraz volt, hogy a télire eltett zöldségek homokját időszakonként nedvesítenie kellett. Itt tárolta a nyáron eltett savanyúságait, befőttjeit is, sok háziasszony megirigyelhette volna azokat.

Precizitásáról jut eszembe az az eset, amikor Fővényesi Pista a présháza mellé fedett száletlit épített, hogy nyáron árnyékban borozgathasson barátaival. A gondolatot tett követte, az ács brigáddal nekiláttak az építésnek, a sok szakember mellett természetesen Jocóka is ott volt. A tető lécezésénél Pista fent ült, leadott egy lécet Jocónak, és kérte: - Vágj le hármat a hosszából, legyél szíves. Jocó erre megkérdezte: - Mi hármat? Én vasas vagyok, én milliméterben számolok, nem úgy, mint az ácsok, centiben, lökd meg a kecskét!

Bárki kérte, akár a telkesek, akár a falubeliek közül, rögtön ment segíteni. Sátori Julika kérte, hogy segítsünk a nemes szőlő lugására feltenni a madárhálót, szinte azonnal átvette az irányítást. De segített szüretelni is, Julikánál a pincéből felvitte a kádat, darálta, préselte a szőlőt. Vagy Fővényesi Jancsi felesége édesanyjánál a pincében ezt-azt,

Említettem már, hogy a telkesek szinte kalákában dolgoztunk a nagyobb munkákban. Egy alkalommal Körmendi Janinál bővítettük az épületet. A szakmunkát természetesen Jocóka végezte, mi többiek tedd oda, hozd ide munkában segítettünk. Jocó kezében fűrőgép volt, én – neki háttal – éppen lehajoltam egy deszkáért, amikor az ülepemhez nyomva a gépet, pont olyan hangot hallatott, mint amikor beindul a masina. Erre én akkorát ugrottam, mint egy töketlen bakkecske, ami már annál is inkább képtelenség, mert ha töketlen, nem lehet bakkecske. Természetesen volt nagy nevetés. Igencsak szerette ugratni a hozzá közel állókat, de ezért soha nem lehetett haragudni rá!

Édesszájú volt. Reggel első dolga volt, hogy megigya – ahogyan ő nevezte – a KÁJÉt, három-négy kiskanál cukorral. Egyszer megkérdeztem tőle, miért mondja így, azért – felelte -, mert az a JózsiKÁJÉ! Sokszor megtörtént, hogy áthozott egy tál „egérkét”, amit rípsz-roppsz kikevert, és megsütött. Vagy számtalanszor előfordult, hogy sárgarépát reszelt le, megöntözte mézzel, amit Félixől – ahogyan ő nevezte – a mézes bácsitól vásárolt, s TV nézés közben elesipegetett.

Ha már szólásainál tartunk, családjukban ma is így köszöntünk meg egymásnak valamit: - Köfi má! Mire a válasz: - Szívi má! Vagy a villanyhosszabbítót ménkűnek hívta. Megkérdeztem, miért, mire a válasz: -Fogd meg a végét, amikor be van dugva, majd megtudod!

Ízletesen főzött. Ha valami újat próbált ki, hozott belőle kóstolót. Ha a „bandából” bárkinél közös főzés volt, hamar átvette a főzőkanalat, ízesítgette, kóstolgatta, s mi mindnyájan jól jártunk így. Ha meglátogatták turista barátai, bográcsos étellel várta őket. Már korán reggel kerékpárra pattant, indult vásárolni. Izgatottan készülődött: - Nem akarok leégni előttük, mondta ilyenkor.

A karakán, határozott megjelenése ellenére igen érzékeny ember volt. Akkor még nem laktunk itt, így hétféteken sosem tudtuk a főzést úgy eltalálni, hogy minden elfogyjon. Haza cipelni nem akartuk, ezért indulás előtt átvittük hozzá a „maradékot”, amit szívesen elfogadott, mert akkor hétfőn nem kellett a főzéssel bajlódnia. Egyszer Sátori Julika, idézve a verset, viccesen megjegyezte: hazahozta Kegyelmeséktől vacsoráját. No ezen Jocóka úgy megsértődött, hogy napokig nem szólt Julikához. De a „harag” nem tartott sokáig.

Persze tanított is, ha kellett. Ha valaki érdeklődött valami iránt, elmondta, hogy ezt, vagy azt miként kell csinálni. Telkünkön volt egy terület, ahol a nagy fák miatt csak a fű termelt meg, ezért kaszát kellett vennünk. Megkérdeztem Jocókát, hogyan kalapáljam ki a penge élet, megmutatta. De hát más látni, és más elkészíteni. Hát én kalapáltam, ahogy tudtam. Mikor készen lettem vele, megmutattam Jocónak. Elbalsalyogta magát, majd azt mondta: Hát..., ha Magyarország hegy- és vízrajzát akarod a fübe vágni, arra jó. Te, ezen az élen, ha végigmegy egy légy, tengeribeteg lesz tőle!

Eszembe jut az is, hogy többször segitettem neki, ha valami olyan munkát végzett, amit meg kellett fogni, hogy ő zavartalanul tudjon dolgozni rajta. De, ha valami plusz szerszám kellett, s az nekem is volt., mondtam neki: átszaladok érte. Erre Jocóka ravasz módon megjegyezte: Ne rohanj, a végén még leversz valamit!

Nagyon szeretett rejtvényt fejteni, olvasni. Egész kis könyvtára volt. Egyszer megkérdeztem tőle, mit csinálsz majd a könyvekkel. – Hát majd a könyvtárnak adom!

Halála után – Ildivel egyetértésben – a községi Könyvtárba vittük el azokat. Bartos Zsuzsi az Oroszi Híradóban köszönte meg az adományt.

Volt egy komoly gerinc műtéte, szerencsésen felgyógyult belőle. Autóbalesetet szenvedett, nem ő volt a hibás. Nagyon súlyosan megsérült az unokájával együtt, de ő csak az unokájáért aggódott, ne legyen maradandó a sebesülése. Hála Istennek mindketten felgyógyultak. Mindig azt mondta: - Kétszer születtem! Egyetlen „haszna” volt a balesetből, ezt követően nem dohányzott!

2004. február végén részt vett az általa nagyon szeretett turista társaival egy Alacsony-tátrai túrán. A videó felvételt megnéztük, ezt a túrát mi nem mertük volna vállalni, olyan nehéznek tartottuk. Jocóka jókedvű volt még a képeken, mindenkit maga elé engedett, akkor még nem tudtuk, miért. Márciusban a telkén találkoztunk, a hangja fátyolos volt, leverten mondta, hogy egy vödör krumplit nem tud felvinni, nincs ereje. Vigasztaltuk, hogy biztosan a tél miatt érzi magát gyengének. De azért szép lassan mindent elveteményezett!

Tudtuk, hogy vizsgálni fogják a tüdejét, vártuk az eredményt. Akkor még nem gondoltunk rosszra.

Ildi telefonon értesített bennünket a megrázó hírről: Jocókának tüdőrákja van. Az orvos annyit közölt, valószínűleg a Karácsonyt nem éri meg...

Mi többször felkerestük őt Csömörön, vittünk az éppen érő gyümölcsökből, az általa ültetett friss zöldségekből. Az első időszakban még bizakodóak voltunk, hiszen a szokásos vidámsággal fogadott bennünket. Sajnos később állapota romlott, sok esetben észrevettük, hogy látogatásunk egyre inkább fárasztja.

A Karácsonyt még a családjával ünnepelte, 2005. május 31-én magával ragadta a kegyetlen halál. Temetése, szórátása júniusban volt Csömörön.

Sátori Julika megszervezte, hogy a horpácsi Önkormányzat kisbuszával néhányan Nagyorosziból, közeli ismerősök, barátok a temetésen részt veszünk.

A szertartáson sokan voltak, a családon, rokonokon kívül volt munkatársai, barátai, turista társai.

Maga a szóratás eléggé visszatetszést váltott ki belőlünk, a hamvakat átlátszó, zárt csőben szórták, engedték le, volt ugyan vízfüggöny, de kívülről, s igen furcsa hatást mutatott. Sátori Julika ezért, egyetértésben Berki Margittal, Zabari Margittal, Fővényesi Pistával, egy maradandó emléket kívánt állítani Jocókának, hiszen sokunknak vált barátjává, sokunknak segített. Legyen egy hely Nagyoroszipban, ahol egy- egy pillanatra megállhatunk, emlékezhetünk rá, hiszen szinte már ennek a községnek a lakosa volt. Felkereste hát az Önkormányzatot, a polgármestertől, Hornyák Endrétől egy urnahelyet szerzett. Minket megkért, hogy a „sírhely” felszentelésére kérjük fel Imre atyát.

Egy kicsit félve kerestük fel Imre bácsit, bár nagyra becsültük őt, de én nem vagyok katolikus, a felszentelésre váró „sírhely” nem az elhunytat takarja, hátha nemet mond erre a kérésre. Meg kell mondanom, kellemesen kellett csalódnunk.

Azért is tartottunk tőle, mert Ilditől tudjuk, hogy Jocóka temetése körül sok gond merült fel. Éppen költözés alatt voltak, a csömöri házat el kellett adniuk, Jocóka egészségügyi felügyeletét ápolását a III. kerületben tudták volna ellátni, ezért Csömörről már kijelentkeztek, a III. kerületbe átjelentkeztek ugyan, de még nem költöztek be. A temetést a csömöri plébános nem akarta vállalni, hiszen már kijelentkeztek, az óbudai plébános pedig azért nem vállalta, mert még nem laknak a III. kerületben.

Ilyen előzmények után valóban jól esett Imre atya hozzáállása, aki megértette, elfogadta, hogy az itteni ismerősök, barátok ilyen módon is adózni kívánnak Jocóka emlékének.

A temetőbe most is kijárunk, egy-egy szál virággal emlékezve rá. Sajnos a helyi lakosok szinte mindegyikének nyugszik hozzátartozója itt, így, ha csak egy rövid imára is, felkeresik a sírhelyet. Jó érzés tudni azt is, hogy volt turista társai, ha erre vezet a túraútlejtő, szintén adóznak emlékének.

Emléke annyira élő, hogy szinte hihetetlen, már öt éve nincs közöttünk...

Hiányzik!

Akik ismerték, becsülték, akik becsülték szerették.

Nézem az alkonyati fényben, ahogyan tovasuhannak a felhők, mint gyöngyfüzérnek sorolnak egymás után, így sorolnak az emlékek egyre, egyre...

Nagyoroszi, 2010. februárja.

HORNYÁK ENDRÉNÉ

A NAGYOROSZI ÓVODA TÖRTÉNETE

/ az 1920-as évektől napjainkig /

Nagyszüleink visszaemlékezése és régi fotók, valamint Erdős István : NAGYOROSZI c. történetírása nyomán tudjuk, hogy a valamikori mezőváros, majd 2000 fő körüli lakost számláló nagyközség már a XX. század elején is működtetett óvodát.

A településen élő Berchtold grófi család gyermekei mellé már az 1850-es években neves tanítót fogadott Nagy Iván - a későbbi történetíró-tudós - személyében.

A család gyermekek iránti elkötelezettségét bizonyítja, hogy kastélyuk egy termét a község gyermekeinek rendelkezésére bocsátották, ahol az Egyház és a Községi Elöljáróságok segítségével működhetett az óvoda már a századelőn.

Az 1920-as évek elején készült fotó szerint a mintegy 40 - 50 fős gyermekcsoportban 1 óvónő ,- akit Demján Etelkának hívtak, és egy dajka, bizonyos Nagy Julianna helybéli leány nevelte a falu gyermekeit.

Az óvoda csak délelőtt fogadta a gyermekeket. Kis uzsonnatáskában, kosárkában vitte minden gyermek az elemózsiáját.

Aki igényelte, bárkinek a gyermeke részesülhetett az óvodai nevelésben.

A Kastélyból a II. Világháborút követő időben a szintén faluközpontban lévő épületbe költözött az óvoda, ahol mai nap is működik. Akkor Hősök tere, ma Szent István tér 1-2.

Az 1945-ben államosított , 1876-ban épült Pénzügyőri laktanyából alakították ki a nagy létszámú gyermekcsoport számára az óvoda helyiségeit.

Az első óvodavezető nyugdíjazása után több évig Óvári Anna volt a vezető, majd Sarkadi Erzsébet és Koszpek Magdolna követte őt.

A katonai tüzér-laktanya és a szolgálati lakások megépítését követően egyre nagyobb gyermeklétszámmal működött az óvoda.

Folyamatos bővitéssel, - az óvoda épületben lévő pedagógus szolgálati lakások csoportszobákká alakításával - az 1950-es évek végére már Napközi Otthonos Óvodaként, 3 csoportban fogadták a gyermekeket.

A fenntartó a Községi Tanács, az Általános Iskola igazgatója , Katona Pálné az elsőszámú vezető.

Az óvoda konyhájáról étkeznek a Napközi Otthonos iskolások és a nevelők is.

1959. augusztus 01-től az óvónőképzővel rendelkező katonatiszt feleséget, Csépan Tibornét bízta meg az óvoda vezetésével a Rétsági Járási Tanács közvetítésével az Általános Iskola igazgatója.

Több, mint 20 éves intézményvezetői megbízatása idején az épület kívül-belül sok átalakításon ment keresztül. / pl : vezetékes vízellátás , gyermek mosdók, WC-k épületen belüli elhelyezése, stb./

A 75 fős engedélyezett csoportlétszámmal már 100 fölötti az óvodába járó kisgyermek száma.

A zsúfoltság elkerülése érdekében 1979-ben a Honvédség szolgálati lakásaiból 1 csoportszoba került kialakításra, ahol 2 évig tartózkodtak óvodások.

Csépan Tiborné elköltözését követően a Községi Tanács VB Fövényesi Jánosnét bízta meg a vezetéssel az 1980-as nevelési évtől.

1981-ben új, korszerű főzőkonyha épült az óvodaépülethez, s ez újabb bővítést tett lehetővé. Gyermeköltöző, s új gyermekmosdó is kialakításra került.

Az engedélyezett gyermeklétszámot jóval meghaladó 110,120 gyermeket nevelt ekkor már az Általános Iskolától független Óvoda 6 óvodapedagógus és 4 dajka segítségével.

Az épület kibővítése magával hozta a játszóudvar megnagyobbodását is. A parkosításban, új udvari játékok készítésében, a KRESZ-park kialakításában , az új kerítés elkészítésében számottevő segítséget nyújtottak a szülők, a Honvédség ,a környező üzemek és az óvodai dolgozói, valamint családtagjaik.

Az így kívül-belül megszépült Óvoda 1985 nyarán országos óvodapedagógiai esemény színhelye lett. Nagyoroszi Község Tanácsa emléktáblát helyezett el az épület falán a Magyar Pedagógiai Társaság Nógrád Megyei Tagozata kezdeményezésére községünk szülötte, Szabó Endre / 1839-1914 / egykori kisdudóvó,- az első Óvodai nevelés c. folyóirat szerkesztője, több óvodai nevelést segítő szakkönyv írója tiszteletére.

Ez időtájt a Borsosberényben működő 2 csoportos Óvoda vezetése is a Nagyoroszi Óvoda hatáskörébe került. A dolgozók kötelesek voltak egymás helyettesítésére szükség esetén. A Nagyoroszi Napköziotthonos Óvoda vezetője ebben az időszakban már függetlenként tevékenykedett. Az óvodában gyermekekkel közvetlenül foglalkozó dolgozók száma : 8 óvónő, 4 dajka Nagyorosziban, 3 óvónő 2 dajka Borsosberényben. A főzőkonyha vezetése mindkét intézményben ételmezésvezető segítségével az óvodavezetés feladatai közé tartozott.

Fövényesi Jánosné a vezetői megbízatásának lejártá után – nyugdíjbavonulásáig- a 2002-es nevelési év végéig csoportvezetőként foglalkozott a gyermekekkel .

A Községi Tanács VB megbízásával 1989 őszétől az addig helyettesként tevékenykedő Hornyák Endréné vette át a vezetői feladatokat.

Az Önkormányzati választásokat követően a Borsosberényben működő Óvoda ismét önálló lett.

A Nagyoroszi Óvoda gyermeklétszáma jóval meghaladta a hivatalosan elfogadott létszámot már évek óta.

Az 1950-es évektől jól működő Bölcsőde szolgáltatásait - a GYES bevezetését követően - egyre kevesebb kisgyermek vette igénybe. Ennek következményeként a Község Vezetése a Bölcsőde bezárására kényszerült.

A helyzet megoldása az Óvoda újbóli bővítésével vált lehetővé.

Az Önkormányzat a már működő, többször átalakított Óvoda melletti TSz iroda épületének megvásárlásával, átalakításával egy újabb csoportszobát hozott létre, ahová a rászoruló 2 és fél éves kisgyermek is felvételt nyertek.

Az óvónők segítségére voltak a Bölcsődei gondozónők.

Az átalakítást követően a már meglévő 4 csoportszoba mellé került egy 5.- külön mosdó, WC, öltöző helyiség gyermekeknek, felnőtteknek. Megvalósulhatott a Szabó Endre Emlékszoba, mely egyben a rászoruló gyermekek logopédiai képzésének is a helyszíne.

Kialakításra került egy tornaszoba is, ahol a rendszeres testnevelési foglalkozásokon kívül a gyógytestnevelés is történik. Ez a helyiség ad helyet a néptánc oktatásnak és a labdarúgással való szakszerű ismerkedésnek is.

Az Óvoda teret ad a heti hitoktatásnak is.

Az átalakítással egyidőben a központi fűtés is felválthatta a vas- és cserépkályhákat.

1993. évtől a Gyermekétkeztetés kikerült a vezetői feladatok közül, s Rada Csabáné vezetésével önálló intézményként működött közel 10 évig. Jelenleg magánvállalkozó végzi a szolgáltatást.

Sajnos a Honvédség megszűnése a gyermeklétszám csökkenésével is járt. Ennek következtében a Fenntartó 4 csoportossá változtatta a férőhelyek számát.

Az átalakulás viszonylag zökkenőmentesen zajlott.

A pedagógiai megújulásra mindig fogékony dolgozók példamutató tevékenysége segíti a gyermekek személyiségének kibontakoztatását, fejlesztését.

Az Intézmény évek óta felvállalja a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését is. Fejlesztésükhöz gyógypedagógus segítségét is igénybe veszi.

Az óvodapedagógusok mielőtt megalkották az Óvoda Helyi Nevelési Programját, több alternatív pedagógiai módszert tanulmányoztak.

A helyi program s a j á t o s s á g a : a környezetünk tevékeny megismerése, megszerettetése, a megóvására való nevelés - a helyi sajátosságok figyelembe vételével.

A Program törvény szerinti felülvizsgálata idején a nevelőtestület döntése alapján az intézmény felvette a NEFELEJCS ÓVODA nevet.

A Minőségbiztosítási feladatok körében megfogalmazásra került az óvoda h i t v a l l á s a, mely szerint : „ A szülőkkel közösen olyan gyermeki személyiségeket szeretne formálni, akik az iskolai elvárásoknak eleget téve, majd felnőtté válva képesek lesznek az óvodában szerzett tapasztalataikat, ismereteiket hasznosítani. „

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelésével elősegíti az óvoda a gyermekek és a szülők körében a m á s s á g elfogadását is.

A dolgozók számára egyértelmű, hogy az óvodában szerzett élmények é l e t r e s z ó l ó a k. A közmondással vallják : AMIT JANCSI MEGTANUL, JÁNOS SEM FELEJTI .

A Nefelejcs Óvoda vezetőjének nyugdíjba vonulását követően a vezetői feladatokat egykori helyettese, Holma Zoltánné látja el a 2006-2007-es nevelési évtől .

Szerteágazó munkáltatói feladatain túl az óvoda épületének folyamatos karbantartása, felújítása , a már elavult berendezések szükség szerinti cseréje óriási kihívás ebben a nehéz gazdasági helyzetben.

Szerencsére elmondható, hogy az Intézmény fennállása óta mindig mindenben támogatást kapott a Fenntartótól, a lehetőségeihez mérten.

A pedagógiai munka színvonalának szintentartása valamennyi dolgozó szívügye.

A gyermeklétszám jelenleg is 80 – 90 fő körüli.

KÖNYVAJÁNLÓ

Ádám Tamás

Apám pornója

A felszaggatott vásznak mögött kibírhatatlan csendek vannak, állítja hat év termését és emberi szenvedéseit, bonyodalmaait és/vagy komédiáját felsorakoztató új könyvében Ádám Tamás. Gyönyör és halál közelében íródtak a versek, állítja, és valóban, szinte valamennyit ugyanaz a kettősség jellemzi: a jelen tapasztalata szembesül az emlékek és vágyképek szürrealistán előtörő, egyben, vagy ezzel, már el is rajzolódott mozgásaival. Begyűjtöd / a régi érzelmeket / így kontrasztosabb / a mostani – fogalmazza meg valahol e múltban-jelenben egyszerre kutakodás lényegét a költő. Versnyelve is ehhez igazodik, gazdagodik. Hol kemény, kíméletlen és a végletekig lecsupaszított, grammatikai hiányokkal és hiányokból építkező, hol pedig érzelmeket, érzéseket mindenféle elfedés, takarás nélkül felmutató, érzéki és érzelmes. Egy hétköznapi, gyakran ironizált és egy attól elemelt versbeszéd, lírai hang keveredik tehát egyazon versen belül, s ritka természetességgel fér meg egymás mellett az (ön)reflektivitás és a távolság nélküli kifejeződés a kötet szövegeiben. Történet rajzolódik ki a ciklusok mentén, egy időben is beteljesedő élet tapasztalata üt át a sorsát (újra) megtapasztaló ember ámulatán, létesodálkozásán, sejtetve, még nincs elveszve minden, akkor sem, ha valahol már régen el is veszett a minden, mint a valaha megvágott egyetlen jövőendő.

Zalán Tibor

ÁDÁM TAMÁS KÖTETEI:

- Gyökerek lélegzése (versek) 1988
- Csókok a seben (versek) 1992
- Megmászom az éj falát (versek) 1996
- Balhé van, babám (riportok) 1998
- Újságperirat (publicisztikák) 2000
- Rendezünk majd vérbő partikat
(versek) 2004
- Máglyák ideje (interjúk) 2006
- Vidám színpadi gengszterváltás
(Zana Józseffel, riport) 2009

1450 Ft

Palócföld

An abstract painting in warm tones of red, orange, and yellow. It depicts a hand holding a small, rounded object, possibly a seed or a piece of fruit. The brushstrokes are visible, giving it a textured, expressive quality.

Irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat
LVI. évfolyam • 2010/2.

Hartay Csaba, Németh Zoltán,
Petőcz András
verse

„Ezek a kedves kis
portékák”

Jenei László
Kiss Judit Ágnes
Kőrössi P. József

Koós István
tanulmánya
Cseh Zoltán
kritikája

Tartalom

„kávéházi szegleten...”

<i>Németh Zoltán</i>	Azon az úton; Nem volt; Mindig azt hiszem	3
<i>Petőcz András</i>	A föld ölelése	5
<i>Hartay Csaba</i>	Szemhunyasok (9)	6
<i>Gressai Ferdinánd</i>	Harmadik a hétből (4)	8
<i>Szavairatok</i>	Csinnadratt, fengsui, antibábel	9

„ezek a kedves kis portékák”

<i>Kiss Judit Ágnes</i>	Pista Pesten	12
<i>Jenei László</i>	Nobilis idők	16
<i>Kőrössi P. József</i>	Kutyaszar	27

Kutatóterület

<i>Koós István</i>	A viszonylagosság tapasztalata Jókainál	38
--------------------	---	----

Találkozási pontok

<i>N. Tóth Anikó</i>	A regény: haladék / Beszélgetés Závada Pállal	58
----------------------	---	----

Kép-tér

<i>Németh Bozó Andrea</i>	Élet-jelek / Németh Géza képeiről	71
---------------------------	-----------------------------------	----

Ami marad

<i>Cseh Zoltán</i>	A buszsofőr helye a Múzsák Szövetségének Alapszabályzatában / Balázs Imre József: <i>Fogak nyoma</i>	74
<i>Szepes Erika</i>	Hagyományörzés és kapcsolattartás / A <i>Röpke Ívek</i> 2009. évi, jubileumi antológiájáról	77
<i>Ayhan Gökhan</i>	Jelenések könyve / Radoslav Petković: <i>Az ember, aki álmában élt</i>	83
<i>Bódi Zsuzsanna</i>	Biográfia, filológia, női irodalom / Galcsik Zsolt: „A fájdalmak leánya...”. <i>Ferenczy Teréz élete és költészete (1823–1853)</i>	86
<i>G. Toronyi Judit</i>	Sokszínű múzeum / <i>Neograd 2008 – A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XXXII.</i>	89
<i>Handó Péter</i>	Képből és beszédből komponált / Shah Timor: <i>Élet a szobrok között. Ifj. Szabó István művészete</i>	92

„KACSAK A JÉGEN” 2008 60x80 olaj, farost

FELHÍVÁS

Tárgy: *Spangár antológia megjelentetése*

Ügyiratszám: 34/2010

Ügyintéző: *Velki Anita*

E-mail: muvkozpont@retsag.hu

Tisztelt Cím!

Kedves Barátunk!

Immár hosszú évek óta kialakult az a szép hagyomány, hogy a Költészet Napján, a Spangár-díj átadásával egyidőben bemutatjuk a pályázatra érkezett legjobb írásokat tartalmazó Spangár antológia új kötetét is. A kezdeményezésnek hat tagja jelent meg e törekvés mentén. A hetedik azonban – melyet ez évben kellett volna megjelentetni – késedelmet szenved. A Spangár Kör háttéréül szolgáló művelődési központ feje felett ugyanis a költségvetési gondok zord felhői gyülekeztek. A hagyományt azonban ennek ellenére sem szeretnénk megszakítani. Éppen ezért kezdtük egy előzetes felmérésbe, az új kötet megvásárlását illetően. A kötet a terveink szerint az Ünnepi Könyvhétre fog megjelenni, s 1.000 Ft-os áron fogjuk forgalmazni.

Kérjük, hogy amennyiben kezdeményezésünket támogatni tudja, úgy szíveskedjék jelezni az alábbi email-címek egyikén: konyvtar@retsag.hu, muvkozpont@retsag.hu, illetőleg a Városi Művelődési Központ és Könyvtár 2651 Rétság, Rákóczi út 26 címen.

Azzal a hagyománnyal természetesen nem szeretnénk felhagyni, hogy az új antológiában megjelenő szerzőknek eljuttatunk egy-egy tiszteletpéldányt. Az ő esetükben a felmérést az esetleges további példányokra vonatkozik.

Köszönettel vesszük, ha levelünket továbbítja irodalomkedvelő barátai, ismerősei felé.

Rétság, 2010. április 12.

Végh József
igazgató

MEGHÍVÓ

Tisztelt Költőtársunk!

Kedves Barátunk!

*Szeretettel és tisztelettel meghívunk a
2010 tavaszi, „Pegazus szárnyain” elnevezésű 5. Poéta Piknikre.*

*A Poéta piknik fővédnöke
Becsó Zsolt a Nógrád Megyei Közgyűlés elnöke.*

*Vendégeink költő barátaink lesznek, akik fontosnak tartják,
hogy megfelelő fórumot találjunk a problémák és tapasztalatok
megbeszélésére kötetlen formában, akik fontosnak tartják
a kapcsolatok építését, ápolását és alkotásaikkal gazdagítják
a piknik programját.*

*Ezért kérünk téged, hogy saját alkotásaid közül hozz
(nyomtatott formában is) és mutass meg néhányat nekünk.
Arra kérünk, hogy részvételi szándékodat, étkezéssel vagy más
egyébbel kapcsolatos különleges kívánságaidat, ötleteidet
legkésőbb május 21-ig jelezd nekünk .*

*Reméljük, hogy téged is szeretettel köszönhetünk a pikniken,
ahol hasznosan és kellemesen tölthetjük az időt csakúgy mint az eddigiekben,
egymás társaságában!*

**Találkozunk 2010. május 28-án 15 órakor Szurdokpüspökiben
az Anna-liget Ifjúsági táborban!**

Baráti üdvözlettel:

Marika és Lajos

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író,
nyugalmazott honvédtiszt

Csapó Lajos (Makád, 1947) Szigethalom, költő,
festőművész

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Girasek Károly (lapunk webmestere)

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Németh Péter Mikola (Diósgyőr, 1953) Vác,
Vámosmikola, költő

Óvári János () Rétság, festőművész

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

A Nagyoroszi Községi Nyugdíjas Klub tagjai:

Zabari Józsefné

Rakóné Molnár Ibolya

Kovács Jánosné

Gomola Andor

Hornyák Endréné

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Természetismeret:
Balog István

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

hgev@freemail.hu

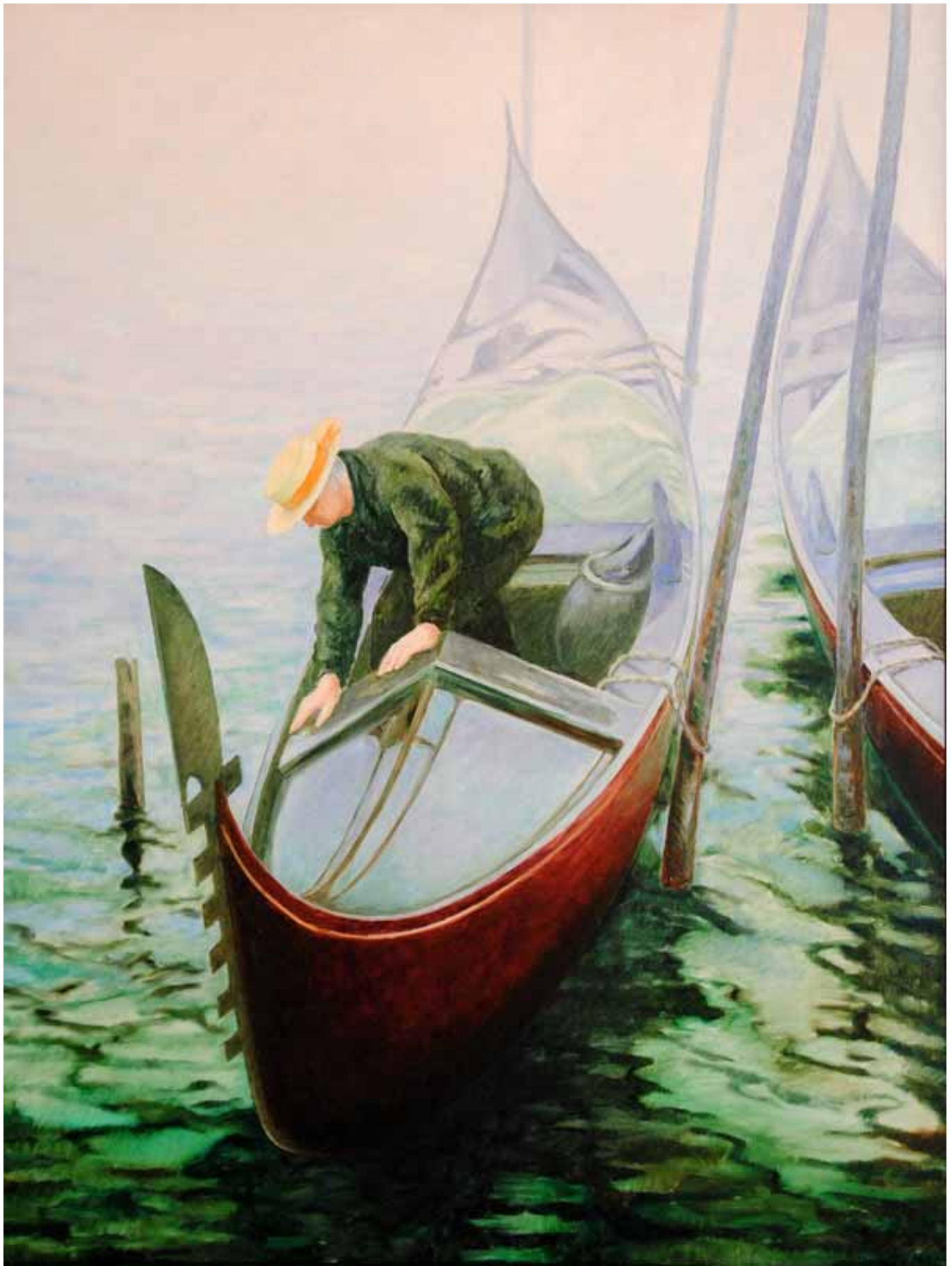
bajkalamour@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu

www.karaffagy.freewb.hu

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

Óvári János: „GONDOLÁS” 2009 70x90